MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

SOCIALINĖS INFORMATIKOS FAKULTETAS

ELEKTRONINIO VERSLO KATEDRA

RŪTA ŠLIAŽAITĖ

Informatikos teisė

TEISINIAI SKAITMENINĖS TELEVIZIJOS, (RE-) TRANSLIUOJAMOS LAIDINIAIS PLAČIAJUOSČIO RYŠIO TINKLAIS, ASPEKTAI

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –

doc. dr. Darius Štitilis

Vilnius, 2009

TURINYS

ĮVADAS ... 3

1 TECHNINIAI SKAITMENINĖS INTERAKTYVIOSIOS TELEVIZIJOS ASPEKTAI ... 8

1.1. SKAITMENINĖS TELEVIZIJOS RŪŠYS BEI IPTV SĄVOKOS IDENTIFIKAVIMAS ... 8

1.2. IPTV PASLAUGA: VEIKIMO PRINCIPAI BEI PASIŪLA LIETUVOJE ... 12

1.3. TARPTAUTINĖS TELEKOMUNIKACIJŲ SĄJUNGOS VEIKLA IPTV STANDARTIZAVIME ... 15

2 IPTV IR JOS PAKETĄ SUDARANČIŲ ATSKIRŲ PASLAUGŲ TEISINIS STATUSAS IR REGULIAVIMAS ... 18

2.1 IPTV PASLAUGOS TEISINIS STATUSAS IR REGULIAVIMAS ... 18

2.1.1 Teisinio IPTV paslaugos statuso Europos Sąjungos ir nacionaliniuose teisės aktuose problematika ... 18

2.1.2 IPTV licencijavimas ... 30

2.2 VAIZDO PAGAL PAREIKALAVIMĄ IR KITŲ IPTV PASLAUGOS PAKETĄ SUDARANČIŲ PASLAUGŲ TEISINIS STATUSAS IR REGULIAVIMAS ... 36

2.2.1 Teisinis "vaizdo pagal pareikalavimą" paslaugos statusas ... 36

2.2.2 Užsakomųjų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų reguliavimas ... 40

2.2.3 Atskirų kitų paslaugų, sudarančių IPTV paslaugos paketą, teisinio statuso identifikavimas ... 45

2.3 IPTV REGULIAVIMO PRAKTIKA UŽSIENIO VALSTYBĖSE ... 47

2.3.1 Jungtinė Karalystė ... 47

2.3.2 Vokietija ... 51

2.3.3 Prancūzija ... 53

3 VARTOTOJŲ TEISIŲ, ASMENS TEISĖS Į PRIVATUMĄ IR ASMENS DUOMENŲ APSAUGOS UŽTIKRINIMAS IPTV PASLAUGOS KONTEKSTE ... 56

3.1 IPTV REGULIUOTOJAS (-AI) ... 56

3.2 STANDARTINĖS IPTV PASLAUGOS SUTARTYS ... 61

3.3 ESAMO IR SIŪLOMO IPTV INSTITUCINIO REGULIAVIMO IR VARTOTOJŲ TEISIŲ UŽTIKRINIMO MODELIAI ... 63

3.4 ASMENS DUOMENŲ APSAUGA IR TEISĖ Į PRIVATUMĄ TEIKIANT IPTV PASLAUGAS ... 67

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI ... 73

LITERATŪROS SĄRAŠAS ... 76

SANTRAUKA ... 82

SUMMARY ... 83

ĮVADAS

XXI amžiuje įsibėgėjęs skaitmeninis perversmas visame pasaulyje, įvairių technologijų, paslaugų ir rinkų konvergencija, naikinanti ribas tarp turinio ir perdavimo bei skatinanti naujausių technologijų vystymąsi, verčia nuolat peržiūrinėti esamą teisinį reguliavimą, jį nuolat tobulinti bei skatinti ir siekti technologinio neutralumo principo įgyvendinimo, nes tampa neįmanoma prognozuoti, kokios dar naujos technologijos įžengs į kasdieninį žmonių gyvenimą bei ekonominę rinką, bei atitinkamai kokią įtaką jiems darys, ir kokias naujas grėsmes sukels.

Europos Sąjungos lygmeniu yra skatinami kurti, kuriami ir tobulinami skaitmeninės televizijos standartai, taikomi visose Europos Sąjungos valstybėse. Skatinama technologijų pažanga ir technologinio neutralumo principas, siekiant išlaikyti ir skleisti ES valstybėse narėse nuomonių įvairovę bei pliuralizmą. Šalia jau seniai pripažintų ir patvirtintų skaitmeninės televizijos transliavimo būdų – antžeminės, kabelinės, palydovinės – atsiranda nauji, tokie kaip skaitmeninis transliavimas plačiajuosčio ryšio tinklais – belaidiniais – mobilioji televizija (Europos Komisijos patvirtintas DVB-H standartas) bei laidiniais – skaitmeninė interaktyvioji televizija, plačiai vadinama IPTV (angl. *Internet Protocol television*).

Temos aktualumas, mokslinis naujumas. IPTV televizija, transliuojama laidiniais plačiajuosčiais paketiniais tinklais (ISDN, WiMAX, LAN), vis labiau populiarėja tiek Lietuvoje, tiek visame pasaulyje, ir dėl savo pranašumų tampa rimtu konkurentu jau minėtiems tradiciniams skaitmeninės televizijos priėmimo būdams. Remiantis naujausia oficialiai paskelbta Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – RRT) ataskaita[1], 2009 m. II ketvirčio pabaigoje Lietuvoje šios televizijos paslauga jau naudojosi apie 49 tūkstančiai abonentų, kas sudarė 37,8% visų mokamos skaitmeninės televizijos vartotojų, o per pirmąjį 2009 metų pusmetį išaugo beveik dvidešimčia procentų.

Vienas iš galimų teisinių IPTV apibrėžimų - tai televizijos turinys, teikiamas žiūrovui naudojant laidines plačiajuosčio ryšio technologijas. Šis, pats primityviausias apibrėžimas rodo, kad šiame darbe analizuosime IPTV, kaip paslaugą, susiformavusią didėjant technologijų ir paslaugų konvergencijai, bei patenkančią tiek į turinio, tiek į elektroninių ryšių paslaugų reguliavimo sritis. Esamas šių paslaugų reguliavimo atskyrimas jau dabar kelia problemų bei neatitinka besiklostančios rinkos situacijos, todėl šiame darbe išanalizuosime galiojančius ir siūlomus priimti nacionalinius ir Europos Sąjungos teisės aktus, kurie reguliuoja IPTV, tiek kaip turinio teikimo, tiek kaip perdavimo paslaugą bei atsižvelgiant į šio reguliavimo konsolidacijos poreikį, identifikuosime esamas problemas.

[1] Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos ataskaita apie elektroninių ryšių sektorių pagal elektroninių ryšių operatorių ir paslaugų teikėjų pateiktą informaciją apie vykdytą elektroninių ryšių veiklą (2009 m. II ketvirtis). http://www.rrt.lt/index.php?877144433 [žiūrėta 2009 11 15]

IPTV tapus atskira industrija ir vis plačiau visuomenės naudojama televizija, kurią sudaro kelių paslaugų paketas, įskaitant linijines transliavimo paslaugas, nelinijines vaizdo pagal pareikalavimą paslaugas bei kitas informacinės visuomenės paslaugas (žaidimai, karaokė ir kt.), teisinio IPTV ir jos paketą sudarančių paslaugų statuso identifikavimas bei teisinio reguliavimo aiškumas tampa vis svarbesnis visiems rinkos dalyviams, o ypač paslaugų vartotojams, užtikrinant jų teisę į kokybišką paslaugą, teisę į privatumą bei teisę naudotis televizijos, skatinančios nuomonių įvairovę bei pliuralizmą, paslauga. Būtina pažymėti, kad IPTV dėl savo specifikos, turi tam tikrų privalumų lyginant su kitomis skaitmeninės televizijos rūšimis, susijusių su jos *interaktyvumu*, kurie tam tikrais atvejais gali būti ir teisinių pažeidimų šaltinis.

Dėl laukiamo rinkos persiskirstymo 2012 metais, kai visoje ES bus išjungtos analoginės antžeminės televizijos transliacijos, jau dabar yra svarbu išanalizuoti, ar tinkamai teisės aktai įgyvendina technologinio neutralumo principą ir ar tam tikros technologijos nėra neleistinai skatinamos (pavyzdžiui, skaitmeninė antžeminė televizija) kitų atžvilgiu, idant išjungus analoginę televiziją, rinkoje nesiformuotų ydinga praktika.

Technologinė IPTV veikimo pusė moksline prasme yra plačiai analizuojama tiek tarptautinių institucijų (pvz. Tarptautinės telekomunikacijų sąjungos, angl. *International Telecommunication union*), tiek užsienio autorių, kaip pvz. G. Held, W. Simpson ir H. Greenfield knygose identifikuojama ir apibrėžiama IPTV sąvoka, veikimo prinicpai, analizuojami techniniai bei ekonominiai IPTV aspektai.

Užsienio autorių mokslinių straipsnių ir knygų IPTV teisine tematika padaugėjo tik pastaraisiais metais. Išsamiai ir struktūruotai ES reguliavimo rėmai IPVT kontekste yra išanalizuoti B. Holznagel, X. Junghi, T. Hart (2009). Dar vienas svarbius teisinius IPTV aspektus lyginamuoju metodu įvairiose valstybėse atskleidžiantis dokumentas yra 2007 metų EBPO (*Europos Bendradarbiavimo ir Plėtros Organizacija*) apžvalga „IPTV: rinkos vystymasis ir reguliavimas“ (*angl. „IPTV: market devlopments and regulatory treatments“*), kurioje analizuojamos IPTV rinkos gairės ir reguliavimas. Ši apžvalga koncentruotai pateikia tiek ekonominę, tiek technologinę, tiek teisinę IPTV reguliavimo ir veikimo pusę.

Deja, nacionaliniu lygmeniu mokslinės literatūros IPTV paslaugos tematika nėra. Nors nacionalinio retransliavimo ir transliavimo veiklos reguliuotojo Lietuvos radijo ir televizijos komisijos (toliau – LRTK) veiklos ataskaitose ir Lietuvos laisvosios rinkos instituto (toliau – LLRI) atliktame tyrime[2] galima rasti tam tikrų probleminių teisinio reguliavimo aspektų, susijusių su IPTV paslaugos teikimu, tačiau visapusiškos teisinių IPTV aspektų analizės Lietuvoje dar nėra atlikta, todėl šios

[2] ES valstybių, išskiriant Lietuvą, retransliavimo/transliavimo veiklos, įskaitant kabelinę televiziją, internetą, IP televiziją ir kitas susijusias paslaugas, reglamentavimo ir reguliavimo tvarka ir praktika. Optimalaus reguliavimo Lietuvoje gairės. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. 2007-10-31. http://www.lrinka.lt/Pranesim/KTVA_tyrimas.pdf [žiūrėta 2009 11 15]

paslaugos teisinio reguliavimo apibrėžimas yra naujas ir svarbus žingsnis siekiant užtikrinti sklandžią patikimos ir saugios IPTV plėtrą.

Interaktyviosios skaitmeninės televizijos probleminiai aspektai kyla iš šios paslaugos išskirtinių technologinių savybių. Pirmiausia neaišku koks yra šios paslaugos teisinis statusas - kaip turinio, ar kaip perdavimo paslaugos, bei kokių teisės aktų reguliavimas turėtų būti taikomas šiai paslaugai.

Kitas probleminis aspektas – vartotojų teisių apsaugos užtikrinimas teikiant IPTV paslaugą. Šiuo metu, IPTV paslaugos teikimas nėra apibrėžtas ir sureguliuotas atskirais specialiaisiais teisės aktais (kaip, pavyzdžiui, elektroninių paslaugų teikimas), todėl svarbu išanalizuoti, ar būtinas toks specialus reguliavimas, siekiant užtikrinti vartotojų teisių apsaugą, ir kokios institucijos kompetencijai ši funkcija turėtų būti priskirta.

Dar vienas probleminis aspektas, nagrinėjant IPTV, tai kartu su ja teikiamų nelinijinių paslaugų reguliacinio režimo bei jų santykio su informacinės visuomenės paslaugomis identifikavimas, kuris galimas ne tik išanalizavus atitinkamus teisės aktus, bet ir kitus dokumentus, tokius kaip įvairūs pasisakymai ir nuomonės ES lygiu.

Problemų taip pat kelia asmens teisės į privatumą apsauga IPTV paslaugos teikimo prasme, nes dėl tam tikrų technologinių šios paslaugos ypatybių, asmens privatumo pažeidimų tikimybė padidėja, todėl teisėms į privatumą užtikrinti turi būti skiriamas ypatingas dėmesys.

Tikslas ir uždaviniai. Apibendrinus aukščiau išdėstytus motyvus, šio mokslinio darbo **tikslas** yra – išanalizuoti ir apibendrinti teisinį skaitmeninės televizijos, transliuojamos laidiniais plačiajuosčio ryšio tinklais, reguliavimą Europos Sąjungos bei nacionaliniu lygmeniu.

Siekiant nurodyto tikslo, šiam darbui yra iškelti tokie **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti techninius IPTV paslaugos aspektus, aktualius analizuojant teisinį IPTV paslaugos reguliavimą.
2. Identifikuoti IPTV paslaugos bei jos paketą sudarančių papildomų paslaugų teisinį statusą ir išanalizuoti šios paslaugos reguliavimo specifiką ES ir nacionaliniu lygiu.
3. Išanalizuoti IPTV vartotojų teises užtikrinantį teisinį reguliavimą bei asmens duomenų apsaugos ir teisės į privatumą aspektus, teikiant IPTV paslaugas.

Objektas. Šio darbo objektas yra skaitmeninės interaktyviosios televizijos paslaugos, kurias sudaro linijinės, t.y. transliavimo paslaugos, nelinijinės, t.y. užsakomosios paslaugos bei kitos informacinės visuomenės paslaugos.

Dalykas. Šio darbo dalykas yra teisės normos, reglamentuojančios IPTV ir kitas jos paketą sudarančias paslaugas.

Metodai. Analizuojant IPTV paslaugos teisinį reglamentavimą Europos Sąjungos ir nacionalinėje teisėje buvo remiamasi sisteminiu, loginiu, lyginamuoju ir teleologiniu (arba kitaip teisės aktų leidėjo ketinimų) metodais.

Sisteminio metodo naudojimo būtinybę lėmė sisteminė IPTV paslaugos prigimtis. Šis metodas padėjo išanalizuoti IPTV paslaugos teisinio reglamentavimo problemas, pasitelkiant techninių mokslų žinias, nes tik išanalizavus, kaip techniškai veikia IPTV paslaugos modelis, galima visapusiškai suvokti ir atskleisti nustatytą teisinį reglamentavimą bei identifikuoti jo trūkumus.

Loginis metodas būtinas atskleidžiant bet kokio mokslinio tiriamojo darbo tikslus, aiškinantis teisės normų turinį, pateikiant išvadas bei apibendrinimus. Pavyzdžiui, šis metodas buvo naudojamas siekiant identifikuoti esamą IPTV paslaugos reguliavimo modelį bei pasiūlyti naują, atitinkantį šiuo metu esančią rinkos situaciją bei vis didėjančią paslaugų konvergenciją.

Lyginamasis metodas buvo naudojamas atliekant galiojančio Visuomenės informavimo įstatymo lyginamąją analizę su oficialiai įregistruotu Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektu IPTV paslaugos kontekste. Siekiant identifikuoti „gerąją praktiką“ analizuojamos paslaugos atžvilgiu, buvo palygintos trijų ES valstybių narių (Jungtinės Karalystės, Vokietijos ir Prancūzijos) reguliavimo sistemos IPTV paslaugos atžvilgiu.

Teleologinis (*teisės aktų leidėjo ketinimo*) metodas leido daryti išvadas dėl tam tikrų teisės normų turinio ir, atsižvelgiant į jų tikslus, taikymo. Pavyzdžiui, atsižvelgiant į Direktyvos 2000/31/EB preambulę bei Europos Komisijos komunikatus ir komitetų nuomones, buvo atskleistas užsakomųjų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų bei informacinės visuomenės paslaugų santykis.

Darbo struktūra. Magistro darbą sudaro įvadas, trys skyriai, kuriuose nagrinėjami atskiri įvade suformuluoti uždaviniai, ir išvados. Kiekvienas darbo skyrius yra suskirstytas į poskyrius, o šie atitinkamai į skyrelius pagal nagrinėjamų klausimų pobūdį.

Pirmame skyriuje yra identifikuojamos skaitmeninių televizijų rūšys bei nustatomas bendrasis IPTV apibrėžimas, atskiriantis IPTV nuo kitų skaitmeninės televizijos rūšių, identifikuojama standartizacijos reikšmė bei ją vykdančios institucijos, analizuojami techniniai IPTV veikimo principai, būtini kaip pagrindas teisinei šios paslaugos analizei, bei identifikuojami Lietuvoje veikiantys IPTV paslaugų teikėjai bei jų teikiamų paslaugų sąrašas.

Antrajame skyriuje identifikuojamas IPTV, vaizdo pagal pareikalavimą ir kitų kartu su IPTV teikiamų paslaugų teisinis statusas ES ir nacionaliniu lygmeniu, ypatingą dėmesį skiriant elektroninių ryšių ir turinio paslaugų reguliavimo atskyrimui bei jo įtakai IPTV. Šiame skyriuje išanalizuojamas IPTV, kaip retransliavimo paslaugos reguliavimas licencijų pagrindu bei informacinės visuomenės ir užsakomųjų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų santykis. Skyriuje nagrinėjama užsienio šalių, turinčių vienas iš didžiausių IPTV rinkų Europoje – Jungtinės Karalystės, Vokietijos bei Prancūzijos, praktika IPTV ir jos paketą sudarančių paslaugų reguliavime atitinkamai identifikuojant šių valstybių „gerąją praktiką“.

Trečiajame skyriuje analizuojami atskiri IPTV paslaugos teisiniai aspektai, susiję su vartotojų teisių apsauga: identifikuojami nacionaliniai reguliuotojai bei jų funkcijos, pateikiama trumpa

standartinių vartotojiškų IPTV paslaugos sutarčių analizė, išanalizuojami esamo reguliavimo modelio trūkumai bei pateikiamas galimas reguliavimo modelis, siekiant pašalinti minėtus trūkumus. Skyriuje taip pat nagrinėjami specifiniai su IPTV paslauga susiję asmens teisės į privatumą bei asmens duomenų apsaugos aspektai.

1 TECHNINIAI SKAITMENINĖS INTERAKTYVIOSIOS TELEVIZIJOS ASPEKTAI

1.1. Skaitmeninės televizijos rūšys bei IPTV sąvokos identifikavimas

Šiuo metu pasaulyje yra naudojami keli skaitmeninės televizijos standartai, nes dėl skirtingų kultūrų ir susiformavusių tradicijų nebuvo įmanoma suvienodinti visų standartų. 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/47/EB[3] nenumatė jokios konkrečios skaitmeninės televizijos perdavimo sistemos ar paslaugos reguliavimo. Per Skaitmeninio vaizdo transliavimo grupę[4] Europos rinkos dalyviai sukūrė televizijos perdavimo sistemų šeimą, kurią standartizavo Europos telekomunikacijų standartų institutas (ETSI) ir kurią rekomenduoja Tarptautinė telekomunikacijų sąjunga (ITU). Ši televizijos perdavimo sistemų šeima, tai Europoje naudojamas skaitmeninės televizijos standartas – DVB (*angl. Digital video broadcasting*)[5], kuriuo transliuojamos antžeminė, palydovinė, kabelinė, mobilioji bei skaitmeninė televizija per IP. Japonijoje yra naudojamas kitas standartas – ISDB (*angl. integrated services digital broadcasting*), o Amerikoje – ATSC (*angl. Advanced television system committee*) patvirtintas standartas.

Skaitmeninės televizijos rūšis galima suskirstyti ne tik pagal tai kokį standartą jos atitinka, bet ir pagal tai, kokiu būdu jos pasiekia galutinį vartotoją:

1. Oru transliuojamos skaitmeninės televizijos:
   1.1. Skaitmeninė antžeminė televizija (*DVB-T, angl. digital video broadcasing – terrestial*) - t.y. programų transliavimas ir (ar) retransliavimas antžemine skaitmenine televizijos stotimi ar skaitmeninės televizijos tinklu.[6]
   1.2. Skaitmeninė palydovinė televizija (*DVB-S, angl. digital video broadcasting – satelite*);
   1.3. Mobilioji skaitmeninė televizija (*DVB-H, angl. digital video broadcasting – handheld);*
   1.4. Mikrobanginė daugiakanalė televizija.
2. Kabeliais transliuojama skaitmeninė televizija:
   2.1. IPTV;

---

[3] 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/47/EB dėl televizijos signalų perdavimo standartų taikymo http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0047:en:NOT [žiūrėta 2009 11 20]

[4] Oficialus tinklapis http://www.dvb.org/ [žiūrėta 2009 11 20]

[5] Reimers U.DVB The family of international standards for Digital Video Broadcasting: monograph. – Braunschweig, Springer, 2005. http://www.google.com/books?hl=lt&lr=&id=xL_Rq6qUvT0C&oi=fnd&pg=PA1&dq=dvb+atsc+isdb&ots=huwRl_sUxb&sig=5m4KpzKbnH_JO9lpAHEO7_YaA4Y#v=onepage&q=dvb%20atsc%20isdb&f=false [žiūrėta 2009 11 15]

[6] Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas dėl skaitmeninės televizijos diegimo Lietuvoje modelio patvirtinimo. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=328350 [žiūrėta 2009 01 19]

2.2. Skaitmeninė kabelinė televizija (*DVB-C, angl. Digital video broadcasting – cable*).

IPTV ir internetinės televizijos sąvokas taip pat reikėtų atskirti. Internetinė televizija yra teikiama viešaisiais atvirais interneto tinklais, matoma internete tam tikrų sąsajų pagalba, o IPTV naudoja privačius valdomus tinklus ir matoma televizoriaus ekrane priedėlio, konvertuojančio signalą pagalba. Perduodant video privačiais tinklais, perduodamas turinys gali būti apsaugomas bei gali būti kontroliuojama jo kokybė nesibaiminant dėl privatumo pažeidimų ar piratavimo, kas yra būdinga vešiesiems interneto tinklams. Tiek IPTV, tiek internetinė televizija siūlo abipusišką interaktyvumą, tik skirtumas toks, kad IPTV perkelia jį į televizoriaus ekraną. Internetu transliuojama televizija gali vėluoti dėl mažesnio tinklo pralaidumo, prastos ryšio kokybės ar didelio tinklo užkrovimo, tuo tarpu IPTV pristatymo vartotojui kokybė bus žymiai aukštesnė bei patikimesnė.[7]

Toliau autorė darbe apibrėžia IPTV sąvoką, IPTV panaudojimo galimybes bei pagrindinius IPTV privalumus bei trūkumus.

Akronimas IPTV (*angl. Internet protocol television*) nukreipia į pirmąjį žodį „internetas“, tačiau šis terminas tik nurodo protokolą, naudojamą televizijai teikti, tačiau nereiškia, kad ir turinys turi būti teikiamas internetu. IPTV reiškia, kad interneto protokolas yra naudojamas televizijos turiniui teikti, tačiau pats turinys nebūtinai turi būti teikiamas internetu. Interneto protokolu perduodamas turinys gali būti jau įprastos televizijos laidos, filmai, muzikiniai klipai ir kitas turinys, kurį sudaro įvairios garso ir vaizdo medžiagos kombinacijos.

Taigi skaitmeninė interaktyvioji televizija pačiais paprasčiausiais žodžiais gali būti apibūdinta kaip „skaitmeninio vaizdo turinio, įskaitant televiziją, teikimas naudojant interneto protokolus“.[8] Skaitmeninis turinys, teikiamas IPTV, yra labai platus, pradedant filmais, sporto rungtynėmis ar teatro spektakliais, baigiant tiesioginėmis bokso varžybų transliacijomis. Tai reiškia, kad aukščiau minėtas trumpas IPTV apibrėžimas apima daugybę jau esančių ir potencialių funkcijų: tai gali apimti ir filmo ar muzikos klipo parsisiuntimą per internetą siekiant jį peržiūrėti tuoj pat ar vėlesniu laiku, ar užsisakyti televizijos paslaugas, kai televizijos turinys teikiamas IP protokolais. Taigi IPTV terminas neapriboja teikiamo turinio tik televizijos transliacijomis ar tuo, kad turinys privalo atsirasti internetu, šis terminas apima platų spektrą video medžiagos, kuri „transportuojama“, IP naudojant kaip priemonę tai padaryti.

Tarptautinės telekomunikacijos organizacijos (*angl. International Telecommunication Union, ITU*) IPTV darbo grupė 2006 m. spalio mėnesio susitikime, vykusiame Korėjoje, susitarė dėl bendro IPTV apibrėžimo: „IPTV apibrėžiama kaip įvairių daugialypės terpės paslaugų, tokių kaip televizija, video, audio, tekstiniai ar grafiniai duomenys perdavimas IP tinklais, kurie atitinka reikalaujamą QoS (*angl. quality of service, liet. paslaugos kokybė, terminas daugiau susijęs su objektyvia teikiamos*

[7] Held G. Understanding IPTV.- New York: Auerbach Publications, 2007.- p.2. - ISBN 0-8493-7415-4
[8] Held G. Understanding IPTV.- New York: Auerbach Publications, 2007.- p.2. - ISBN 0-8493-7415-4.

paslaugos kokybe) / QoE (*angl. quality of experience, liet. susijęs su vartotojo subjektyviai vertinama gaunamos paslaugos kokybe ir patirtimi su paslaugos teikėju*), saugumo, interaktyvumo ir patikimumo lygį.“[9]

EBPO savo apžvalgoje „IPTV: rinkos vystymasis ir reguliavimas“ (*angl. „IPTV: market devlopments and regulatory treatments“*)[10] IPTV apibrėžė kaip televiziją, teikiamą pasitelkiant Interneto Protokolą. Tradicinės televizijos paslaugos dažniausiai reiškia linijinį transliavimą (vienakryptis nustatytu grafikus suprogramuotas transliavimas, paprastais žodžiais tariant nuolat transliuojamos tam tikrais dažniais programos), kai yra siūlomas suformuotas kanalų rinkinys, kurį gali žiūrėti vartotojas pagal iš anksto nustatytą grafiką. Technologijoms vystantis, linijinis transliavimas, elektroninis programų gidas (*angl. Electronics programming guides, EPG*) ir skaitmeniniai įrašymo įrenginiai (*angl. Digital video recorder, DVR*) leidžia vartotojui įrašyti pagal grafiką rodomą laidą ar filmą ir žiūrėti jų bet kuriuo patogiu laiku. Interaktyvumas taip pat leidžia vartotojui išvengti televizijos žiūrėjimo pagal griežtą grafiką, naudojantis „vaizdo pagal pareikalavimą“ paslauga (žr. žemiau pateiktas išsamus šios paslaugos apibūdinimas).

Nacionalinis elektroninių ryšių reguliuotojas – RRT – IPTV apibrėžia kaip sistemą, „kurioje skaitmeninės televizijos paslauga yra teikiama pasitelkiant Interneto protokolą tinklo struktūroje, kurioje paslaugos gali būti teikiamos plačiajuosčiu sujungimu.“[11]

IPTV – tai skaitmeninio televizijos turinio perdavimo paslauga, kuri privatiems vartotojams gali būti perduodama su „vaizdu pagal pareikalavimą“ (*angl. Video on Demand, VoD*) bei apjungiama su interneto paslaugomis, tokiomis kaip interneto prieiga ir „balsas interneto protokolu“ (*angl. Voice over IP, VoIP*). Kartu šios trys paslaugos sudaro paslaugų paketą, vadinamą *„Triple play“*.

Vaizdas pagal pareikalavimą, arba VoD, tai – turinio paslauga, kuomet vartotojas gali užsisakyti norimą pažiūrėti vaizdinę medžiagą. VoD technologiją galima suskirstyti į keletą tipų pagal interaktyvumo lygius ir reakcijos į vartotojo komandas greitį:

- **T-VoD** (*angl. True Video on Demand, Tikrasis vaizdas pagal pareikalavimą*) – vartotojui užsakius programą ji pateikiama realiuoju laiku iš karto, taigi vartotojas gali pažiūrėti prašomą turinį (laidą, filmą, koncertą ir t.t.) bet kuriuo metu. Kai kurie VoD palaiko sustabdymo (*angl. stop*), pauzės (*angl. pause*), sukti pirmyn (*angl. fast forward*), persukti atgal (*angl. rewind*) funkcijas, todėl T-VoD yra pats patogiausias modelis vartotojui, įgalininatis šį bet kurį norimą turinį pažiūrėti bet kuriuo metu. Šios technologijos atveju, programų, filmų ir kito turinio

[9] IPTV meeting in Korea: Global vision of IPTV. http://www.itu.int/ITU-D/cyb/newslog/IPTV+Meeting+In+Korea+Global+Vision+Of+IPTV.aspx [žiūrėta 2009 06 15]
[10] 2007-12-19 OECD Working Party on Communication Infrastructures and Services Policy in Committee for information, computer and communications policy „IPTV: Market development and regulatory treatment“. http://www.oecd.org/dataoecd/11/23/39869088.pdf [žiūrėta 2009 11 10]
[11] IPTV. http://www.rrt.lt/index.php?-2054873183 [žiūrėta 2009 11 15]

archyvai yra saugomi (laikomi) serveriuose ir vartotojui pateikus užklausą (save identifikavus), tampa jam prieinami.[12]

- **N-VoD** (*angl. Near Video on Demand, Beveik vaizdas pagal pareikalavimą*) – filmai ar kita vaizdinė medžiaga yra transliuojama keliais kanalais, keliais nustatytais laikais (pvz. prasilenkiant 10-20 min. intervalais). Vartotojui užsakius pvz. filmą, ne visada pastarąjį galės pažiūrėti nuo pradžių iš karto, taip pat tai, kad nuolat transliuojamas turinys užima kanalus ir taip papildomai užkrauna tinklą, yra didžiausi šios technologijos minusai, tačiau ši technologija gana plačiai naudojama pvz. viešbučiuose. N-VoD laikomas linijine paslauga.[13]
- **P-VoD** (*angl. Push Video on Demand, Netikrasis vaizdas pagal pareikalavimą*) – technologija naudojama transliuotojų, kuomet sistema nėra pakankamai interaktyvi palaikyti T-VoD. P-VoD sistema naudoja asmeninį vaizdo įrašymo įrenginį (*angl. Personal video recorder, PVR*), kuris yra integruotas į priedėlį. Šiame įrenginyje yra saugomi visi filmai, ar kita vaizdinė medžiaga, kuri yra koduota, vartotojui užsakius ir identifikavus save, jis gauna kodo raktą ir taip gali pažiūrėti atitinkamo turinio vaizdo medžiagą. Informacija į įrenginį perduodama tinklais per naktį, kad tinklai būtų kuo mažiau užkraunami. Programos, filmai yra atnaujinami kas nustatytą laiko tarpą (pvz. savaitę), senieji ištrinami ir įrašomi nauji. Didžiausias trūkumas yra ribotas įrenginio dydis, kuris gali talpinti ribotą kiekį informacijos.

IPTV paprastai teikiama plačiajuosčio ryšio operatoriaus, naudojančio uždarą tinklo infrastruktūrą. Šis uždaras požiūris į tinklą konkuruoja su televizijos turinio teikimu viešuoju internetu. Toks paslaugos teikimas yra dažnai vadinamas „TV per internetą“ (angl. *„TV over Internet“*) arba „interneto televizija“ (*angl. „Internet Television“*).

Apibendrinus aukščiau išdėstytus IPTV apibrėžimus, matome, kad iš esmės visi apibrėžimai yra beveik vienodi, o IPTV sąvoka visame pasaulyje suprantama taip pat. Tačiau būtina atkreipti dėmesį, kad Lietuvos teisės aktai nenumato IPTV apibrėžimo. Autorės nuomone tikslingiausias ir išsamiausias IPTV apibrėžimas yra suformuluotas Tarptautinės telekomunikacijų agentūros, aiškiai nurodantis kriterijus, kuriuos turi atitikti IPTV, kaip paslauga.

[12] Zhiqi, G., Songyo Y. (2003) Conservative Staircase Data Broadcasting Protocol For Video on Demand. In Journal of IEEE Transactions on Consumer Electronics, Vol. 49, no. 2. pp. 1073, ISSN 0098-3063.

[13] Kwon, J, B., Yeom, H, Y. (2003) VCR-oriented Video Broadcasting for Near Video-On-Demand Services. In Journal of IEEE Transactions on Consumer Electronics, Vol. 49, no. 4. pp. 1106, ISSN 0098-3063

1.2. IPTV paslauga: veikimo principai bei pasiūla Lietuvoje

Veikimo principai. IPTV tinklas yra padalintas į tris didžiausius segmentus: centrinė signalų formavimo stotis (*angl. the head-end*), tinklas ir vartotojas. Video turinys yra sukauptas IPTV operatoriaus centriniuose serveriuose, kuriuose yra gaunami, apdorojami ir užkoduojami video duomenys, kurie yra siunčiami į tinklą. Didžiausia dalis video turinio yra gaunama optiniais kabeliais ar iš palydovų. Video kodavimo įrenginiai koduoja video srautą į paketus ir sutraukia užkoduotus video paketus į IP paketus. Video srautas yra koduojamas naudojant skirtingas kodavimo priemones (*angl. codec*), suglaudinimo algoritmus, tokius kaip MPEG-2, MPEG-4.[14]

Tikslesnis IPTV paslaugos architektūros modelis yra sudarytas iš daugiau sudedamųjų dalių (žr. Pav. 1.). Yra keturios pagrindinės IPTV subarchitektūros dalys: pagrindiniai paslaugos formavimo komponentai (*angl. Common functions*), paslaugų paketas (*angl. Service*), valdymas ir jungiamumas (*angl. Control and connectivity*) ir prieiga (*angl. Access*).

Pagrindinius paslaugos formavimo komponentus sudaro:

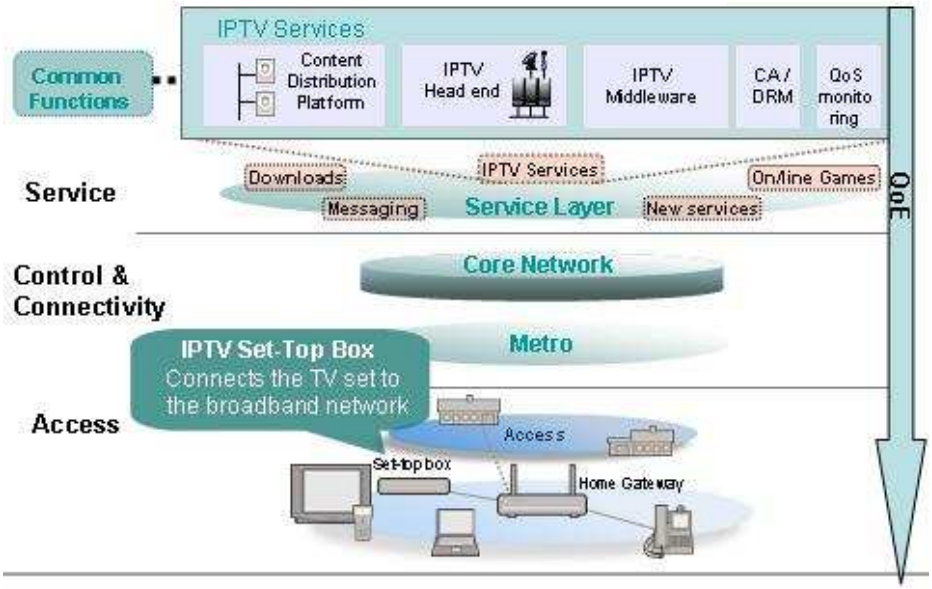
1. Turinio valdymo platforma (*angl. Content distribution platform*) – įrenginiai, kuriuose saugomas audiovizualinis turinys (pvz. „vaizdas pagal pareikalavimą“);
2. IPTV centrinė signalų formavimo stotis (*angl. IPTV head end*) – priima, apdoroja ir išsiunčia skaitmeninius signalus;
3. IPTV tarpinė įranga (*angl. IPTV middleware*) – programinė įranga, tarpininkaujanti tarp priedėlio (*angl. Set-top-box*) programinės įrangos ir tinklo (pvz. eksportuoja vartotojų duomenis į apskaitos sistemą; pateikia elektroninį programų gidą vartotojams etc.);
4. Sąlyginės prieigos sistema / skaitmeninis teisių valdymas (*angl. CA – conditional access / DRM – digital right management*) – TV programų paketai koduojami autorinėms teisėms apsaugoti bei kontrolei užtikrinti, veikimo principas – audiovizualinis turinys užkoduojamas naudojant sugeneruotą kontrolinį raktą (*angl. Contral word, CW*), kurį generuoja specialus įrenginys. Teisė atkoduoti audiovizualinį turinį suteikiama EMM (*angl. Entitlement management message*) raktu tik tuo atveju, jei vartotojas atitinka tam tikras nustatytas sąlygas (pvz. yra užsisakęs papildomą programų paketą). Šiuo metu kodavimo sistemos gali būti skirstomos pagal EMM rakto suteikimo būdą: integruotas į transliuojamą audiovizualinį turinį (šio metodo kodavimo sistemos dažniausiai taikomos skaitmeninės antžeminės televizijos tinklams,

[14] 2007-12-19 OECD Working Party on Communication Infrastructures and Services Policy in Committee for information, computer and communications policy „IPTV: Market development and regulatory treatment“. http://www.oecd.org/dataoecd/11/23/39869088.pdf [žiūrėta 2009 11 10]

nes jos riboja interaktyvumą) ir į atskiru kanalu suteikiamą, pastoviai kintantį EMM raktą. Šis būdas dažniausiai taikomas IPTV atveju dėl aukšto interaktyvumo lygio.

5. Paslaugos kokybės priežiūra (*angl. QoS monitoring*) – audiovizualinio turinio kokybės stebėjimas ir klaidų identifikavimas.

IPTV architektūros modelis

Šaltinis: Adaptuota pagal http://www.ericsson.com/solutions/learning/previous_online_seminars/iptv/iptv.pdf

Pav. 1 IPTV paslaugos architektūra

Paslaugų paketą gali sudaryti įvairios paslaugos: tradicinės televizijos programos, SMS žinučių siuntimas, žaidimai tinkle, „vaizdas pagal pareikalavimą“ (VoD) ir kt.

Valdymo ir jungiamumo subarchitektūrą sudaro plačiajuosčio ryšio tinklai (MPLS, ADSL, FTTH, LAN).

Prieigos subarchitektūrą sudaro galinis įrenginys (gali sudaryti ir kiti įrenginiai, pvz. modemai, ADSL) – priedėlis, kuris priima skaitmeninį signalą, iššifruoja ir iškoduoja pagal vartotojo pasirinktą išvestį į televizorių. Priedėlyje gali būti integruotas programinės įrangos klientas, kuris siunčia kokybės pranešimus apie galiniam vartotojui suteikiamos paslaugos kokybę.

QoE (subjektyvi paslaugos kokybė) – betarpiškai priklauso nuo visų IPTV architektūros komponentų išvystymo ir sklandaus darbo rezultato. QoE taip pat sudaro visos architektūros išradingumas, kuris formuoja vartotojo nuomonę apie galutinę paslaugą (pvz. vartotojo grafinės sąsajos patogumas, dizainas ir kt.).

Pasiūla Lietuvoje. Šiuo metu Lietuvoje televizijos, teikiamos plačiajuosčiais ryšiais, retransliavimo licencijas turi dešimt įmonių. Šių licencijuotų paslaugų teikėjų IPTV paslaugos teikimo

apimtis yra labai ne vienoda. Kai kurios įmonės skaitmeninę interaktyviąją televiziją savo vartotojams siūlo kaip papildomą naudą prie interneto paslaugos teikimo, o kai kurios IPTV paslaugą teikia visa apimtimi. Žemiau esančioje lentelėje Nr. 1 matysite suklasifikuotas paslaugas, kurias šiuo metu teikia pagrindiniai IPTV teikėjai Lietuvoje. Šių paslaugų išskyrimas ir apibrėžimas padės toliau šiame darbe analizuojant su IPTV paslaugos teikimu susijusias teisines problemas. Lentelėje Nr. 1. išanalizuoti trijų paslaugos teikėjų teikiami IPTV paslaugos paketai. Paslaugos teikėjai pasirinkti pagal paslaugos teikimo apimtis (reikia pažymėti, kad rinkoje kol kas dominuoja vienas žaidėjas – TEO LT, AB, užimantis apie 97,5% rinkos) bei siūlomos paslaugos paketo apimtį (t.y. teikiantys plačiausią spektrą papildomų paslaugų).

Paslaugos teikėjas / prekinis ženklas	„IPTV paketo paslaugos“											
	Kanalų blokavimas	Garso takelio pasirinkimas	Transliacijos valdymas	EPG	Papildomi programų rinkiniai	T-VoD / P-VoD[15]	N-VoD	„Triple play“ paketas	HDTV	Žaidimai	Interneto naršymas TV ekrane	Karaokė
UAB „KAVAMEDIA“ / *KAVA*	X	X		X	X	X		X	X	X	X	
UAB „Penkių kontinentų komunikacijos centras“ / *PENKI TV*	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	
AB „TEO LT“ / *GALA*	X	X		X	X	X		X	X	X	X	X

Šaltinis: Internetinės paslaugų teikėjų svetainės

Lentelė 1 IPTV paslaugų Lietuvoje analizė

2009 m. II ketvirčio pabaigoje IPTV paslauga naudojosi apie 49,2 tūkstančiai vartotojų, iš kurių net 97,5% - TEO LT, AB teikiama IPTV paslauga. RRT aukščiau minėtoje ataskaitoje pažymėjo, kad daugiausia vartotojų analizuojamu laikotarpiu naudojo plačiajuosčio interneto ir televizijos (43,9 tūkstančiai abonentų) paslaugų paketą[16].

Sparčiai augantis skaitmeninės televizijos, naudojant IP technologijas, vartotojų skaičius, taip pat šių vartotojų skaičius bendroje skaitmeninės televizijos paslaugų struktūroje (37,8% - IPTV, 29,3%-DVB-T[17]) rodo, kad šios paslaugos aiškus ir apibrėžtas teisinis reguliavimas tampa vis svarbesnis tiek

[15] Identifikuoti, ar paslaugų teikėjas teikia „tikrojo vaizdo pagal pareikalavima“ ar „netikrojo vaizdo pagal pareikalavimą paslaugą“ viešai prieinamos informacijos nepakanka, todėl šių paslaugų buvimą/nebuvimą žymėsime viename stulpelyje.

[16] Paslaugų paketas (angl. bundled offers) – kai vienas operatorius ar paslaugos teikėjas teikia dvi ar daugiau paslaugas už vieną kainą ir ta kaina pateikiama vienoje sąskaitoje.

[17] Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos Ataskaita apie elektroninių ryšių sektorių pagal elektroninių ryšių operatorių ir paslaugų teikėjų pateiktą informaciją apie vykdytą elektroninių ryšių veiklą (2009 m. II ketvirtis). http://www.rrt.lt/index.php?877144433 [žiūrėta 2009 11 15]

paslaugos teikėjams, tiek ir jos vartotojams, siekiant užtikrinti pastarųjų teises į kokybišką paslaugą bei apibrėžti aiškius šių teisių gynimo mechanizmus.

1.3. Tarptautinės telekomunikacijų sąjungos veikla IPTV standartizavime

ITU – yra Jungtinių Tautų agentūra dirbanti informacijos ir komunikacijos technologijų srityje. ITU yra centras vyriausybėms ir privačiam sektoriui visiems klausimams susijusiems su tinklų ir paslaugų minėtoje srityje plėtra. Jau beveik 145 metus ITU koordinuoja pasaulinį radijo spektro naudojimą bei tarptautinį bendradarbiavimą susijusį su palydovo orbitomis, dirba tobulinant telekomunikacijų infrastruktūrą besikeičiančiame pasaulyje bei diegiant pasaulinius standartus daugybei komunikacijos sistemų. ITU rengia ir organizuoja tarptautines parodas ir forumus, sukviečiančius įtakingiausius pasaulio vyriausybių bei telekomunikacijų ir ICT industrijos atstovus dalintis idėjomis, žiniomis ir technologijomis. Nuo 2007 metų ITU telekomunikacijų standartizacijos sektorius įdiegė ir peržiūrėjo daugiau kaip 160 standartų, pradedant transliavimu ir baigiant naujos kartos paslaugomis, tokiomis kaip IPTV.

ITU yra suskirstytas į keletą padalinių, atsakingų už tam tikras sritis:

- Radijo komunikacijų sektorius (ITU-R) – atsakingas už tarptautinį radijo dažnių spektrą bei palydovinių orbitų išteklius;
- Standartizacijos sektorius (ITU-T) – atsakingas už standartų kūrimą bei diegimą;
- Vystymo sektorius (ITU-D) – atsakingas už lygiateisį, nuoseklų, įperkamą prieinamumą prie informacijos ir komunikacijos technologijų;
- ITU telekomas – atsakingas už renginius, parodas ir aukšto lygio forumus, vienijantis didžiausius informacijos ir komunikacijos industrijos atstovus, ministrus, reguliuotojus, kviečiantis juos betarpiškai dalintis naujausiais technologijų pasiekimais, verslo modeliais, žiniomis.[18]

IPTV srityje reikšmingiausias yra standartizacijos sektoriaus darbas. Aukščiau minėtame Korėjos susitikime buvo pažymėta, kad tarptautinė pasaulinė standartizacija ir suderinamumas yra pagrindiniai pasaulinio IPTV vystymosi ir tobulinimo veiksniai.[19] Pasaulinė IPTV standartizacija įgalina paslaugų teikėjus teikti aukščiausios kokybės paslaugą, įsigyti reikiamą, standartus atitinkančią įrangą ir ginti savo teises, jei įranga neatitinka nustatytų standartų, konstruoti savo sistemas žinant

---

[18] About ITU. http://www.itu.int/net/about/index.aspx [žiūrėta 2009 06 15]

[19] IPTV meeting in Korea: Global vision of IPTV. http://www.itu.int/ITU-D/cyb/newslog/IPTV+Meeting+In+Korea+Global+Vision+Of+IPTV.aspx [žiūrėta 2009 06 15]

sistemų bei įrangos suderinamumą. Ir visa tai yra svarbu tam, kad IPTV paslauga galutiniam vartotojui būtų teikiama aukščiausios kokybės, kad galėtų veikti „televizija be sienų“.

Pirmajame IPTV darbo grupės susitikime Ženevoje 2006 metais balandžio 4-5 dienomis buvo suformuota darbo grupės misija ir strategija, iškelti pagrindiniai tikslai: apibrėžti IPTV (identifikuoti scenarijus, parametrus ir santykius su kitomis paslaugomis ir tinklais; nustatyti reikalavimus IPTV ir apibrėžti architektūros bazę, pagrindus), peržiūrėti egzistuojančius standartus ir vykstančius darbus, koordinuoti jau pradėtus standartizacijos darbus, harmonizuoti naujų standartų kūrimą bei skatinti ir remti IPTV suderinamumą su jau egzistuojančiomis sistemomis.[20] Kadangi šio darbo tikslas yra teisinių aspektų analizė, plačiau šių tikslų įgyvendinimo neanalizuosime, ir pažymėsime teisiniu požiūriu vieno iš esminių tikslų įgyvendinimą – bendro IPTV apibrėžimo suformulavimą.

Augant IPTV vartotojų skaičiui ir paplitimui visame pasaulyje, ITU-T darbas tampa vis svarbesnis, siekiant užtikrinti vartotojų teisių apsaugą, saugumą bei autorių teisių tinkamą gynimą. Teisinio IPTV paslaugos pagrindo suformavimas ir aiškumas yra esminė prielaida IPTV tapti viena populiariausių vartotojų pasirenkamų televizijos rūšių, ypač atsižvelgiant į netolimą analoginės televizijos transliacijų nutraukimą. Kelerių ateinančių metų laikotarpyje yra prognozuojamas spartus IPTV augimas visame pasaulyje, įskaitant ir Lietuvą, kadangi jau 2005-aisiais plačiajuostis ryšys buvo teikiamas daugiau nei 200 milijonų namų ūkių visame pasaulyje, ir yra tikimasi, kad 2010-aisiais jis bus teikiamas 400 milijonų namų ūkių. Daugelis pasaulio pagrindinių telekomunikacijų paslaugų tiekėjų tiria IPTV kaip naują galimybę gauti didesnes pajamas turimose rinkose ir kaip apsauginę priemonę prieš tradicines kabelinės televizijos paslaugas. Tuo tarpu šiuo metu IPTV jau yra įdiegta tūkstančiuose mokyklų, korporacijų ir kitų institucijų, nereikalaujančių didelių plotų padengimo.[21]

Apibendrinant šiame skyriuje išnagrinėtus IPTV paslaugos technologinius aspektus:

- Autorės nuomone, bendrąja prasme reikėtų vadovautis IPTV apibrėžimu, suformuluotu ITU-T, kuris išsamiausiai apibrėžia IPTV paslaugos esmę bei bendruosius jai keliamus reikalavimus;
- Autorė pabrėžia, kad būtina atkreipti dėmesį į skirtingas vaizdo pagal pareikalavimą paslaugos rūšis bei jų teikimo technologinius aspektus, nes tiesiogiai nuo jų priklauso teisinis šių paslaugų reglamentavimas;
- Galima teigti, kad technologinės IPTV paslaugos teikimo ypatybės įgalina abipusį ryšį tarp žiūrovo ir paslaugos teikėjo bei aukštą interaktyvumą, kurie yra vieni iš didžiausių šios paslaugos privalumų, kita vertus galinčių tapti pvz. asmens teisės į privatumą pažeidimų šaltiniais;

[20] TSB Directors consultation meeting on IPTV standardization. http://www.itu.int/ITU-T/IPTV/events/042006/index.phtml [žiūrėta 2009 06 15]
[21] IPTV. http://www.rrt.lt/index.php?-2054873183 [žiūrėta 2009 11 15]

- Autorė pažymi, kad IPTV reikia atskirti nuo internetinės (interneto) televizijos sąvokos dėl šių dviejų televizijų esminių skirtumų (pvz. IPTV – privatūs tinklai, internetinė TV – viešieji);
- Atkreiptinas dėmesys į ITU IPTV darbo grupės veiklos svarbą vykdant tarptautinį IPTV paslaugos standartizavimą, vystymą ir suderinamumą;
- Autorės nuomone, augantis IPTV vartotojų skaičius bei šio skaičiaus dydis bendroje skaitmeninės televizijos vartotojų struktūroje Lietuvoje parodo IPTV paslaugos teisinio identifikavimo ir reguliavimo apibrėžimo būtinybę.

2 IPTV IR JOS PAKETĄ SUDARANČIŲ ATSKIRŲ PASLAUGŲ TEISINIS STATUSAS IR REGULIAVIMAS

2.1 IPTV paslaugos teisinis statusas ir reguliavimas

2.1.1 Teisinio IPTV paslaugos statuso Europos Sąjungos ir nacionaliniuose teisės aktuose problematika

Šiame skyrelyje, autorė išanalizuos teisės aktų sistemą taikomą IPTV paslaugos reguliavimui tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniu lygmeniu, bei išskirs visus IPTV, kaip paslaugai, taikomus apibrėžimus ir jų tarpusavio santykį.

Istoriškai (re-) transliavimo reguliavimas buvo sutelktas į nenutrūkstamą nustatyto turinio teikimo užtikrinimą bei viešosios politikos transliavimo srityje įgyvendinimą, kai tuo tarpu telekomunikacijų (elektroninių ryšių) reguliavimas buvo nukreiptas užtikrinti vartotojams įperkamą priėjimą prie tinklų. Vykstant konvergencijos procesui, šie reguliavimo aspektai susiliejo į vieną, taip užtikrinant konvergencijos pasėkoje atsiradusių paslaugą reguliavimą. Anksčiau buvę dvi atskiros transliavimo ir elektroninių ryšių sritys tapo viena sritimi, didelį dėmesį skiriančia viešųjų paslaugų turinio prieinamumui visose transliavimo platformose bei turinio šiose platformose reguliavimui.[22]

IPTV, kaip paslauga, atsiradusi konvergencijos procese, kaip jau minėta aukščiau dėl savo specifikos negali būti priskirtina tik vienai reguliavimo sričiai. Autorės nuomone, šią paslaugą sudaro du svarbūs elementai: žiūrovui perduodamas turinys (turinio reguliavimo sritis) bei būdas, kuriuo šis turinys perduodamas (elektroninių ryšių sritis).

Atsižvelgiant į tai, kad elektroninių ryšių reguliavimo sistemos pagrindinis tikslas yra elektroninių ryšių paslaugų ir tinklų reguliavimas bei tai, kad elektroniniai ryšiai yra tik priemonė, naudojama teikti IPTV paslaugas, sudaranti prielaidas tik fragmentiškam IPTV reguliavimui šios sistemos normomis, autorės nuomone, pirmiausia yra tikslinga išanalizuoti IPTV taikytinas elektroninių ryšių reguliavimo sistemos nuostatas, vėliau pereinant prie detalesnės IPTV, kaip turinio paslaugos reguliavimo sistemos analizės.

Europos Sąjungos suformuota reguliavimo sistema remiasi principu, kad telekomunikacijų, žiniasklaidos ir informacijos technologijos sektorių konvergencija reiškia, kad visiems perdavimo

[22] Geach N. Converging Regulation for Convergent Media: an overview of the Audiovisual Media Service Directive. Journal of information, law and technology, 2008. http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2008_1/geach/geach.pdf [žiūrėta 2009 11 25]

tinklams ir paslaugoms turėtų būti taikoma viena reguliavimo sistema[23]. Šią reguliavimo sistemą sudarantys pagrindiniai teisės aktai, taikomi IPTV paslaugos reguliavimui yra:

1. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (**Pagrindų direktyva**);
2. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir prieigos prie jų (**Prieigos direktyva**);
3. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis (**Universaliųjų paslaugų direktyva);**
4. 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (**Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių**).

Ši reguliavimo sistema taikoma visoms perdavimo infrastruktūroms, nepriklausomai nuo to, kokios paslaugos jomis yra teikiamos (horizontalusis požiūris), t.y. apima visus elektroninių ryšių tinklų bei susijusių įrenginių ir elektroninių ryšių paslaugų, taip pat tinklų naudojamų transliavimo turiniui perduoti reguliavimą. Antra, svarbu pabrėžti, kad elektroninių ryšių tinklais transliuojamo turinio (pvz. radijo ar televizijos programos) reguliavimas išeina už šios reguliavimo sistemos ribų. Ir trečia, svarbu pažymėti, kad ši reguliavimo sistema identifikuoja sąsajas tarp perdavimo ir turinio reguliavimo, o būtent – elektroninių ryšių ir paslaugų leidimų, radijo dažnių spektro paskirstymo ir priskyrimo, privalomųjų programų siuntimo įpareigojimų (angl. *must-carry*), prieigos prie tinklų ir susijusių įrenginių, įskaitant prieigą prie atvirųjų taikomųjų programų sąsajų (API) bei elektroninių programų gidų interaktyviajai televizijai.[24] Toliau plačiau aptarsime aukščiau minėtų pagrindinių direktyvų nuostatas, aktualias analizuojamai paslaugai.

Prieigos direktyva taikoma tiek fiksuotiems ar mobiliems telekomunikacijų tinklams, tiek kabelinės TV, satelitinio ar antžeminio transliavimo tinklams, o taip pat IP paremtiems tinklams.[25] Direktyva taikoma paslaugų teikėjų tarpusavio prieigai ir sujungimui. Direktyvos preambulėje pabrėžiama, kad vien konkurencijos taisyklių nepakanka kultūrų įvairovei ir žiniasklaidos pliuralizmui skaitmeninės televizijos srityje užtikrinti.

---

[23] Pagrindų direktyvos 2002/21/EB preambulės (5) straipsnis. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:29:32002L0021:LT:PDF [žiūrėta 2009 11 15]

[24] Open network provision committee working document *The 2003 regulatory framework for electronic communications – implications for broadcasting*, Brussels 2002-06-14 http://ec.europa.eu/information_society/topics/telecoms/regulatory/digital_broadcasting/documents/onpcom02_14rev1_14062002.pdf [žiūrėta 2009 11 06]

[25] ES valstybių, išskiriant Lietuvą, retransliavimo/transliavimo veiklos, įskaitant kabelinę televiziją, internetą, IP televiziją ir kitas susijusias paslaugas, reglamentavimo ir reguliavimo tvarka ir praktika. Optimalaus reguliavimo Lietuvoje gairės. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. 2007-10-31, psl. 9. http://www.lrinka.lt/Pranesim/KTVA_tyrimas.pdf [žiūrėta 2009 11 15]

Nagrinėjamai paslaugai ypač aktualus 6 Direktyvos straipsnis, kuriame nustatyta pareiga valstybėms narėms užtikrinti, kad neatsižvelgiant į perdavimo būdus, sąlyginei prieigai prie skaitmeninių televizijos ir radijo paslaugų, transliuojamų žiūrovams ir klausytojams ES, būtų taikomos Direktyvos I priedo 1 dalyje nustatytos sąlygos, nustatančios pareigą sąlyginės prieigos paslaugų operatoriams (kurie teikia prieigą prie skaitmeninės televizijos paslaugų ir nuo kurių prieigos paslaugų priklauso transliuotojai norėdami pasiekti bet kurią potencialią žiūrovų grupę) visiems transliuotojams sąžiningais, pagrįstais ir nediskriminavimo pagrindais, suderintais su konkurencijos teise, siūlyti technines paslaugas, kurios žiūrovams, turintiems paslaugų operatorių administruojamus teisėtus dekoderius, leistų priimti transliuotojų skaitmeniniu būdu perduodamas paslaugas. Sąlyginės prieigos sistemų operatoriai tais pačiais sąžiningumo, pagrįstumo ir nediskriminavimo pagrindais turi suteikti licencijas sąlyginei prieigai visiems vartotojų įrangos gamintojams bei pramoninės nuosavybės teisių turėtojams. Šis prieigos režimas taikomas visiems sąlyginės prieigos sistemų operatoriams, priešingai nei bendrasis prieigos režimas, kuris taikomas tik operatoriams, kurie rinkos apibrėžimo nustatymo metu pripažinti, kaip užimantys dominuojančią padėtį rinkoje.[26]

Direktyva taip pat numato, kad nacionaliniai reguliuotojai turi turėti teisę taikyti įpareigojimus operatoriams teikti prieigą prie taikomųjų programų sąsajų (API) ir prie elektroninių programų gidų (EPG) sąžiningomis, pagrįstomis ir nediskriminacinėmis sąlygomis. Įpareigojimai turi būti nustatomi tik tokiu mastu, koks būtinas užtikrinti galutinių paslaugų gavėjų prieinamumą prie skaitmeninių televizijos transliavimo paslaugų.[27] Pažymėtina, kad turinio ir pristatymo klausimai, susiję su sąlyginės prieigos ir kitomis susijusiomis sistemomis nepatenka į Prieigos direktyvos reguliavimo sritį, įskaitant nuostatas dėl transliacijų turinio įtraukimo į EPG.[28]

Pagrindų direktyvoje yra pabrėžiama, kad būtina atskirti perdavimo reguliavimą nuo turinio reguliavimo ir todėl aukščiau minėta reguliavimo sistema netaikoma paslaugų, teikiamų elektroninių ryšių tinklais naudojantis elektroninių ryšių paslaugomis, turiniui, kaip, pavyzdžiui transliacijų turiniui[29]. Pagrindų direktyvoje yra apibrėžiamos Nacionalinio reguliuotojo teisės ir pareigos, pabrėžiant jo nepriklausomumą, nešališkumą ir teisę į jo sprendimų apeliacijas. Nacionalinis reguliatorius turi užtikrinti, kad vartotojai gautų geriausią vertę, skatinti investicijas į infrastruktūrą, bei skatinti našų radijo spektro naudojimą. Taip pat nacionalinis reguliatorius turi prisidėti prie ES

---

[26] Open network provision committee working document *The 2003 regulatory framework for electronic communications – implications for broadcasting*, Brussels 2002-06-14 http://ec.europa.eu/information_society/topics/telecoms/regulatory/digital_broadcasting/documents/onpcom02_14rev1_14062002.pdf [žiūrėta 2009 11 20]

[27] Prieigos direktyva 2002/19/EB http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:29:32002L0019:LT:PDF [žiūrėta 2009 11 21]

[28] Open network provision committee working document *The 2003 regulatory framework for electronic communications – implications for broadcasting*, Brussels 2002-06-14 http://ec.europa.eu/information_society/topics/telecoms/regulatory/digital_broadcasting/documents/onpcom02_14rev1_14062002.pdf [žiūrėta 2009 11 20]

[29] Pagrindų direktyvos 2002/21/EB preambulės (5) straipsnis. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:29:32002L0021:LT:PDF [žiūrėta 2009 11 15]

vidinės rinkos kūrimo, užtikrindamas, kad nebūtų diskriminacijos tarp skirtingų paslaugų tiekėjų, bei skatindamas skirtingų paslaugų tarp šalių suderinamumą.[30] Pagrindų direktyva apibrėžia ir aukščiau aprašytas sąlyginės prieigos sistemas, suprantamas kaip bet kokia techninė priemonė ir (ar) susitarimas, leidžiantis naudotis apsaugotąja televizijos transliavimo paslauga, teikiama suprantama forma tik gavus abonementinį ar kitokios formos išankstinį individualų leidimą.[31] Direktyvos 18 straipsnis skirtas skaitmeninės interaktyviosios televizijos paslaugų sąveikai, kuriame skatinamas atvirųjų API taikymas. Direktyvoje apibrėžta, kad Komisija įpareigota oficialiame leidinyje skelbti standartų ir specifikacijų sąrašą.

Televizijos retransliuotojams yra ypatingai aktualus Universaliųjų paslaugų direktyvos 31 straipsnis, kuriame valstybėms narėms yra suteikiama teisė nustatyti privalomus radijo ir televizijos transliavimo kanalų siuntimo įpareigojimus (angl. *must carry*), jeigu didelė dalis tokio tipo retransliuotojų galutinių paslaugų gavėjų naudojasi jais kaip pagrindine priemone radijo ir televizijos transliacijoms priimti. Tokius įpareigojimus galima nustatyti tik tais atvejais, kai jie yra būtini aiškiai apibrėžtiems bendriems tikslams pasiekti, šie įpareigojimai turi būti proporcingi ir skaidrūs ir juos būtina reguliariai persvarstyti.[32] Pagal Direktyvos VI priedą valstybės narės užtikrina ten nurodytos vartotojų skaitmeninės televizijos įrangos sąveiką.

Transliacijų turinio, t.y. IPTV, kaip turinio paslaugos, reguliavimui yra taikomi šie Europos Sąjungos teisės aktai, kurių nuostatos toliau bus analizuojamos šiame skyrelyje:

1. 1989 m. spalio 3 d. Tarybos direktyva 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo. Direktyva su paskutiniais pakeitimais, padarytais Direktyva 97/36/EB (**Televizijos be sienų direktyva**);
2. 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/65/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo (**Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva**);

Tikslinga papildomai išskirti ir šiuos IPTV paslaugos reguliavimo politikos krypčiai svarbius ES dokumentus (pažymime, kad Komunikatas yra privalomosios galios neturintis politikos dokumentas**.**

---

[30] ES valstybių, išskiriant Lietuvą, retransliavimo/transliavimo veiklos, įskaitant kabelinę televiziją, internetą, IP televiziją ir kitas susijusias paslaugas, reglamentavimo ir reguliavimo tvarka ir praktika. Optimalaus reguliavimo Lietuvoje gairės. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. 2007-10-31 psl. 10. http://www.lrinka.lt/Pranesim/KTVA_tyrimas.pdf [žiūrėta 2009-11-15]

[31] Pagrindų direktyva 2002/21/EB http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:29:32002L0021:LT:PDF [žiūrėta 2009 11 15]

[32] ES valstybių, išskiriant Lietuvą, retransliavimo/transliavimo veiklos, įskaitant kabelinę televiziją, internetą, IP televiziją ir kitas susijusias paslaugas, reglamentavimo ir reguliavimo tvarka ir praktika. Optimalaus reguliavimo Lietuvoje gairės. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. 2007-10-31 psl. 10. http://www.lrinka.lt/Pranesim/KTVA_tyrimas.pdf [žiūrėta 2009 11 15]

Komisija imasi iniciatyvos skelbti komunikatą, kai nori išdėstyti savo nusistatymą kokiu nors svarbiu klausimu. Komunikatas neturi teisinės galios[33]):

1. 2004 m. liepos 30 d. Komisijos Komunikatas KOM(2004) 541 dėl skaitmeninės interaktyviosios televizijos paslaugų sąveikos;
2. 2006 m. vasario 2 d. Komisijos komunikatas KOM(2006) 37 dėl skaitmeninės interaktyviosios televizijos paslaugų sąveikos persvarstymo pagal 2004 m. liepos 30 d. Komunikatą KOM(2004) 541;
3. 1999 m. gruodžio 14 d. Komisijos komunikatas KOM/99/0657 dėl Bendrijos audiovizualinės politikos skaitmeniniame amžiuje principų ir gairių[34]
4. 2008 m. sausio 3 d. Komisijos komunikatas KOM(2007) 836 dėl kūrinių platinimo prijungties režimu bendrojoje rinkoje.

Minėtuose komunikatuose pateikiama esama situacija, susijusi su skaitmeninės interaktyviosios televizijos paslaugų sąveika (2004, 2006 komunikatai), valstybių narių praktika įgyvendinant aktualias Pagrindų direktyvos nuostatas bei pasiūlymai dėl būtinų imtis priemonių. 1999 metų Komisijos komunikatas yra svarbus siekiant suprasti ES audiovizualinio sektoriaus strategiją, principus bei reguliavimo kryptis. 2008 metų komunikatas identifikuoja keturis pagrindinius uždavinius, kurie turėtų būti sprendžiami ir reguliuojami ES lygiu: galimybės naudotis kūriniais, licencijų naudoti kūrinius daugelyje teritorijų išdavimas, skaitmeninių teisių valdymo (angl. *Digital Rights Management, DRM*) technologijų sąveika ir skaidrumas, teisėti pasiūlymai ir piratavimas.

Šie visi aukščiau išvardinti Europos Sąjungos dokumentai, taikomi tiek perdavimo, tiek turinio reguliavimui, yra svarbūs siekiant šiame Darbe visapusiškai išanalizuoti IPTV paslaugą, nes perdavimo reguliavimo ir turinio reguliavimo atskyrimas neturi trukdyti atsižvelgti į egzistuojančias tarp jų sąsajas, ypač siekiant užtikrinti žiniasklaidos pliuralizmą, kultūrų ir kalbų įvairovę ir vartotojų apsaugą[35].

Siekdama išsiaiškinti prie kokių paslaugų yra priskirtina IPTV paslauga, kurios bendrasis apibrėžimas jau pateiktas skyrelyje 1.1., toliau autorė analizuoja aukščiau minėtas Televizijos be sienų bei Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvų nuostatose pateikiamus paslaugų apibrėžimus.

Garso ir vaizdo politiką Europos Sąjungoje iki 2007 metų reglamentavo Televizijos be sienų direktyva, kuri buvo taikoma visiems visuomeninių televizijos programų transliavimo būdams, išskyrus tokias siuntimo paslaugas kaip informaciniai pranešimai ar atskiru prašymu siunčiami

---

[33] http://ec.europa.eu/civiljustice/glossary/glossary_lt.htm [žiūrėta 2009 11 06]

[34] Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Principles and guidelines for the Community's audiovisual policy in the digital age COM/99/0657 final http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:51999DC0657:LT:NOT [žiūrėta 2009 11 06]

[35] Pagrindų direktyvos 2002/21/EB preambulės (5) straipsnis. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:29:32002L0021:LT:PDF [žiūrėta 2009 11 15]

pranešimai. Direktyvoje įgyvendintas principas, kad valstybės narės negali kliudyti kitų valstybių narių televizijos programų transliavimui dėl priežasčių, susijusių su suderintais klausimais, kaip antai: europinės ar nepriklausomos produkcijos skatinimas, reklama, nepilnamečių ir viešosios tvarkos apsauga bei atsakymo teisė.

Kadangi Televizijos be sienų direktyva buvo priimta dar 1989 m. ir nors į ją 1997 m. buvo įtraukta pataisų, nuspręsta, jog būtina modernizuoti garso ir vaizdo paslaugų teikimo taisykles siekiant sustiprinti nepilnamečių ir žmogiškojo orumo apsaugą (rasinės, lyčių, religinės ar tautų neapykantos kurstymo draudimas) – vieną garso ir vaizdo politikos prioritetų. Svarbu pažymėti, kad „Televizijos be sienų“ direktyva taikoma tik transliuotojams, kurie turi redakcinę atsakomybę už programų tinklelio sudarymą ir perdavimą, ši direktyva neapima ne linijinių programų[36]. Europos Komisijos pasiūlymas dėl „Televizijos be sienų“ direktyvos modernizavimo priimtas 2005 m. gruodžio 13 d.

Naujoji Europos Komisijos ir Tarybos direktyva (Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva) iš dalies pakeičianti Televizijos be sienų direktyvą buvo priimta 2007 m. gruodžio 11 d.

Toliau šiame skyrelyje plačiau analizuojamos Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos nuostatos bei šios direktyvos taikymo sritis. Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva taikoma audiovizualinės žiniasklaidos paslaugoms bei užsakomosioms audiovizualinės žiniasklaidos paslaugoms, kaip jos apibrėžiamos pačioje direktyvoje. Pabrėžiama, kad audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos yra ir kultūrinės, ir ekonominės paslaugos, o vis didėjanti šių paslaugų svarba visuomenei, demokratijai – visų pirma užtikrinant informacijos laisvę, nuomonių įvairovę, žiniasklaidos pliuralizmą, – švietimui ir kultūrai yra priežastis šioms paslaugoms taikyti specialias taisykles. Siekiant išvengti konkurencijos iškraipymo, padidinti teisinį tikrumą, padėti užbaigti vidaus rinkos kūrimą bei sudaryti sąlygas bendros informacinės erdvės atsiradimui, visoms audiovizualinės žiniasklaidos paslaugoms – tiek televizijos programų transliavimo (t. y. linijinėms audiovizualinės žiniasklaidos paslaugoms), tiek užsakomosioms audiovizualinės žiniasklaidos paslaugoms (t. y. nelinijinėms audiovizualinės žiniasklaidos paslaugoms) – būtina taikyti bent pagrindines suderintas taisykles.[37]

Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvoje apibrėžiama, kad „audiovizualinės žiniasklaidos paslauga (toliau gali būti vadinama – AŽP) – tai paslauga, apibrėžta Sutarties 49 ir 50 straipsniuose, už kurią redakcinę atsakomybę prisiima žiniasklaidos paslaugų teikėjas ir kurios pagrindinis tikslas – informavimo, pramogų ar švietimo tikslais teikti programas plačiajai visuomenei elektroninių ryšių tinklais, apibrėžtais Direktyvos 2002/21/EB 2 straipsnio a punkte. Tokios audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos – tai televizijos programų transliavimas, kaip apibrėžta šio

[36] 2007-12-19 OECD Working Party on Communication Infrastructures and Services Policy in Committee for information, computer and communications policy. IPTV: Market development and regulatory treatment. http://www.oecd.org/dataoecd/11/23/39869088.pdf [žiūrėta 2009 10 26]

[37] Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos 2007/65/EB preambulės (3) straipsnis. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:EN:PDF [žiūrėta 2009 11 15]

straipsnio e punkte, arba užsakomosios audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos, kaip apibrėžta šio straipsnio g punkte.“[38]

Analizuojant audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos apibrėžimą, galima išskirti tokias, šį apibrėžimą sudarančias dalis:

1. **Paslauga, kaip tai apibrėžta Europos Bendrijos Steigimo Sutarties 49 ir 50 straipsniuose.** Paslaugos pagal Europos Bendrijos Steigimo Sutarties 50 straipsnį apibrėžiamos kaip tokios, kurios paprastai yra teikiamos už užmokestį ir kurių nereglamentuoja nuostatos dėl prekių, kapitalo ir asmenų judėjimo laisvės. Taip apibrėžtas paslaugas sudaro pramoninio, komercinio pobūdžio, amatininkų bei laisvųjų profesijų veiklos.[39]
2. **Paslauga, už kurią redakcinę atsakomybę prisiima žiniasklaidos paslaugų teikėjas**. Žiniasklaidos paslaugų teikėjas apibrėžiamas kaip fizinis ar juridinis asmuo, kuris prisiima redakcinę atsakomybę už audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos turinio parinkimą ir sprendžia, kokia tvarka jis organizuojamas, tačiau Direktyvos 2007/65/EB preambulėje pažymima, kad šis apibrėžimas neturėtų apimti fizinių ar juridinių asmenų, tik perduodančių programas, už kurias redakcinė atsakomybė tenka trečiosioms šalims. Redakcinė atsakomybė reiškia veiksmingą kontrolę tiek atrenkant programas, tiek ir jas išdėstant chronologine tvarka televizijos programų transliavimo atveju, ar pateikiant kataloge užsakomųjų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikimo atveju. Redakcinė atsakomybė nebūtinai reiškia pagal nacionalinę teisę numatomą teisinę atsakomybę už teikiamų paslaugų turinį. Analizuojant šią AŽP apibrėžimo sudedamąją dalį bei siekiant redakcinės atsakomybės sąvokos aiškumo, taip pat yra svarbus ir programos sąvokos apibrėžimas: programa – tai vaizdų, perteikiančių judesį, lydimą arba nelydimą garso, visuma, sudaranti atskirą vienetą žiniasklaidos paslaugų teikėjo nustatytame tvarkaraštyje arba kataloge, kurių forma bei turinys prilygsta televizijos programų formai ir turiniui. Pavyzdžiui, tokios programos apima vaidybinio filmo trukmės filmus, sporto renginius, situacijų komedijas, dokumentinius filmus, programas vaikams ir originalius dramos kūrinius.[40]
3. **Tikslas - informavimo, pramogų ar švietimo tikslais teikti programas plačiajai visuomenei.**
4. **Teikiama elektroninių ryšių tinklais.** Pagrindų direktyvoje elektroninių ryšių tinklai apibrėžiami kaip perdavimo sistemos ir atitinkamais atvejais komutavimo ar maršruto parinkimo įranga bei kiti ištekliai, kurie leidžia perduoti signalus laidais, radijo, optinėmis ar

[38] Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos 2007/65/EB 1 str. a) dalis. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:EN:PDF [žiūrėta 2009 11 15]
[39] Europos Bendrijos Steigimo Sutartis. http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=9224 [žiūrėta 2009 10 26]
[40] Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva 2007/65/EB http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:EN:PDF [žiūrėta 2009 11 15]

kitomis elektromagnetinėmis priemonėmis, įskaitant palydovinius tinklus, fiksuoto (komutuojamas ir paketinis duomenų perdavimas, įskaitant internetą) ir judriojo ryšio antžeminius tinklus, elektros perdavimo kabelines sistemas, tokiu mastu, kokiu jos yra naudojamos signalams perduoti, radijo ir televizijos programų transliavimui naudojami tinklai ir kabelinės televizijos tinklai, neatsižvelgiant į perduodamos informacijos pobūdį.[41]

5. **Televizijos programų transliavimas (linijinė paslauga) arba užsakomosios audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos (ne linijinė paslauga)**. Televizijos programų transliavimas – tai audiovizualinės žiniasklaidos paslauga, kurią teikia žiniasklaidos paslaugų teikėjas, skirta vienu metu žiūrėti programas pagal programų tvarkaraštį. Kaip pabrėžiama Direktyvos 2007/65/EB preambulėje, televizijos transliavimas šiuo metu visų pirma apima analoginę ir skaitmeninę televiziją, tiesiogines perdavimo paslaugas, transliavimą žiniatinkliu ir panašias į užsakomųjų programų televiziją paslaugas, kadangi užsakomųjų programų televizija, pvz., yra užsakomoji audiovizualinė paslauga. Ne linijinė paslauga – tai audiovizualinės žiniasklaidos paslauga, kurią teikia žiniasklaidos paslaugų teikėjas, skirta žiūrėti programas vartotojo pasirinktu laiku ir jo individualiu prašymu pagal žiniasklaidos paslaugų teikėjo siūlomą programų katalogą[42] (nelinijinių audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų analizė pateikiama 2.2. poskyryje).

Ši sąvokos analizė yra naudinga, siekiant atskleisti, ar IPTV yra laikoma audiovizualinės žiniasklaidos paslauga, ir atitinkamai, ar IPTV paslaugos reguliavimui yra taikomos Direktyvos 2007/65/EB nuostatos.

Pirmiausia reikia pažymėti, kad IPTV paslauga atitinka 1,3 ir 4 AŽP paslaugos apibrėžimo dalis (kaip tai yra sunumeruota aukščiau tekste), nes IPTV atitinka Europos Bendrijos Steigimo Sutarties 49 ir 50 straipsniuose nurodytą paslaugų apibrėžimą, o būtent tai yra komercinio pobūdžio paslauga, IPTV taip pat yra paslauga teikiama elektroninių ryšių tinklais (žr. apibrėžimą aukščiau tekste) bei atitinka minėtoje direktyvoje nurodytus tikslus. Tačiau**,** IPTV paslaugos teikėjai nėra žiniasklaidos paslaugų teikėjai linijinio transliavimo prasme, nes jie neprisiima redakcinės atsakomybės už perduodamų programų turinį, už kurių turinį savo ruožtu atsako tikrieji žiniasklaidos paslaugų teikėjai (pvz. TV3, LNK, TV1, BTV ar bet kuris kitas televizijos transliuotojas, licencijuotas LRTK, yra žiniasklaidos paslaugų teikėjas, analizuojamos direktyvos prasme, nes jie prisiima atsakomybę už savo transliuojamų programų turinį (tame tarpe jų kuriamų autorinių laidų, kitų parinktų programų bei jų rodymo laiko). Taigi, kaip išaiškinta aukščiau į žiniasklaidos paslaugų teikėjų sąvoką neįeina asmenys, kurie tik perduoda programas, už kurias redakcinė atsakomybė tenka trečiosioms šalims, o licencijuoti

[41] Pagrindų Direktyva 2002/21/EB. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002L0021:LT:NOT [žiūrėta 2009 10 26]
[42] Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva 2007/65/EB http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:EN:PDF [žiūrėta 2009 11 15]

IPTV paslaugos teikėjai (pvz. TEO LT, AB, UAB KAVAMEDIA) būtent priima programas ir nepakeistas perduoda savo tinklais, t.y. laidiniais plačiajuosčiais ryšiais, o už perduodamų programų turinį redakcinę atsakomybę prisiima tretieji asmenys. IPTV paslauga taip pat nėra televizijos transliavimas, kuris suprantamas kaip tiesioginis programų perdavimas, nes IPTV teikėjai yra kaip „antriniai“ transliuotojai, kurie visų pirma priima transliuojamas programas ir tada jas nepakeistas perduoda savo tinklais. Žinoma, galėtų būti išimčių, jeigu kuris nors IPTV paslaugos teikėjas taip pat būtų ir transliuotojas (pvz. TEO LT, AB, UAB KAVAMEDIA ar UAB „Penkių kontinentų komunikacijos centras“ pradėtų transliuoti savo kuriamas programas (transliuotų autorines laidas, įsigytų filmus ir įvairias laidas, teises į sporto renginių ar koncertų transliacijas, bei sudarytų vadinamąjį programų tinklelį, ir už visa tai prisiimtų redakcinę atsakomybę). Tokiu atveju, IPTV paslaugos teikėjas ir jo teikiama IPTV paslauga patektų į Audiovizualinės žiniasklaidos reguliavimo sritį, šio tiekėjo programų transliavimo atveju. Užsakomųjų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų specifiką plačiau analizuosime 2.2. poskyryje.

Elektroninės komercijos direktyvoje taip pat pažymima, kad paslaugų teikėjas, kuris neinicijuoja perdavimo, neparenka perduodamos informacijos gavėjo ir neparenka bei nekeičia perduodamos informacijos, neturėtų būti atsakingas už perduodamą informaciją, kita vertus Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos reguliavimas netaikomas perdavimui, tačiau kelių kanalų perdavimas kaip vieno (paketavimas) irgi neturėtų būti laikomas turinio kūrimu, tol kol yra trečioji šalis, kuri turi tiesioginę redakcinę atsakomybę. Bet kokios dvigubos atsakomybės turėtų būti vengiama.[43]

Sujungus šiuos, aukščiau pateiktus, išaiškinimus į bendrą visumą, autorė daro išvadą, kad, IPTV paslauga nėra laikoma audiovizualinės žiniasklaidos paslauga ir atitinkamai IPTV paslaugų teikimui netaikomos Audiovizualinės žiniasklaidos direktyvos nuostatos.

Apibendrinant, ES reguliavimą analizuojamos paslaugos atžvilgiu, būtina pabrėžti, kad nors turinio paslaugų ir perdavimo paslaugų reguliavimas yra atskirtas, tačiau šių paslaugų sąveika yra identifikuojama kaip svarbus kriterijus suderinant bendrąjį reguliavimą.

Toliau autorė pateikia pagrindinius nacionalinius teisės aktus, svarbius nacionalinio IPTV paslaugos teisinio reguliavimo bazei identifikuoti:

1. 2000 m. rugpjūčio 29 d. Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymas Nr. VIII-1905. Redakcija, galiojanti 2009-11-06 datai.
2. 2004 m. balandžio 15 d. Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas Nr. IX-2135. Redakcija, galiojanti nuo 2009-03-15.

[43] ES valstybių, išskiriant Lietuvą, retransliavimo/transliavimo veiklos, įskaitant kabelinę televiziją, internetą, IP televiziją ir kitas susijusias paslaugas, reglamentavimo ir reguliavimo tvarka ir praktika. Optimalaus reguliavimo Lietuvoje gairės. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. 2007-10-31 psl. 16. http://www.lrinka.lt/Pranesim/KTVA_tyrimas.pdf [žiūrėta 2009 11 15]

3. Transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo taisyklės, patvirtintos Lietuvos LRTK 2006 m. gruodžio 13 d. sprendimu Nr. 112
4. Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas). Įgyvendindama Direktyvą 2007/65/EB, kurios nuostatas valstybės narės turi perkelti į nacionalinius teisės aktus ir pradėti įgyvendinti nuo 2009 m. gruodžio 19 d., Lietuvos Respublikos kultūros ministerija parengė šį projektą[44].

Šiuo metu galiojančioje Visuomenės informavimo įstatymo redakcijoje yra apibrėžta retransliavimo sąvoka: „Retransliavimas – visuomenei transliuojamų programų ar jų dalių priėmimas iš transliuotojų ir nepakeistų perdavimas tuo pačiu metu.[45]“, iš kurios galima daryti išvadą, kad, pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus, skaitmeninė televizija, teikiama laidiniais plačiajuosčio ryšio tinklais, yra retransliavimo paslauga, kurią pagal galiojančius teisės aktus licencijuoja LRTK.

Kadangi iki 2009 m. gruodžio 19 d. yra numatoma pakeisti šiuo metu galiojantį Visuomenės informavimo įstatymą (nepakeitus jo iki nustatyto termino Lietuvai grėstų tam tikros numatytos ES institucijų baudos), autorės nuomone yra svarbu išanalizuoti šiuo metu skelbiamą Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą ir identifikuoti IPTV paslaugos teisinį statusą bei jo pasikeitimus, priėmus šį įstatymą.

Pastebėtina, kad įstatymų leidėjas Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto 2 straipsnyje siekdamas šį įstatymą suderinti su ES teisės aktais pateikia tam tikrų sąvokų pakeitimus bei įveda naujas, iki šiol nacionaliniuose teisės aktuose nefigūravusias, sąvokas, kurių platesnė analizė yra svarbi identifikuojant IPTV teisinį statusą:

Audiovizualinės žiniasklaidos paslauga (toliau – AŽP) – tai televizijos programų transliavimas, (linijinė audiovizualinės žiniasklaidos paslauga), užsakomosios audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos (nelinijinė audiovizualinės žiniasklaidos paslauga), komercinis audiovizualinis pranešimas, už kurių turinį redakcinę atsakomybę prisiima audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos teikėjas ir kurios pagrindinis tikslas informavimo, pramogų ar švietimo tikslais teikti minėtas programas visuomenei elektroninių ryšių tinklais vykdant ūkinę komercinę veiklą. Retransliavimas – tai žiniasklaidos paslauga, kurią teikia retransliuotojas, skirta priimti transliuojamas užbaigtas radijo ir (ar) televizijos programas ar atskiras programas ir tuo pačiu metu nepakeistas perduoti visuomenei elektroniniais ryšių tinklais. Retransliuotojas – asmuo, kuris retransliuoja visuomenei nepakeistas

[44] Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, 2009 10 29. http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=8220&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov= [žiūrėta 2009 11 06]

[45] Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=114593 [žiūrėta 2009 11 06]

transliuojamas radijo ir (ar) televizijos programas arba atskiras programas ir prisiima atsakomybę už tokios veiklos teisėtumą, tinkamą skleidžiamos informacijos turinio parinkimą ir skleidimą[46]

AŽP apibrėžimas į nacionalinį teisės aktą yra tiesiogiai perkeliamas iš Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos, todėl IPTV paslaugos atveju turėtų būti suprantamas taikant analogiją su jau aukščiau šiame skyrelyje išanalizuota minėtos Direktyvos sąvoka. Analizuojamame įstatymo projekte redakcinės atsakomybės samprata taip pat yra tiesiogiai perkelta iš Direktyvos, tačiau įstatymo projekte yra išskiriama, kad retransliuotojas neprisiima redakcinės atsakomybės už skleidžiamos viešosios informacijos turinį ir tinkamą skleidimą, už kurį atsakomybę prisiima televizijos programų transliuotojas.

Pažymėtina, kad redakcinės atsakomybės bei retransliavimo (-iuotojo) samprata pirminiame visuomenei paskelbtame Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekte[47] buvo kitokia, identifikuojant, kad retransliuotojas prisiima redakcinę atsakomybę už savo veiklos teisėtumą. Tokie minėtų sąvokų apibrėžimai pirminiame Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekte nurodė, kad IPTV paslaugos teikėjai (retransliuotojai) yra sutapatinami su žiniasklaidos paslaugų teikėjais, kaip jie apibrėžiami Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvoje, tokiu būdu išplečiant Direktyvos nuostatas, t.y. retransliuotojų teikiamas IPTV paslaugas įtraukiant į audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos apibrėžimą, bei iškraipant redakcinės atsakomybės sampratos turinį.

Toliau analizuojant Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto nuostatas, pastebėtina, kad įstatymų leidėjas įveda tokias naujas sąvokas, kaip „plačiajuostė televizija“, „palydovinė televizija“ bei iš esmės keičia kabelinės televizijos sąvoką. Kabelinė televizija įstatymo projekte apibrėžiama, kaip televizijos programų transliavimas ir (ar) retransliavimas per kabelinės televizijos ir (ar) laidinį plačiajuostį elektroninių ryšių tinklą, kurio pagrindinė paskirtis nėra radijo, televizijos programų ir (ar) programų transliavimas ir (ar) retransliavimas. Naujoji plačiajuostės televizijos sąvoka apima televizijos programų transliavimą ir (ar) retransliavimą per belaidį plačiajuostį elektroninių ryšių tinklą, kurio pagrindinė paskirtis nėra radijo, televizijos programų ir (ar) programų transliavimas ir (ar) retransliavimas[48].

Kabelinės televizijos sąvoką įstatymų leidėjas papildo, iš esmės nustatydamas, kad tai yra transliavimas / retransliavimas ne tik per kabelinės televizijos, bet ir per laidinį plačiajuostį

---

[46] Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto, 2009 10 29. 2 str. 10 d., 51 d. ir 52 d. http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=8220&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov= [žiūrėta 2009 11 06]

[47] Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, 2009 07 27. http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=3241&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov= [žiūrėta 2009-11-07]

[48] Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto, 2009 10 29. 2 str. 18 d. ir 35 d. http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=8220&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov= [žiūrėta 2009 11 06]

elektroninių ryšių tinklą. Pastebėtina, kad tiek kabelinės televizijos, tiek plačiajuostės televizijos sąvokos, pirminiame Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekte buvo kitokios, o pagrindinis šių sąvokų skirtumas – IPTV paslaugos, kaip televizijos (re-) transliavimo technologijos priskyrimas plačiajuostei televizijai (pirminiame įstatymo projekte) ar kabelinei televizijai (įstatymo projekte).[49] Autorės nuomone, aptariamos sąvokos, apibrėžtos Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekte, yra kritikuotinos, atsižvelgiant į šias priežastis:

1) Televizijos, transliuojamos ir (ar) retransliuojamos laidiniais plačiajuosčio ryšio tinklais (būtent – IPTV) priskyrimas kabelinės televizijos sąvokai yra abejotinas. Nepaisant to, kad kabelinė televizija ir IPTV turi panašumų (pvz. transliuojamos / retransliuojamos kabeliais ir kt.), sujungti šias technologijas į vieną apibrėžimą, autorės nuomone, yra netikslinga, nes šios technologijos skiriasi savo specifika, o ypač identifikuojant abipusio ryšio (arba kitaip interaktyvumo) buvimą (nebuvimą). Yra nuomonių, kad IPTV yra tikslinga priskirti prie kabelinės televizijos, nes techninis šių paslaugų reguliavimas yra panašus, o taip pat yra pabrėžiama, kad svarbu atskirti, kai televizija (o taip pat ir radijas) yra transliuojama / retransliuojama naudojant ribotus išteklius (radijo dažnių spektrą[50]), ir kai riboti ištekliai yra nenaudojami. Pagal ribotų išteklių naudojimą / ne naudojimą yra sudaryta ir teisės aktų patvirtinta licencijavimo tvarka[51], t.y. konkurso būdu ir be konkurso, o kadangi IPTV (kaip ir kabelinės televizijos) transliavimui nėra naudojami riboti ištekliai, licencijos šiai paslaugai teikti yra išduodamos ne konkurso tvarka, ir todėl, manoma, kad šių dviejų technologijų įstatyminis sujungimas sąvokų prasme yra pateisinamas.
2) Analizuojamame įstatymo projekte išskiriamos ir apibrėžiamos visos televizijos transliavimo / retransliavimo rūšys: antžeminė televizija (skaitmeninės DVB-T standartas), mikrobangų daugiakanalė televizija (MDTV), palydovinė televizija (skaitmeninis DVB-S standartas), plačiajuostė televizija (teikiama belaidžiais plačiajuosčio ryšio tinklais, t.y. mobilioji televizija (DVB-H standartas, patvirtintas Europos Komisijos ir pagal Direktyvos 2002/21/EB 17 straipsnį įtrauktas į oficialų ES standartų sąrašą[52])), todėl, autorės nuomone yra tikslinga atskirti kabelinės televizijos ir IPTV televizijos sąvokas. Kita vertus, būtina pažymėti, kad toks detalus televizijos rūšių išskyrimas įstatyminiame lygmenyje gali būti laikomas technologinio neutralumo principo

[49] Pirminiame visuomenei paskelbtame projekte kabelinės televizijos sąvoka buvo nepakeista ir reiškė transliavimą / retransliavimą per kabelinės televizijos tinklą. Tuo tarpu plačiajuostė televizija buvo suprantama kaip transliavimas / retransliavimas plačiajuosčio ryšio tinklais (laidiniais ir belaidiniais). Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, 2009 07 27.
http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=3241&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov= [žiūrėta 2009-11-07]

[50] Plačiau apie radijo dažnius http://www.rrt.lt/index.php?-2092650172 [žiūrėta 2009-10-27]

[51] Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 31 straipsnis.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=114593 [žiūrėta 2009 11 06]
Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto, 2009 10 29. 38 ir 39 straipsniai.
http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=8220&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov= [žiūrėta 2009 11 06]

[52] Mobilioji televizija Europoje – Komisija nusprendė įtraukti DVB-H į oficialių ES standartų sąrašą.
http://ec.europa.eu/lietuva/ziniasklaidai/17032008_lt.htm [žiūrėta 2009 10 27]

pažeidimu, nes vienodų savo bendrąja prasme paslaugų (pvz. turinio paslaugų) reguliavimas turi būti vienodas, nei vienai technologijai neteikiant pirmenybės. Autorės nuomone, įstatymų leidėjas turėtų apsispręsti dėl siūlomų įtvirtinti sąvokų, pasirinkdamas vieną iš dviejų variantų: arba apibrėžti visus šiuo metu esančius (re-) transliavimo būdus, jokiu būdu netaikant jiems skirtingo reguliavimo (išskyrus ribotų išteklių naudojimą) arba nustatyti bendrąjį apibrėžimą visiems (re-) transliacijos būdams, griežtai laikantis technologinio neutralumo principo.

3) Autorė nepritaria mobiliosios televizijos, kaip plačiajuostės, apibrėžimui, dėl atsirandančios sąvokų painiavos bei teisinio tikslumo trūkumo. Pirma, pažymime, kad plačiajuosčiai tinklai gali būti ir laidiniai, ir belaidžiai, todėl mobiliosios televizijos apibrėžimas kaip plačiajuostės, vartojant jos transliavimo būdo terminą nėra tinkamas, nes bendrosios kalbos prasme kiekvienas daiktas, dalykas gali būti apibūdinamas pagal jo požymius, todėl tiek televizija (re-) transliuojama laidiniais, tiek belaidžiais plačiajuosčio ryšio tinklais galėtų būti vadinama plačiajuoste bendrojoje kalboje, todėl, autorės nuomone, šis teisinis terminas yra klaidinantis. Antra, Europos Komisija patvirtino DVB-H *(Digital video broadcasting – handheld)* kaip ES pageidautiną antžeminio transliavimo judriojo ryšio tinklais technologiją. Komisija taip pat pabrėžia, kad šiuo metu nacionaliniai mobiliosios televizijos reguliavimo metodai gerokai skiriasi, todėl visoje ES atsiranda reguliavimo neapibrėžtumas. Komisija mano, kad mobilioji televizija yra dar tik kuriama paslauga, kuriai turėtų būti taikomas kuo paprastesnis reguliavimas.[53] Siekiant aiškumo visiems rinkoms dalyviams bei terminijos suderinimo su ES teisės aktais, autorė siūlo pakoreguoti minėtą sąvoką, žodį „plačiajuostė“ pakeičiant žodžiu „mobilioji“.

2.1.2 IPTV licencijavimas

Lietuvoje iki 2009 m. trečiojo ketvirčio pabaigos visi IPTV paslaugos teikėjai veikė kaip retransliuotojai, kurių veikla pagal galiojančius nacionalinius teisės aktus yra licencijuojama, todėl autorė šiame skyrelyje analizuoja IPTV paslaugos reguliavimo per licencijavimą, aspektus.

Retransliavimas suprantamas kaip visuomenei transliuojamų programų ar jų dalių priėmimas iš transliuotojų ir nepakeistų perdavimas tuo pačiu metu[54]. Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas šią sąvoką papildo, nustatydamas, kad retransliavimas yra žiniasklaidos paslauga, skirta priimti užbaigtas programas ir perduoti jas elektroninių ryšių tinklais.

---

[53] Komisija atveria Europos bendrąją rinką mobiliosios televizijos paslaugoms. http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/1118&format=HTML&aged=1&language=LT&guiLanguage=en [žiūrėta 2009 10 27]

[54] 2000 m. rugpjūčio 29 d. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas Nr. VIII-1905. Redakcija, galiojanti 2009-11-06 datai. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=114593 [žiūrėta 2009 11 06]

Retransliavimo veiklos išankstinis reguliavimas ir priežiūra yra vykdoma per licencijavimą, t.y. Lietuvos Respublikoje įstatymų nustatyta tvarka įregistruoti juridiniai asmenys ir užsienio juridinių asmenų ar kitų organizacijų filialai gali teikti tokią paslaugą tik iš anksto gavę atitinkamą licenciją. Licencijas pagal Visuomenės informavimo įstatymo 31 straipsnį, vadovaudamasi savo nuostatais bei Transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo taisyklėmis[55] (toliau – Taisyklės) išduoda LRTK. Pagal Taisyklių 14 d. 3 p., programoms transliuoti ir (ar) retransliuoti elektroninių ryšių tinklais, kurių pagrindinė paskirtis nėra programų transliavimas ir (ar) retransliavimas (taigi ir IPTV), licencijos išduodamos ne konkurso tvarka. Tokios licencijos gali būti atsisakytos išduoti bendrais pagrindais, nurodytais Taisyklių 29 dalyje[56].

Naujasis Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas nustato licencijų, išduodamų ne konkurso tvarka, sąrašą, kuris iš esmės atitinka šiuo metu esantį (Taisyklių 14 d.), tačiau yra pakoreguotas, atsižvelgiant į naujų sąvokų minėtame įstatymo projekte įvedimą. Šį sąrašą sudaro:

1) švietimo ir mokslo institucijų šviečiamosioms ir (ar) kultūrinėms radijo, televizijos programoms transliuoti per iki 20 W galios antžeminę siuntimo stotį;
2) televizijos programai(-oms) transliuoti, retransliuoti per kabelinės televizijos ir (ar) laidinį plačiajuostį elektroninių ryšių tinklą, kurio pagrindinė paskirtis nėra radijo, televizijos programų ir (ar) programų transliavimas ir (ar) retransliavimas;
3) televizijos programai(-oms) transliuoti, retransliuoti per belaidį plačiajuostį elektroninių ryšių tinklą, kurio pagrindinė paskirtis nėra radijo, televizijos programų ir (ar) programų transliavimas ir (ar) retransliavimas;
4) televizijos programai(-oms) transliuoti, retransliuoti per dirbtinį Žemės palydovą (palydovus);
5) kitais atvejais, kai tai numatyta Strateginiame plane[57].

LRTK nuomone, sąvokos, naudojamos Visuomenės informavimo įstatymo 39 straipsnyje, yra būtinos, kad būtų tinkamai ir vienodai reguliuojamos visomis technologijomis, įskaitant ir naujausias, teikiamos retransliavimo paslaugos, o elektroninių ryšių tinklų sąvoka yra per plati ir todėl šiame

[55] LRTK 2006-12-13 sprendimu Nr. 112 patvirtintos Transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo taisyklės. http://www.rtk.lt/lt/static.php?strid=31349& [žiūrėta 2009-10-27]

[56] 1) įstatymų nustatytais atvejais pareiškėjui draudžiama būti transliuotoju ir (ar) retransliuotoju arba jo dalyviams draudžiama būti transliuotojo ir (ar) retransliuotojo dalyviais; 2) licencijai gauti pareiškėjas pateikė neteisingus duomenis; 3) pareiškėjui per paskutinius 12 mėnesių buvo panaikintas transliavimo ar retransliavimo licencijos galiojimas arba pareiškėjo dalyviai yra ir (ar) buvo dalyviais asmens, kuriam per paskutinius 12 mėnesių buvo panaikintas transliavimo ar retransliavimo licencijos galiojimas; 4) yra pagrindo manyti, jog pareiškėjas bus nepajėgus įvykdyti konkurso ar licencijos sąlygas, kitus transliavimo ir (ar) retransliavimo veiklai keliamus reikalavimus; 5) pareiškėjo numatoma(os) transliuoti ir (ar) retransliuoti programa(os) neatitinka konkurso sąlygų, įstatymų ir (ar) Komisijos keliamų reikalavimų progamos(ų) sandarai ir turiniui.

[57] 2003 m. kovo 27 d. Vyriausybės nutarimas dėl radijo dažnių skyrimo radijo ir televizijos programoms transliuoti ir siųsti strategijos patvirtinimo Nr. 376 rtk2.c-i.lt/ci.admin/Editor/assets/**Strategija**.doc [žiūrėta 2009-11-07]; 2007 m. sausio 31 d. LR RRT direktoriaus įsakymas ir LRTK sprendimas Nr. 1V-95/11 dėl radijo dažnių skyrimo radijo ir televizijos programoms transliuoti ir siųsti strateginio plano patvirtinimo pakeitimo; rtk2.c-i.lt/ci.admin/Editor/assets/StrateginisPlanas.doc [žiūrėta 2009-11-07]

įstatyme nevisiškai tinkama. Kabelinės televizijos asociacija pastebėjo, kad licencijų skirstymas siejant jas su tinklo paskirtimi, kuri toliau gali keistis, yra netinkamas, todėl derinant įstatymo projektą siūlė atsisakyti licencijų skirstymo pagal tinklo paskirtį, jei nėra naudojami riboti ištekliai.[58] Licencijų skirstymas pagal naudojamus tinklus Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekte, pateiktame Vyriausybei liko, tačiau atsižvelgiant į suinteresuotų asmenų pastabas, buvo persvarstytos ir pakeistos sąvokos „kabelinė televizija“, „kabelinės televizijos tinklas“, „plačiajuostė televizija“, o sąvokos „plačiajuostės televizijos tinklas“ apskritai neliko.

Retransliuotojams licencijas išduoda LRTK išnagrinėjusi paraiškas atitinkamai retransliavimo licencijai gauti. Remiantis Taisyklių 32 dalimi, licencijose nurodoma:

1) licenciją išdavusi institucija;
2) licencijos numeris;
3) licencijos turėtojas (pilnas pavadinimas, kodas);
4) licencijos rūšis ir konkreti licencijuojama veikla;

IPTV atveju licencijoje nurodoma, kad licencija suteikiama televizijos programoms retransliuoti laidiniais plačiajuosčio ryšio tinklais, kurių pagrindinė paskirtis nėra programų transliavimas ir (ar) retransliavimas.

5) licencijos galiojimo, licencijuojamos veiklos vykdymo pradžia;
6) transliuojamos programos pavadinimas, pobūdis (formatas), programos sandara ir turinys, retransliuojamos programos ir (ar) jų dalys, kalbos, kuriomis transliuojama ir subtitruojama programa;
7) retransliuotojo retransliuojamų programų pobūdis, kalbos, minimalus (maksimalus) retransliuojamų programų kiekis, programų paketų struktūra;
8) licencijuojamos veiklos teritorija, elektroninių ryšių tinklų rūšis;
9) radijo dažniai (kanalai) ir elektroninių ryšių tinklų pagrindinės veiklos sąlygos (jeigu programų transliavimui ir (ar) retransliavimui naudojami Strateginiame plane numatyti radijo dažniai (kanalai));
10) licencijos turėtojo teisės ir pareigos, įskaitant paties prisiimtus įsipareigojimus, kiti teisės aktais nustatyti reikalavimai jo veiklai;
11) licencijos sąlygų laikymosi priežiūros tvarka;
12) licencijos galiojimo laikino sustabdymo ir panaikinimo atvejai ir tvarka;
13) kitos sąlygos.

Toliau autorė analizuoja sąlygas, nustatomas televizijos programų retransliavimo laidiniais plačiajuosčio ryšio tinklais licencijomis:

[58] 2002-10-22 Lietuvos Respublikos kultūros ministerija Pasitarimo dėl LR Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektui pareikštų pastabų derinimo protokolas Nr. 2 http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_bin?p_id=8447 [žiūrėta 2009-11-08]

1) Pagal konkrečios licencijos sąlygas turi teisę retransliuoti tik tas programas, kurių sąrašą yra pateikę LRTK[59] ir tik įstatymų nustatyta tvarka įgiję teises į šių programų retransliavimą.
2) Turi teisę retransliuoti tik licencijoje nurodytoje geografinėje teritorijoje.[60]
3) Neturi teisės keisti retransliuojamas programas ar bet kokias jų dalis. Retransliuojamos programos pakeitimu nelaikomas specialių techninių priemonių panaudojimas, siekiant užtikrinti nepilnamečių apsaugą nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio jų fiziniam, protiniam ir doroviniam vystymuisi ar kitų transliuotojų išimtines teises į programas ar atskiras jų dalis. [61]
4) Draudžiama įterpti reklamą į retransliuojamas programas.
5) Draudžiama retransliuoti programas, kurias, ar kurių dalį sudaro neskelbtina informacija, taip kaip ji suprantama Visuomenės informavimo įstatymo 20 str. 1 d. prasme (Visuomenės informavimo įstatymo projekto 19 str. 1 d.)[62]
6) Programos ir (ar) laidos, priskirtinos viešosios informacijos, kuri ribojama skelbti ar platinti, kategorijai, transliuojamos ir (ar) retransliuojamos tik nuo 23 iki 6 valandos arba turi būti naudojamos techninės priemonės, sudarančios sąlygas atsakingiems už vaikų auklėjimą ir priežiūrą asmenims užtikrinti galimybę riboti tokių programų ir laidų pasiūlą nepilnamečiams[63].
7) Licencijos turėtojas turi teisę laidiniais plačiajuosčio ryšio tinklais įstatymų nustatyta tvarka teikti ir kitas paslaugas, jeigu jų teikimas nepablogina programų retransliavimo paslaugos bei jos teikimo sąlygų.
8) Nustatomas retransliavimo paslaugų teikėjo santykis su abonentais: privalo teikti retransliavimo paslaugas visiems licencijuojamos veiklos teritorijoje to pageidaujantiems asmenims, nediskriminavimo principo[64] taikymas, 24/7 taisyklė, išskyrus, jeigu kitaip numatyta abonentinėse sutartyse, kurias paslaugų teikėjas privalo sudaryti su abonentais.

---

[59] Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto, 2009 10 29. 45 str. 2. http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=8220&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov= [žiūrėta 2009 11 06]

[60] Visuomenės informavimo įstatymo 32 str. 1 d. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=114593 [žiūrėta 2009 11 06]; Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto, 2009 10 29 44 str. 1 d. http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=8220&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov= [žiūrėta 2009 11 06]

[61] Šią nuostatą suponuoja pats retransliavimo veiklos apibrėžimas – programų priėmimas ir nepakeistų perdavimas tuo pačiu metu, taip pat Visuomenės informavimo įstatymo 32 str. 2 d., Visuomenės informavimo įstatymo projekto 44 str. 2 d., 45 str. 4 d.

[62] 1) raginama prievarta keisti Lietuvos Respublikos konstitucinę santvarką; 2) skatinama kėsintis į Lietuvos Respublikos suverenumą, jos teritorijos vientisumą; 3) kurstomas karas, taip pat tautinė, rasinė, religinė, socialinė bei lyčių neapykanta; 4) platinama, propaguojama ar reklamuojama pornografija, taip pat propaguojamos ir (ar) reklamuojamos seksualinės paslaugos, seksualiniai iškrypimai; 5) propaguojamos ir (ar) reklamuojamos narkotinės ar psichotropinės medžiagos.

[63] 2002-09-22 Lietuvos Respublikos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo Nr. IX-1067. 7 str. 2 d. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=289912 [žiūrėta 2009-11-08]

[64] Tos pačios rūšies paslaugos, tos pačios kategorijos asmenims privalo būti teikiamos tokiomis pačiomis sąlygomis.

Abonentinės sutarties sąlygos turi atitikti įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių paslaugų teikimą, ir licencijos reikalavimus. Abonentinėse sutartyse turi būti nurodyta:

a) abonento ir licencijos turėtojo teisės ir pareigos;
b) paslaugų tarifai ir jų keitimo tvarka;
c) abonentų informavimo apie teikiamas paslaugas tvarka;
d) su abonentu suderinta abonentinio įvado vieta;
e) gedimų pašalinimo tvarka, sąlygos ir terminai;
f) atsiskaitymų už suteiktas paslaugas tvarka;
g) ginčų sprendimo tvarka;
h) kitos sąlygos, kurias sutarties šalys laiko esminėmis[65].

Paslaugų tarifai, sutarties su abonentais pavyzdys ir televizijos programų sąrašas bei kanalų, kuriais retransliuojamos programos, numeriai turi būti viešai prieinami. Licencijos turėtojas taip pat privalo užtikrinti gaunamų skundų, prašymų bei atsakymų į juos registravimą ir saugojimą. Abonentų raštu pateikti skundai, prašymai dėl paslaugų teikimo turi būti išnagrinėti ir raštu į juos atsakyta ne vėliau kaip per 1 mėnesį nuo jų gavimo dienos. Licencijos turėtojas privalo ne vėliau kaip prieš licencijoje nustatytą terminą informuoti (informavimo būdas nurodomas sutartyje) abonentus apie:

- numatomą televizijos programos (programų) retransliacijos nutraukimą dėl profilaktikos ar planinio remonto;
- tvarkos, nustatančios, kuriais kanalais ir kokios televizijos programos retransliuojamos, pakeitimus.

Abonentams, nesilaikantiems sutarties reikalavimų, licencijos turėtojas gali nebeteikti atitinkamų paslaugų, tačiau tik įspėjęs abonentą ir ne anksčiau nei praėjus sutartyje nurodytam įspėjimo laikui. Jeigu abonentas pageidauja, Licencijos turėtojas privalo pateikti abonentui detalią informaciją apie suteiktas paslaugas ir mokėjimo sumas atskirai už kiekvieną paslaugą. Duomenis apie abonentus Licencijos turėtojas gali kaupti, naudoti ir saugoti tik tiek, kiek tai yra būtina jiems aptarnauti.[66]

Taigi, licencijoje yra apibrėžiami bendrieji licencijos turėtojo ir abonento santykių reikalavimai, tačiau nenustatomi paslaugos teikimo kokybės reikalavimai, neaptariamas abonentų teisių ir pareigų turinys ir nenustatoma licencijos turėtojų ir abonentų ginčo sprendimo tvarka, išskyrus ginčų sprendimą tarp šalių (tam tikrais atvejais licencijos turėtojas, kaip šalis šiuose santykiuose užimanti stipresnę poziciją, gali savo naudai nuspręsti dėl ginčo išsprendimo). Manytina, kad visų šių išvardintų dalykų įtvirtinimas licencijose būtų perteklinis, tačiau būtina pabrėžti, kad jie nėra įtvirtinti ir kituose

[65] Pritaikyta pagal 2002-03-12 LRTK sprendimą dėl kabelinės televizijos licencijų tekstų patvirtinimo Nr. 17 (įskaitant 2004-01-28 pakeitimus) http://www.rtk.lt/lt/catalog_item2.php?strid=27110&id=32445 [žiūrėta 2009-11-08]
[66] Pritaikyta pagal 2002-03-12 LRTK sprendimą dėl kabelinės televizijos licencijų tekstų patvirtinimo Nr. 17 (įskaitant 2004-01-28 pakeitimus) http://www.rtk.lt/lt/catalog_item2.php?strid=27110&id=32445 [žiūrėta 2009-11-08]

teisės aktuose, todėl vėlesniuose skyreliuose autorė aptars papildomų reikalavimų IPTV, kaip paslaugos teikimui, įtvirtinimo reikalingumą.

Kaip minėta, licencijos sąlygų laikymąsi kontroliuoja LRTK ir pagal savo kompetenciją kitos radijo ir televizijos veiklą kontroliuojančios institucijos. Kadangi LRTK priimdama sprendimus, susijusius su transliavimo (retransliavimo) veiklos licencijavimu, konsultuojasi su RRT elektroninių ryšių klausimais, manytina, kad pagal savo kompetencijos ribas viena iš tų kontroliuojančių institucijų yra ir RRT.[67]

LRTK, vadovaudamasi savo nuostatais[68], taip pat kontroliuoja, kaip retransliuotojai, retransliuojantys programas ar jų dalis elektroninių ryšių tinklais, kurių pagrindinė paskirtis nėra programų transliavimas ir (ar) retransliavimas, laikosi Visuomenės informavimo ir Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymų, prisiimtų įsipareigojimų ir LRTK priimtų sprendimų (LRTK nuostatų 12.5 punktas). Retransliuotojamas, pažeidusiems Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo, Visuomenės informavimo įstatymo reikalavimus ar licencijų sąlygas, nevykdantiems LRTK priimtų sprendimų ar įpareigojimų, LRTK, įstatymų nustatyta tvarka, turi teisę taikyti šias nuobaudas:

- įspėjimus;
- Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse numatytas pinigines baudas;
- ne ilgiau kaip 3 (trims) mėnesiams sustabdyti licencijos galiojimą (Lietuvos Laisvosios rinkos institutas savo 2007 m. apžvalgoje dėl retransliavimo/transliavimo veiklos reglamentavimo ir reguliavimo tvarkos ir praktikos išreiškė nuomonę, kad laikino licencijos galiojimo sustabdymas, jeigu licencijos turėtojas laiku nesumoka užmokesčio už licenciją (Visuomenės informavimo įstatymo 31 str. 13 d. 4 p. / Visuomenės informavimo įstatymo projekto 42 str. 1 d. 5 p.) yra per griežta sankcija neatitinkanti proporcingumo principo bei protingumo reikalavimų (2006 m. gruodžio 21 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas[69]);
- panaikinti licencijos galiojimą;
- kreiptis į teismą dėl informacinės visuomenės informavimo priemonių veiklos sustabdymo ar nutraukimo Visuomenės informavimo įstatymo nustatyta tvarka (LRTK nuostatų 12.11 punktas).

[67] RRT reguliavimas televizijos ir radijo srityse http://www.rrt.lt/index.php?70926413 [žiūrėta 2009-11-08]
[68] LRTK nuostatai, patvirtinti 2006-09-27 LRTK sprendimu Nr. 97 (toliau – LRTK nuostatai) http://www.rtk.lt/lt/static2.php?strid=31359&&addinf=31359 [žiūrėta 2009-11-08]
[69] 2006 m. gruodžio 21 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo 5 str. (2000 06 29 redakcija) 5 d., 6 str. 1 d., 3 d., 4 d., 10 str. 1 d., 15 str. 1 d., 2 d., Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 31 str. (2000 08 29 redakcija) 4 d. atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai http://www.lrkt.lt/dokumentai/2006/n061221.htm [žiūrėta 2009-11-08]

2.2 Vaizdo pagal pareikalavimą ir kitų IPTV paslaugos paketą sudarančių paslaugų teisinis statusas ir reguliavimas

2.2.1 Teisinis "vaizdo pagal pareikalavimą" paslaugos statusas

Skaitmeninės interaktyviosios televizijos galimybės leidžia peržengti ribą tarp televizijos, suprantamos, kaip iš anksto nustatytas programų tinklelis, ir televizijos, kurios turinį ir laiką gali pasirinkti pats žiūrovas. IPTV dažnai teikiama kartu su „vaizdu pagal pareikalavimą", kurio bendrasis apibrėžimas ir rūšys pateiktos poskyryje 1.1., tačiau šiame darbe yra svarbu teisiškai apibrėžti ir įvertinti, kokia paslauga yra laikomas „vaizdas pagal pareikalavimą" ir kokie teisės aktai reguliuoja šios paslaugos teikimą.

Europos Komisija jau 1999 m. Komunikate[70] identifikavo audiovizualinės politikos gaires ir principus bei pabrėžė būtinybę reguliuoti naująsias paslaugas, įskaitant ir „vaizdo pagal pareikalavimą" paslaugas remiantis tam tikrais principais, tokiais kaip technologinio neutralumo, mažiausio būtino reguliavimo, autorių teisių apsaugos ir kitais, tačiau identifikavo, kad sparčiai besivystant technologijoms neaišku kiek, kokiu lygiu ir kokia kryptimi reikėtų reguliuoti, todėl audiovizualinės paslaugos turi būti atidžiai stebimos, ir prireikus nustatomas technologijų pažangą atitinkantis reguliavimas.

Toliau autorė pateikia pagrindinius Europos Sąjungos teisės aktus, aktualius vaizdo pagal pareikalavimą teisinio statuso nustatymui, kuriuos šiame skyrelyje analizuos:

1. Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva.
2. 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (**Elektroninės komercijos direktyva**).
3. 1997 m. liepos 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/48/EB, iš dalies keičianti Direktyvą 98/34/EB nustatančią informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką.

Televizijos be sienų direktyva, reguliavusi tradicinio transliavimo paslaugas, nustatė bendruosius jų teikimui taikomus rėmus, tačiau rinkoje ėmė atsirasti ir naujieji žaidėjai – kompanijos, teikiančios tą patį arba labai panašų audiovizualinį turinį žiūrovui, tačiau ne įprasta tradicine, o nelinijine forma. Atsižvelgiant į konvergencijos procesą, tai sukūrė rinkos disbalansą, nes tradicine forma teikiamos

[70] 1999 m. gruodžio 14 d. Komisijos komunikatas KOM/99/0657 dėl Bendrijos audiovizualinės politikos skaitmeniniame amžiuje principų ir gairių http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en&type_doc=COMfinal&an_doc=1999&nu_doc=657 [žiūrėta 2009-11-07]

transliavimo paslaugos buvo reguliuojamos griežtomis Televizijos be sienų direktyvos nuostatomis, kai tuo tarpu nelinijine forma teikiamos audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos pateko tik į gerokai „švelnesnę“ Elektroninės komercijos direktyvos reguliuojamų informacinės visuomenės paslaugų sritį. Technologinio neutralumo ir proporcingumo principai įpareigoja audiovizualinėms žiniasklaidos paslaugoms, nepriklausomai nuo to, kokia platforma jos yra teikiamos, taikyti vienodą laipsnišką reguliavimą.[71]

Tuo tikslu, 2007 metų Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvoje 2007/65/EB iš dalies keičiančioje Televizijos be sienų direktyvos 89/552/EEB nuostatas, kaip atskira paslauga pirmą kartą Europos Sąjungos teisės aktuose apibrėžta užsakomoji audiovizualinė arba, kitaip tariant, nelinijinė paslauga. Direktyvos preambulėje teigiama, kad audiovizualinės žiniasklaidos paslaugas teikiančios Europos bendrovės susiduria su teisinio netikrumo ir ne vienodų konkurencijos sąlygų problemomis, kurios susijusios su naujas užsakomąsias audiovizualinės žiniasklaidos paslaugas reglamentuojančiais teisės aktais. Todėl, siekiant išvengti konkurencijos iškraipymo, padidinti teisinį tikrumą, padėti užbaigti vidaus rinkos kūrimą bei sudaryti sąlygas bendros informacinės erdvės atsiradimui, visoms audiovizualinės žiniasklaidos paslaugoms – tiek televizijos programų transliavimo (t. y. linijinėms audiovizualinės žiniasklaidos paslaugoms), tiek užsakomosioms audiovizualinės žiniasklaidos paslaugoms (t. y. nelinijinėms audiovizualinės žiniasklaidos paslaugoms) – būtina taikyti bent pagrindines suderintas taisykles.[72]

Direktyvoje 2007/65/EB apibrėžiama, kad užsakomoji audiovizualinės žiniasklaidos paslauga yra audiovizualinės žiniasklaidos paslauga, kurią teikia žiniasklaidos paslaugų teikėjas, skirta žiūrėti programas vartotojo pasirinktu laiku ir jo individualiu prašymu pagal žiniasklaidos paslaugų teikėjo siūlomą programų katalogą.[73]

Atsižvelgiant į skyrelyje 2.1.1. jau išanalizuotas žiniasklaidos paslaugų teikėjų bei redakcinės atsakomybės sampratas, galime daryti išvadą, kad vaizdo pagal pareikalavimą paslaugos atveju, žiniasklaidos paslaugų teikėjas, prisiimantis redakcinę atsakomybę, taip pat yra užsakomosios audiovizualinės paslaugos teikėjas.

Pereinant nuo IPTV paslaugų prie vaizdo pagal pareikalavimą paslaugų teisinio reguliavimo, svarbu išsiaiškinti šių dviejų paslaugų santykį. IPTV ir vaizdas pagal pareikalavimą, arba kitaip tariant užsakomoji audiovizualinės žiniasklaidos paslauga, yra laikomos dviem atskiromis paslaugomis. Lietuvoje, pagal skyrelyje 1.6. atliktą IPTV paslaugos teikėjų teikiamų paslaugų analizę, vaizdo pagal

---

[71] Donders K. et al, Rethinking European Media and Communications Policy.- Brussel: VUBPRESS, 2009. – p.19. http://books.google.com/books?id=HZa4ALa77b4C&pg=PT152&dq=nonlinear+audiovisual+services&lr=&hl=lt#v=onepage&q=nonlinear%20audiovisual%20services&f=false [žiūrėta 2009 11 15]

[72] Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos 2007/65/EB preambulės (7) straipsnis. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:EN:PDF [žiūrėta 2009 11 15]

[73] Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos 2007/65/EB 1 straipsnio g) dalis. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:EN:PDF [žiūrėta 2009 11 15]

pareikalavimą paslauga teikiama tik kartu su IPTV paslauga, tačiau Direktyvos 2007/65/EB preambulės 20 straipsnyje pabrėžiama, kad tuomet, kai vienu metu siūlomos skirtingų rūšių paslaugos, kurios yra akivaizdžiai atskiros paslaugos, ši direktyva turėtų būti taikoma kiekvienai atitinkamai paslaugai.

Direktyvos 2007/65/EB reguliavimas remiasi bendru principu, pagal kurį pagrindinės taisyklės taikomos visoms audiovizualinės žiniasklaidos paslaugoms, o papildomos taisyklės – televizijos transliavimo paslaugoms. Šis principas reiškia, kad užsakomosios audiovizualinės paslaugos reguliuojamos, nustatant tik bendruosius (pagrindinius) reikalavimus. Tai pateisinama tuo, kad užsakomosios audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos nuo televizijos programų transliavimo skiriasi vartotojo turimomis pasirinkimo ir kontrolės galimybėmis, taip pat savo poveikiu visuomenei[74].

Toliau analizuojant vaizdo pagal pareikalavimą paslaugų teisinį statusą, būtina identifikuoti, kad užsakomoji audiovizualinės žiniasklaidos paslauga atitinka ir informacinės visuomenės paslaugos apibrėžimą. Pagal Elektroninės komercijos direktyvą[75], informacinės visuomenės paslauga, yra tokia paslauga, kaip ji apibūdinta Direktyvoje 98/48/EB. Matyti, kad pagrindinės kategorijos, sudarančios informacinės visuomenės paslaugų apibrėžimą remiantis pastaraja direktyva[76], yra:

- Teikiama už atlyginimą (išanalizavus Lietuvos IPTV teikėjų siūlomų paslaugų paketus matyti, kad beveik visais atvejais užsakomosios paslaugos (pvz. virtualus kino teatras, filmų nuoma) siūlomos už papildomą mokestį).
- Elektroninėmis priemonėmis. Pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 98/48/EB iš dalies keičiančią Direktyvą 98/34/EB, nustatančią informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką „elektroninėmis priemonėmis“ reiškia, kad iš pradžių paslauga elektronine įranga pasiunčiama ir priimama duomenims apdoroti (įskaitant skaitmeninį tankinimą) ir saugoti, o galutinai perduodama ir priimama laidais, radijo, optinėmis, kitomis elektromagnetinėmis priemonėmis[77].
- Per atstumą – reiškia, kad paslauga, teikiama šalims nesant kartu vienoje vietoje.
- Individualiu prašymu reiškia, kad paslauga teikiama perduodant duomenis asmenišku prašymu.

Direktyvos 98/48/EB V priede yra pateikiamas orientacinis sąrašas, kokios paslaugos nelaikomos informacinės visuomenės paslaugomis. Šiame priede paminėta, kad informacinės visuomenės paslaugomis nelaikomos paslaugos, teikiamos perduodant duomenis be atskiro

[74] Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos 2007/65/EB preambulė. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:EN:PDF [žiūrėta 2009 11 15]
[75] Elektroninės komercijos direktyva 2000/31/EB http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:25:32000L0031:LT:PDF [žiūrėta 2009 11 07]
[76] Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/48/EB, priimta 1997-07-20 iš dalies keičianti Direktyvą 98/34/EB nustatančią informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką. http://www.ivpk.lt/main.php?cat=67&gr=2 [žiūrėta 2009 10 29]
[77] Informacinės visuomenės paslaugų samprata. http://www.ivpk.lt/main.php?cat=67&gr=1 [žiūrėta 2009-10-29]

pageidavimo, siekiant, kad juos vienu metu priimtų neribotas atskirų gavėjų skaičius (perdavimas naudojant žvaigždinį tinklo sujungimą): televizijos transliavimo paslaugos, radijo transliavimo paslaugos, televizinis tekstas[78]. Taigi, galima daryti išvadą, kad televizijos transliavimo paslaugos iš informacinės visuomenės paslaugų sąrašo eliminuojamos, nes jos neatitinka „asmeniško prašymo“ kriterijaus, ir yra teikiamos neribotam gavėjų skaičiui. Tuo tarpu, „vaizdo pagal pareikalavimą“ paslaugos išsiskiria tuo, kad jos yra teikiamos individualiu gavėjo prašymu, šiam save identifikavus sistemoje (kai paslauga apmokestinama (dažniausiu atveju) gavėjo duomenys patenka į bilingo sistemas) ir gavus atitinkamą raktą / pin kodą, kurio pagalba gavėjui tampa prieinamas prašomas audiovizualinis turinys.

Šiuos samprotavimus taip pat patvirtina Elektroninės komercijos direktyvos 18 preambulės punktas, kuriame teigiama, kad paslaugos, perduodamos tiesiogiai, pavyzdžiui, vaizdo perdavimo paslaugos pagal pareikalavimą arba komercinių pranešimų pateikimas elektroniniu paštu yra informacinės visuomenės paslaugos. Šios paslaugos Elektroninės komercijos direktyvoje suprantamos taip, kaip jos yra apibrėžtos Direktyvos 98/48/EB 1 straipsnio 2 dalyje.

Laisvo užsakomųjų žiniasklaidos paslaugų teikimo apribojimai galimi tik pagal sąlygas ir tvarką, kuri nustatyta Elektroninės komercijos direktyvos 3, 4, 5 ir 6 straipsniuose.[79].

Atsižvelgdama į aukščiau išdėstytą, autorė daro išvadą, kad vaizdo pagal pareikalavimą paslauga yra informacinės visuomenės paslauga ir užsakomoji audiovizualinės žiniasklaidos paslauga. Autorės nuomone, vaizdo pagal pareikalavimą paslaugoms nėra nustatomas dvigubas reguliavimas, o esantis reguliavimas turėtų būti suprantamas pagal bendrojo ir specialaus reguliavimo taisyklę, t.y. užsakomųjų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų reguliavimas yra specialusis informacinės visuomenės paslaugų reguliavimo atžvilgiu.

Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymo redakcija, galiojanti 2009-11-06 datai, niekaip neišskiria ir nereguliuoja vaizdo pagal pareikalavimą paslaugų teikimo, tačiau ši egzistuojanti teisinė spraga, dėl kurios Lietuvoje teikiamos užsakomosios audiovizualinės paslaugos kol kas išvis nėra reguliuojamos, turėtų būti pašalinta priėmus naujos redakcijos Visuomenės informavimo įstatymą.

Į Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą užsakomosios audiovizualinės paslaugos sąvoka iš Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos yra perkeliama nepakeista, taigi pašalinus egzistuojančią teisinę spragą, vaizdo pagal pareikalavimą paslaugų, kaip užsakomųjų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų, teikimas bus sureguliuotas ir nacionaliniu mastu.

---

[78] Informacinės visuomenės paslaugų samprata. http://www.ivpk.lt/main.php?cat=67&gr=1 [žiūrėta 2009 10 29]
[79] Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos 2007/65/EB preambulės 35 dalis.. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:EN:PDF. [žiūrėta 2009 10 29]

Informacinės visuomenės paslaugų įstatyme informacinės visuomenės paslaugos sąvoka atitinka autorės aukščiau išaiškintą ES teisės aktuose pateikiamą sąvoką, todėl plačiau šiame skyrelyje minėto įstatymo nuostatos nėra analizuojamos.

2.2.2 Užsakomųjų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų reguliavimas

Prieš priimant Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvą, iš dalies pakeičiančią Televizijos be sienų direktyvą, ES institucijos ėmėsi daug veiksmų nustatyti, koks reguliavimas reikalingas, atliko valstybių narių apklausas, sudarė ekspertų grupes ir pan. Buvo siekiama, kad atsižvelgiant į ES plėtrą, būtų įneštas aiškumas į visą audiovizualinės politikos teisinę bazę ir nustatyti jos tolesnės plėtros metmenys, kad be kita ko, stojančios šalys kaip galima anksčiau turėtų kuo didesnį teisinį aiškumą šiuo klausimu.[80]

Kaip apibrėžta skyrelyje 2.1.2., vaizdo pagal pareikalavimą paslaugą, dažnai teikiamą kartu su IPTV paslauga, galime laikyti ir informacinės visuomenės ir užsakomąja audiovizualinės žiniasklaidos paslauga. Komisija yra pažymėjusi, kad Europos Bendrijų teisė išskiria „televizijos transliavimo paslaugas“, kurios yra reguliuojamos Televizijos be sienų direktyva ir „informacinės visuomenės paslaugas“, kurios priklauso Elektroninės komercijos direktyvos reguliavimo sričiai. Televizijos be sienų direktyvos reguliavimo apimtis detalesnė palyginus su Elektroninės komercijos direktyvos daugiausia dėl pirmaeilės svarbos ir nesulyginamą poveikį visuomenei turinčio televizijos transliavimo, kurio pagalba visuomenė gali formuoti savo požiūrį ir nuomones. Komisija taip pat pabrėžė, kad reguliavimo politika audiovizualiniame sektoriuje dabar ir ateityje turi apsaugoti tam tikrus visuomenės interesus, pavyzdžiui, kultūrų įvairovę, teisę gauti informaciją, žiniasklaidos pliuralizmą, nepilnamečių apsaugą bei vartotojų apsaugą ir geresnį visuomenės informuotumą bei žiniasklaidos priemonių naudojimo raštingumą.[81]

Neaiškumai susiję su vaizdo pagal pareikalavimą paslaugų reglamentavimu dar paaštrėjo Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvoje įvedus užsakomųjų audiovizualinių paslaugų sąvoką, bei taip išplėtus direktyvos taikymo apimtį. Viena vertus, nelinijnių paslaugų sąvokos įvedimas, konfliktuoja su specifiniu nelinijinių paslaugų reguliavimu Elektroninės komercijos direktyva, ir teigiama, kad yra nesuderinamas su Europos Komisijos kartojamais geresnio reguliavimo

---

[80] Regionų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato dėl Europos audiovizualinės politikos ateities (2004/C 318/09) http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:318:0027:0029:LT:PDF [žiūrėta 2009-11-08]

[81] 2003-12-15 Komisijos komunikatas dėl Europos audiovizualinės politikos ateities COM(2003) 784 final http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0784:FIN:EN:PDF [žiūrėta 2009-11-08]

įgyvendinimo tikslais, veda link neapibrėžtumo, o taip pat primeta barjerus tolimesnei rinkos plėtrai.[82] Kita vertus, kaip teigia LRTK savo 2008 m. veiklos ataskaitoje, video pagal poreikį paslaugos nelaikomos transliavimu ar retransliavimu, nėra licencijuojamos ir todėl Lietuvoje faktiškai nėra reguliuojamos iš viso. Autorės nuomone, reikėtų paprieštarauti LRTK, nes vaizdo pagal pareikalavimą paslaugos, kaip tokios, visapusiškai atitinka tiek Elektroninės komercijos direktyvoje, tiek Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatyme nurodytą informacinės visuomenės paslaugų apibrėžimą, ir kurios yra reguliuojamos Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo nuostatomis, už kurių priežiūrą yra atsakingas Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Kaip jau minėjome, išanalizavus tiek privalomuosius ES dokumentus, tiek komunikatus bei strategijas, autorė daro išvadą, kad vaizdo pagal pareikalavimą paslaugų reguliavimas, kaip nelinijinių audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų yra specialusis reguliavimo, kaip informacinės visuomenės paslaugų, atžvilgiu.

Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva iš esmės reguliuodama audiovizualinės žiniasklaidos paslaugas remiasi bendruoju principu, kad pagrindinės taisyklės taikomos visoms audiovizualinės žiniasklaidos paslaugoms, t.y. linijinėms ir nelinijinėms, o papildomos taisyklės taikomos tik linijinėms audiovizualinės žiniasklaidos paslaugoms. Tai aiškintina tuo, kad užsakomosios audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos nuo televizijos programų transliavimo skiriasi vartotojo turimomis pasirinkimo ir kontrolės galimybėmis, taip pat savo poveikiu visuomenei.

Kaip jau minėta ankstesniuose skyreliuose Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos nuostatos iki 2009-12-19 turi būti perkeltos į nacionalinę teisę. Šios nuostatos bus įtvirtintos įstatymu, priėmus ir patvirtintus Visuomenės informavimo įstatymo projektą.

Užsakomoji audiovizualinės žiniasklaidos paslauga (nelinijinė audiovizualinės žiniasklaidos paslauga) (toliau vadinama UAŽP) suprantama kaip paslauga, kurią teikia audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikėjas, skirta žiūrėti programas vartotojo pasirinktu laiku ir jo individualiu prašymu pagal audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikėjo siūlomą katalogą. Pagal skyrelyje 1.1. pateiktą vaizdo pagal pareikalavimą paslaugų klasifikavimą, matyti, kad į UAŽP sąvoką įeina T-VoD bei P-VoD, nes šios paslaugos savo specifika yra laikomos nelinijinėmis paslaugomis. Taigi, tiek Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos, tiek Visuomenės informavimo įstatymo projekto prasme, „beveik pagal pareikalavimą“ (angl. *near video on demand, N-VoD*) paslaugos pripažintos ne kaip nelinijines, o kaip linijines, ir tokiu būdu yra daug griežčiau reguliuojamos nei vaizdo pagal

[82] ES valstybių, išskiriant Lietuvą, retransliavimo/transliavimo veiklos, įskaitant kabelinę televiziją, internetą, IP televiziją ir kitas susijusias paslaugas, reglamentavimo ir reguliavimo tvarka ir praktika. Optimalaus reguliavimo Lietuvoje gairės. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. 2007-10-31. http://www.lrinka.lt/Pranesim/KTVA_tyrimas.pdf [žiūrėta 2009-11-15]

pareikalavimą (angl. *true video on demand, TVoD; push video on demand, P-VoD*) paslaugos[83]. N-VoD ir T-VoD / P-VoD paslaugos nėra identiškos, bet labai panašios, nes abi leidžia vartotojams tam tikrą pasirinkimo lygį ir kontrolę, todėl, autorės nuomone, toks reguliavimo atskyrimas yra kritikuotinas. Kritikuotinas ir dėl to, kad kaip teigiama Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos preambulėje UAŽP nuo transliavimo skiriasi vartotojo turimomis pasirinkimo ir kontrolės galimybėmis, taip pat savo poveikiu visuomenei, o šias sąlygas atitinka visos vaizdo pagal pareikalavimą rūšys.

Dar vienas probleminis aspektas atsiranda analizuojant IPTV teikėjo teisinį statusą ir atsakomybę, jeigu jis vienu metu yra retransliuotojas, UAŽP teikėjas bei televizijos programų transliuotojas „beveik vaizdo pagal pareikalavimą“ paslaugos atveju. Vadovaujantis Visuomenės informavimo įstatymo projekto 38 str. 1d. Lietuvos Respublikoje radijo, televizijos programų transliavimo ir retransliavimo veikla, išskyrus šio įstatymo 37 str. 2 d. (Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos vykdoma radijo, televizijos programų transliavimo veikla) ir 38 str. 2 d. (radijo programų transliavimas, retransliavimas per dirbtinį Žemės palydovą (palydovus), laidiniais elektroninių ryšių tinklais ir (ar) elektroninių ryšių tinklais, kurių pagrindinė paskirtis nėra programų transliavimas ir (ar) retransliavimas bei ūkinės komercinės veiklos požymių neturinti veikla, apimanti televizijos programos dalimi nesančio audiovizualinio turinio transliavimą informacinės visuomenės informavimo priemonėse) nustatytus atvejus, yra licencijuojama. Taip išeitų, kad IPTV teikėjas, norintis teikti visas tris aukščiau išvardintas paslaugas turėtų turėti: retransliavimo laidiniais plačiajuosčio ryšio tinklais licenciją, transliavimo laidiniais plačiajuosčio ryšio tinklais licenciją (beveik vaizdo pagal pareikalavimą paslaugai teikti) bei būti LRTK nustatyta tvarka užsiregistravęs, kaip UAŽP teikėjas. Pažymėtina, kad šiuo metu[84] galiojančio Visuomenės informavimo įstatymo normos nenustato tokių paslaugų, kaip beveik vaizdas pagal pareikalavimą licencijavimo, nes transliavimą apibrėžia kaip programų rengimą ir jų pirminį perdavimą visuomenei telekomunikacijų tinklais, programa suprantama kaip transliuotojo pateikiama laidų visuma, o laida suprantama kaip vientisa programos dalis, paprastai turinti pavadinimą, transliavimo laiką, autorius ir vedėjus.[85] Tuo tarpu šiuo metu Lietuvos IPTV teikėjų siūlomos beveik vaizdo pagal pareikalavimą paslaugos apsiriboja taip vadinamu „virtualiu kino teatru“, t.y. įvairaus žanro filmais, kurie nepatenka į sąvokos „laida“ apibrėžimą.

Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos preambulėje pažymima, kad jos nuostatomis neturėtų būti reikalaujama ar skatinama, kad valstybės narės nustatytų naujas kurio nors audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos tipo licencijavimo ar administracinių leidimų sistemas.

---

[83] ES valstybių, išskiriant Lietuvą, retransliavimo/transliavimo veiklos, įskaitant kabelinę televiziją, internetą, IP televiziją ir kitas susijusias paslaugas, reglamentavimo ir reguliavimo tvarka ir praktika. Optimalaus reguliavimo Lietuvoje gairės. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. 2007-10-31. http://www.lrinka.lt/Pranesim/KTVA_tyrimas.pdf [žiūrėta 2009-11-15]

[84] 2009-11-08 datai.

[85] Visuomenės informavimo įstatymo 2 str. atitinkamai 31, 22 ir 15 dalys. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=114593 [žiūrėta 2009 11 08]

Atsižvelgiant į tai, manytina, kad siekiant teisinio aiškumo ir tikrumo, Visuomenės informavimo įstatymo projektą būtų tikslinga papildyti, nurodant, kad tokioms linijinėms paslaugoms, kurios savo pobūdžiu, paskirtimi, vartotojo pasirinkimo lygiu ir kontrole yra panašios į UAŽP, kaip, pavyzdžiui, beveik vaizdo pagal pareikalavimą paslaugos, turėtų būti taikomos įstatymo normos, reglamentuojančios UAŽP paslaugų teikimą, taip užtikrinant, kad nebūtų nustatyta nauja šio tipo AŽP licencijavimo tvarka.

Toliau nagrinėjant UAŽP paslaugų teikimą reikia pažymėti, kad UAŽP teikėjas prisiima redakcinę atsakomybę už teikiamą paslaugą, kuri apima atsakomybę už skleidžiamos viešosios informacijos turinį ir tinkamą skleidimą bei vykdomą veiksmingą kontrolę ruošiant skleisti ir skleidžiant viešąją informaciją visuomenei, apimanti kontrolę pateikiant programas kataloge, kuris suprantamas kaip siūlomų programų sąrašas, UAŽP teikimo atveju.

UAŽP reglamentavimui Visuomenės informavimo įstatymo projekte skiriamas atskiras skirsnis, nustatantis tokius reikalavimus:

1. UAŽP teikėjai teisės aktų nustatyta tvarka privalo užtikrinti, kad UAŽP, kurios galėtų daryti neigiamą poveikį psichinei sveikatai, fiziniam, protiniam ar doroviniam nepilnamečių vystymuisi, būtų teikiamos tik tokiu būdu, kuris užtikrintų, jog nepilnamečiai tokių UAŽP negalėtų klausytis ar žiūrėti be už nepilnamečių priežiūrą ar ugdymą atsakingų asmenų kontrolės.[86]

Šios nuostatos įgyvendinamo praktikoje aspektai yra diskutuotini. Įstatymas nepasisako, koks turėtų būti tas būdas, kuriuo įgyvendinamas analizuojamoje nuostatoje numatytas įpareigojimas, todėl teisė nustatyti, ar toks būdas, kuriuo teikiama UAŽP yra tinkamas šio reikalavimo prasme, tenka reguliuojančiai institucijai – LRTK. Šiuo metu paslaugų teikėjų teikiamų UAŽP teikimas individualiu prašymu reiškia, kad asmuo, norėdamas pažiūrėti tam tikrą turinį, pateikia užklausą sistemai, sistema jį autentifikuoja ir atsiunčia raktą, kurio pagalba turinys tampa prieinamas, tačiau asmuo pateikiantis tokią užklausą gali būti bet kuris asmuo, galintis valdyti galinį įrenginį, tame tarpe ir nepilnametis. Manytina, kad šio straipsnio prasme toks būdas nebūtų laikomas tinkamu. Klausimas, ar tinkamu būtų laikomas būdas, jeigu asmeniui, pasirašančiam IPTV paslaugos teikimo sutartį, būtų suteikiamas pin kodas / autentifikavimo raktas, tik kurį nurodžius būtų galima pateikti užklausą, lieka neatsakytas, nes tik LRTK praktika parodys, kokie vis tik būdai bus pripažįstami, kaip tinkami.

2. Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausantys UAŽP teikėjai pagal galimybes jiems priimtinomis priemonėmis skatina kurti Europos kūrinius ir su jais susipažinti. Įgyvendindami šį reikalavimą, UAŽP teikėjai užtikrina, kad ne mažiau kaip pusė programų UAŽP kataloge būtų

[86] Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos IIB skyriaus 3h str. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:EN:PDF. [žiūrėta 2009 10 29]. Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto 56 str. 2009 10 29. http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=8220&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov= [žiūrėta 2009 10 29]

Europos kūriniai.[87] Kokie kūriniai yra laikomi Europos kūriniais yra apibrėžta Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos 1 str. n d.

UAŽP teikėjų veiklos reguliavimą ir kontrolę pagal Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą vykdo LRTK. Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausantys UAŽP teikėjai privalės registruotis LRTK nustatyta tvarka. LRTK šiuo įstatymu bus įpareigojama nustatyti užsakomųjų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų registravimo tvarką ir vadovaujantis šia tvarka registruoti Lietuvos jurisdikcijai priklausančius UAŽP teikėjus bei nustatyti tvarką, kuria remiantis audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikėjai turės sudaryti paslaugų gavėjams galimybę gauti įstatymo projekte nustatytą informaciją apie save.[88] UAŽP teikėjų privalomojo registravimo nustatymas abejotinas, nes iš įstatymo projekto formuluočių nėra aišku, kokiu tikslu toks registravimas atliekamas, ir ar bus nustatomi papildomi reikalavimai UAŽP teikėjams (kas yra neleistina pagal Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos nuostatas), siekiantiems pradėti veiklą, ir tuo tikslu norintiems užsiregistruoti. Manytina, kad šių išaiškinimų teks palaukti iki LRTK parengs atitinkamas nustatytas tvarkas.

UAŽP atveju, LRTK gali imtis priemonių, kuriomis ribojamas laisvas AŽP priėmimas, tik esant visoms šioms aplinkybėms[89]:

i) priemonės yra būtinos siekiant užtikrinti viešąją tvarką, ypač nusikaltimų prevenciją, tyrimą, atskleidimą ir persekiojimą už juos baudžiamąja tvarka, įskaitant nepilnamečių apsaugą ir kovą su bet kokiu neapykantos kurstymu dėl rasės, lyties, religinių įsitikinimų ar tautybės bei atskirų asmenų žmogiškojo orumo žeminimą; taip pat siekiant užtikrinti visuomenės sveikatos apsaugą, visuomenės saugumą, įskaitant valstybės saugumą ir gynybos užtikrinimą, vartotojų, įskaitant investuotojus, apsaugą.
ii) priemonės yra taikomos UAŽP, kuri prieštarauja tikslams, nurodytiems i) punkte, arba kuri kelia rimtą ir didelį pavojų, kad šių tikslų nebus paisoma;
iii) taikomos priemonės yra proporcingos i) punkte numatytiems tikslams;

---

[87] Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos IIB skyriaus 3i str. 1 d. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:EN:PDF. [žiūrėta 2009 10 29] Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto 57 str. 2009 10 29. http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=8220&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov=[žiūrėta 2009 10 29]

[88] LR visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto ir LR nacionalinio radijo ir televizijos įstatymo 3,4,5,6,7,10,11,15 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo priedu įstatymo projekto aiškinamasis raštas http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=8259&p_org=&p_fix=n&p_gov= [žiūrėta 2009 11 08]

[89] Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos 2 a. str. 4 d. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:EN:PDF. [žiūrėta 2009 11 08] Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto, 2009 10 29. 46 str. 8 d. http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=8220&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov= [žiūrėta 2009 10 29]

iv) LRTK, netrukdydama teismo procesui, įskaitant ikiteisminį tyrimą ir baudžiamojo tyrimo metu atliktus veiksmus, kreipėsi į Europos Sąjungos valstybės narės atsakingas institucijas prašydama imtis priemonių, ir pastaroji tokių priemonių nesiėmė arba priemonės buvo nepakankamos.

2.2.3 Atskirų kitų paslaugų, sudarančių IPTV paslaugos paketą, teisinio statuso identifikavimas

Kitas paslaugas, kurių teisinius teikimo aspektus svarbu išsiaiškinti, ir kurios yra teikiamas Lietuvos IPTV paslaugų teikėjų, kaip jau analizuota skyrelyje 1.6., sudaro:

- Elektroninis programų gidas (EPG);
- Žaidimai;
- Karaokė ir kt.

Šiame skyrelyje autorė analizuoja, kokiomis paslaugomis galima laikyti aukščiau išvardintas paslaugas, koks yra jų teisinis statusas bei reguliavimas.

Jau 1999 metais Europos Komisijas savo Komunikate[90] išreiškė poziciją, kad Elektroninis programų gidas ne tik leis žiūrovui perjunginėti kanalus ir naršyti prieinamas paslaugas, bet taip pat galės pasiūlyti ir peržiūrėti televizijos programų anonsus bei palengvinti naudojimąsi vaizdo pagal pareikalavimą paslaugomis. EPG taip pat turi galimybes platinti reklamą ir palaikyti sudėtingas ir patikimas filtravimo sistemas, padedančias apsaugoti nepilnamečius nuo žalingo turinio. Aišku, kad EPG dizainas ir veikimo galimybės daro įtaką tiek audiovizualinio turinio pristatymui, tiek jo prieinamumui. Elektroninis programų gidas, kaip toks, kelia svarbius klausimus, susijusius su pliuralizmu, kultūriniais skirtumais bei kitais bendrojo intereso tikslais.

Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos preambulėje teigiama, kad nors pagrindinis audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos tikslas – teikti programas, tokios paslaugos apibrėžimas taip pat turėtų apimti programas lydintį turinį, kurio pagrindą sudaro tekstas, pavyzdžiui, subtitravimo paslaugas ir elektroninius programų vadovus. Atskiroms tekstais grindžiamoms paslaugoms ši direktyva neturėtų būti taikoma, nes pagal Sutartį ji neturi poveikio valstybių narių laisvei reglamentuoti tokias paslaugas nacionaliniu lygiu.[91]

Autorės nuomone, kartu su IPTV teikiama elektroninio programų gido, kaip programas lydinčio turinio, paslauga, sudaro audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos apibrėžimą, ir už šį lydintį turinį redakcinę atsakomybę prisiima programos transliuotojas.

---

[90] 1999 m. gruodžio 14 d. Komisijos komunikatas KOM/99/0657 dėl Bendrijos audiovizualinės politikos skaitmeniniame amžiuje principų ir gairių. http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&lg=en&type_doc=COMfinal&an_doc=1999&nu_doc=657 [žiūrėta 2009-11-07]

[91] Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos 2007/65/EB preambulės (22) straipsnis. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:EN:PDF. [žiūrėta 2009 11 08]

Toliau autorė analizuoja, ar žaidimai bei karaokė, kaip papildomos paslaugos, teikiamos IPTV paslaugų teikėjų, atitinka informacinės visuomenės paslaugų apibrėžimą.

Kaip jau analizuota ankstesniuose skyreliuose, informacinės visuomenės paslaugų apibrėžimą, remiantis Direktyva 98/48/EB bei Informacinės visuomenės paslaugų įstatymu sudaro:

- Paprastai teikiama už atlyginimą

Žaidimai ir karaokė paslauga, teikiamos kartu su IPTV paslauga paprastai yra apmokestinamos, o to priežastis yra susijusi su užmokesčiu autorių teisių ir gretutinių teisių turėtojams.

- Elektroninėmis priemonėmis.

Elektroninėmis priemonėmis reiškia, kad iš pradžių paslauga elektronine įranga pasiunčiama ir priimama duomenims apdoroti (įskaitant skaitmeninį tankinimą) ir saugoti, o galutinai perduodama ir priimama laidais, radijo, optinėmis, kitomis elektromagnetinėmis priemonėmis[92].

- Per atstumą

Reiškia, kad paslauga, teikiama šalims nesant kartu vienoje vietoje. Žaidimų bei karaokės paslaugos yra teikiamos per atstumą.

- Individualiu prašymu

Vartotojas, norėdamas pasinaudoti žaidimų ar karaokės paslauga, turės autorizuoti save sistemoje ir gauti atitinkamą raktą, kuris leis pasinaudoti šia paslauga, todėl manytina, kad žaidimai ir karaokė atitinka šią informacinės visuomenės paslaugos charakteristiką.

Taigi, autorės nuomone, tiek žaidimų, tiek karaokės paslaugos, atitinka informacinės visuomenės paslaugų sampratą ir turėtų būti reguliuojamos atitinkamais informacinės visuomenės paslaugas reguliuojančiais teisės aktais.

Tam tikrais atvejais yra svarbu išskirti, kokie žaidimai, kaip paslauga yra siūlomi vartotojams kartu su IPTV paslauga, kadangi į Elektroninės komercijos direktyvos taikymo sritį neįtraukta azartinių lošimų veikla, kuri aprėpia tik atsitiktinumo principu grindžiamus žaidimus, loterijas ir lažybų sandorius, kuriuos sudaro piniginių sumų statymas; ji neaprėpia reklaminių konkursų arba žaidimų, kurių tikslas — paskatinti prekių arba paslaugų pardavimą, ir kai mokėjimai, jei jie atliekami, skirti tik reklamuojamoms prekėms arba paslaugoms įsigyti. Vadinasi, visi kiti žaidimai, skirti laisvalaikio praleidimui bei pramogai, patenka į Elektroninės komercijos direktyvos reguliavimo sritį.

Autorė norėtų atkreipti dėmesį, kad šios, t.y. karaokės bei žaidimų paslaugos neįeina į Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos taikymo sritį, nes AŽP apibrėžimas neturėtų apimti jokių paslaugų, kurių pagrindinis tikslas nėra teikti programas, t. y. kuriose bet koks audiovizualinis turinys yra tik šalutinis, o ne pagrindinis tikslas teikiant paslaugą.. Dėl šių priežasčių ši direktyva taip pat neturėtų būti taikoma sėkmės žaidimams, kuriuose statoma pinigų suma, įskaitant loterijas bei

[92] Informacinės visuomenės paslaugų samprata. http://www.ivpk.lt/main.php?cat=67&gr=1 [žiūrėta 2009 10 29]

lažybas ir kitas azartinių lošimų paslaugų formas, taip pat prijungties režimo žaidimams ir paieškos programoms, išskyrus laidas, skirtas azartiniams lošimams ar sėkmės žaidimams.[93]

2.3 IPTV reguliavimo praktika užsienio valstybėse

2007 metų EBPO (Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija) paskelbtoje apžvalgoje „IPTV: rinkos vystymasis ir reguliavimas“ (*angl. „IPTV: market developments and regulatory treatments“*)[94], jos rengimo darbo grupė pažymėjo, kad IPTV paslaugos reguliavimas daugelyje valstybių yra vykdomas per jos sudedamosios dalies - televizijos transliavimo turinio reguliavimą. Autorės nuomone, kad siekiant palyginti IPTV paslaugos reguliavimo specifiką bei identifikuoti užsienio valstybių „gerąją praktiką“, kuria būtų galima pasinaudoti kuriant bei tobulinant Lietuvos reguliavimo sistemą, yra tikslinga išanalizuoti kitų Europos šalių IPTV paslaugos reguliavimo sistemas. Remdamiesi jau minėta apžvalga, pasirinkome tris valstybes analizei: Prancūziją, kuri turi didžiausią IPTV paslaugos rinką iš EBPO valstybių narių, Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę (toliau – Jungtinė Karalystė) bei Vokietiją, kaip šalis, kuriose IPTV paslauga yra jau tapusi masinio vartojimo paslauga. Manytina, kad šių šalių teisinio reguliavimo sistemos, reguliuojančios IPTV paslaugos teikimą, turėtų būti labiausiai pažengusios, todėl galinčios pasiūlyti efektyviausiai veikiančias normas, tačiau kita vertus būtina atsižvelgti ir į šių šalių rinkų skirtumus, ypač susijusius su tradiciniais senaisiais operatoriais ir viešaisiais transliuotojais.

2.3.1 Jungtinė Karalystė

Institucija, atsakinga už komunikacijų, įskaitant televizijos, radijo, telekomunikacijų ir bevielių komunikacijų, reguliavimą, Jungtinėje Karalystėje yra Komunikacijų tarnyba (angl. *Office of Communications*, toliau tekste – *Ofcom*[95]). Ši institucija buvo suformuota vadovaujantis 2002 metų Komunikacijų tarnybos[96] ir 2003 metų Ryšių aktais[97] ir perėmė penkių reguliacinių tarnybų funkcijas: Ryšių tarnybos (angl. *Office of Telecommunications*, buvo atsakinga už ryšių sektoriaus reguliavimą), Radijo ryšių agentūros (angl. *Radiocommunications Agency*, buvo atsakinga už ne karinės paskirties

[93] Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos 2007/65/EB preambulės (18) straipsnis. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:EN:PDF. [žiūrėta 2009 11 08]
[94] 2007-12-19 OECD Working Party on Communication Infrastructures and Services Policy in Committee for information, computer and communications policy „IPTV: Market development and regulatory treatment“. http://www.oecd.org/dataoecd/11/23/39869088.pdf [žiūrėta 2009-11-10]
[95] Oficialus institucijos tinklapis - http://www.ofcom.org.uk/ [žiūrėta 2009-11-10]
[96] Office of Communications Act 2002/ http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2002/ukpga_20020011_en_1.htm [žiūrėta 2009-11-10]
[97] Communications Act 2003/ http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2003/ukpga_20030021_en_1 [žiūrėta 2009-11-10]

radijo dažnių valdymą), Nepriklausomos televizijos komisijos (angl. *Independent Television Commission*, buvo atsakinga už privačių transliuotojų paslaugų licencijavimą ir priežiūrą), Transliavimo standartų komisijos (angl. *Broadcasting Standarts Commision*, buvo atsakinga už bendrųjų transliavimo standartų taikymą) ir Radijo tarnybos (angl. *Radio Authority*, buvo atsakinga už nepriklausomų radijo transliavimo paslaugų licencijavimą ir priežiūrą). Pagrindinė *Ofcom* tarnybos įsteigimo priežastis buvo tai, jog buvusių atskirų reguliatorių veiklą buvo sunku koordinuoti. Koordinavimo poreikis ypač sustiprėjo įvedus naujus ES elektroninių ryšių reguliacinius pagrindus bei stiprėjant konvergencijai tarp skirtingų technologijų.[98]

Remiantis oficialiame *Ofcom* tinklalapyje pateikiama informacija, pagrindinės šios įstaigos funkcijos įgyvendinamos šešiose srityse:

1. Užtikrinti optimalų elektromagnetinio spektro panaudojimą;
2. Užtikrinti visuotinį plataus spektro elektroninių ryšių paslaugų, įskaitant didelės spartos duomenų paslaugų, prieinamumą;
3. Užtikrinti visuotinai priimtinas aukštos kokybės televizijos bei radijo paslaugas;
4. Užtikrinti pliuralizmo principo transliavime laikymąsi;
5. Užtikrinti tinkamos žiūrovų apsaugos nuo įžeidžiančio ar žalingo turinio taikymą;
6. Užtikrinti tinkamą žiūrovų apsaugą nuo nesąžiningo elgesio ar privatumo pažeidimų.

Ofcom yra suteiktos galios ir Jungtinės Karalystės ryšių sektoriuje įgyvendinti 1998 metų Konkurencijos aktą (angl. *Competition Act*) ir 2002 metų Įmonių aktą (angl. *Enterprise Act*), apibrėžiančius bendrąsias konkurencijos priežiūros normas Jungtinėje Karalystėje, t.y. kartu su Sąžiningos prekybos tarnyba (angl. *Office of Fair Trading*) *Ofcom* yra atsakinga ir už susijungimų kontrolę telekomunikacijų ir transliavimo rinkose.[99]

Vienos iš svarbiausių Ofcom struktūrų vykdant transliavimo ir retransliavimo rinkos priežiūrą yra Turinio taryba (angl. *Content Board*) ir Vartotojų arbitražas (angl. *Communications Consumer Panel*).

Turinio taryba yra pagrindinės *Ofcom* Tarybos (angl. *The Ofcom Board*) komitetas, kuriam deleguotos patariamosios funkcijos, apimančios platų turinio reguliavimo aspektų, susijusių su transliavimu, spektrą. Turinio tarnyba yra pagrindinis junginys, nustatantis *Ofcom* televizijos ir radijo kokybės ir standartų reguliavimą. Turinio tarnybos atsakomybė yra išgirsti, suprasti ir išanalizuoti visuomenės ir žiūrovo interesus. Turinio tarnybos kompetencija apima atvejus, kad asmens interesai

[98] ES valstybių, išskiriant Lietuvą, retransliavimo/transliavimo veiklos, įskaitant kabelinę televiziją, internetą, IP televiziją ir kitas susijusias paslaugas, reglamentavimo ir reguliavimo tvarka ir praktika. Optimalaus reguliavimo Lietuvoje gairės. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. 2007-10-31 psl. http://www.lrinka.lt/Pranesim/KTVA_tyrimas.pdf [žiūrėta 2009-11-15]

[99] Ten pat.

išsiplečia už vartotojo intereso ribų, bei viešojo intereso atvejus, kurių nesureguliuoja rinkos jėgos ir konkurencija. Turinio tarnybos narių dalį sudaro asmenys, turintys patirties transliavimo srityje.

Vartotojų arbitražas taip pat veikia nepriklausomai nuo *Ofcom* ir papildo Turinio tarybos veiklą, „išklausydamas su vartotojais susijusius klausimus ir ryšių sektoriaus problemas“, kurios neapima turinio klausimų. Problemos įtraukia skirtingas sritis, įskaitant kaimo bendruomenių, žmonių su negalia ir problemiškų grupių klausimus. Arbitražas sudarytas iš 11 narių, skiriamų *Ofcom* tarybos.[100]

Analizuojant bendrąją reguliavimo sistemą būtina pažymėti, kad Ryšių aktas atskiria televizijos turinio reguliavimą ir licencijavimą nuo to turinio perdavimo bei tam naudojamos infrastruktūros reguliavimo. Elektroninių ryšių paslaugoms ir tinklams yra nustatomas bendrasis leidimų rėžimas. Elektroninių ryšių paslauga suprantama, kaip paslauga, kai bet kokios rūšies signalai yra perduodami per elektroninių ryšių tinklus, įskaitant perdavimą hibridiniais skaiduliniais koaksialiniais kabeliais (angl. *hybrid fibre coaxial cable*), optiniais kabeliais (angl. *optic-fibre cable*), 3G tinklais, palydovinį perdavimą ir kt.[101]

Elektroninių ryšių paslaugų apibrėžimas eliminuoja paslaugas, kurios yra turinio paslaugos. Perdavimo technologija nedaro įtakos priimant sprendimus, ar atitinkamo televizijos kanalo paslauga yra licencijuojama, ar ne. *Ofcom* licencijavimo sistema remiasi individualių televizijos paslaugų (t.y. atskirų kanalų) licencijavimu. Kiekviena tokia paslauga yra atskirai licencijuojama. Kabelinio televizijos tinklo operatorius (taikytina ir IPTV operatoriui), kuris paprasčiausiai „surenka“ ir perduoda tam tikrą skaičių kanalų nėra licencijuojamas, jeigu jis netransliuoja nei vieno savo kanalo.[102] Tokiems kabeliniams operatoriams (taikytina ir IPTV) reikia gauti bendrą leidimą, kuris leistų eksploatuoti jų tinklą. Jei pažadama užtikrinti pakankama vartotojų apsauga, techniniai reikalavimai ir privalomi retransliuoti kanalai, šis leidimas suteikiamas visiems besikreipiantiems. Žinoma, *Ofcom* gali nesuteikti licencijos tais atvejais, kai pareiškėjui dėl savo prigimties (politinė partija, savivaldybė, religinė organizacija) yra apribojama teisė veikti transliavimo rinkoje ar *Ofcom* nusprendžia, jog pareiškėjas nėra tinkamas asmuo licencijai turėti. Kabeliniams operatoriams (taikytina ir IPTV) nėra taikomi jokie konkretūs reguliaciniai reikalavimai, tačiau jie yra prižiūrimi turinio ir nešališkumo klausimais.[103]

Kanalams, transliuojamiems kabeliniu, satelitiniu ar IPTV būdu, reikalingos bendrosios Licencijuojamo televizijos turinio paslaugų (angl. *Television Licensable Content Service, TLCS*)

---

[100] Ten pat.

[101] 2007-12-19 OECD Working Party on Communication Infrastructures and Services Policy in Committee for information, computer and communications policy. IPTV: Market development and regulatory treatment. http://www.oecd.org/dataoecd/11/23/39869088.pdf [žiūrėta 2009 11 10]

[102] Ten pat.

[103] ES valstybių, išskiriant Lietuvą, retransliavimo/transliavimo veiklos, įskaitant kabelinę televiziją, internetą, IP televiziją ir kitas susijusias paslaugas, reglamentavimo ir reguliavimo tvarka ir praktika. Optimalaus reguliavimo Lietuvoje gairės. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. 2007-10-31. http://www.lrinka.lt/Pranesim/KTVA_tyrimas.pdf [žiūrėta 2009-11-15]

licencijos. Ryšių akto 233 skirsnyje[104] yra nurodyta kokios paslaugos nėra licencijuojamo televizijos turinio paslaugos. Į šį sąrašą patenka ir paslaugos pagal pareikalavimą, nes jos nėra prieinamos visiems visuomenės nariams (angl. *not available for reception by members of the public*).

Kiti svarbūs Jungtinės Karalystės reguliavimo ypatumai:

- Ryšių akte yra nurodytas privalomų retransliuoti kanalų sąrašas, pagal kurį privalomai turi būti rodomos BBC, Channel 3, Channel 4 ar S4C Velse, Channel 5 ir viešo teleteksto paslaugos.
- *Ofcom* sudarytas *Ofcom* transliavimo kodeksas (angl. *Ofcom Broadcasting Code*) remiasi 1998 metų Žmogaus teisių aktu ir Europos Žmogaus Teisių Konvencija, kurie užtikrina teisę į išraiškos laisvę, talpinančią savyje žiūrovų teisę niekam netrukdant, tačiau laikantis demokratinės visuomenės normų, gauti audiovizualinius kūrinius, informaciją ir idėjas. *Ofcom* transliavimo kodeksas taip pat remiasi teise į asmens privatų gyvenimą, teise į minties, sąžinės ir religinę laisvę bei teise naudotis žmogaus teisėmis, nesusiduriant su lytine, rasine ar religine diskriminacija. Šis kodeksas galioja visam radijo ir televizijos turiniui, kurį licencijuoja *Ofcom*, taip pat BBC ir Velso televizijos kompanijai S4C. *Ofcom* turi teisę bausti už šio kodekso nesilaikymą.
- Įgyvendinant Direktyvą 93/83/EEC[105], Jungtinėje Karalystėje autorių teisės transliavimo atveju yra ginamos tik per autorių teisių mokesčių surinkimo asociacijas. Jungtinėje Karalystėje veikia apie dvidešimt asociacijų. IPTV paslaugoms taikomas pats apmokestinimas kaip ir kabelinėms televizijoms.
- Ofcom taip pat turi galią prižiūrėti, ar transliuotojai gamina ir platina pakankamai originalaus turinio programų. Atskiriems kanalams gali būti nurodyti skirtingi transliavimo turinio įsipareigojimai. Kaip ir kai kurios kitos Europos šalys Jungtinė Karalystė nustatė „nacionalinės svarbos įvykius“. Teisės transliuoti šiuos įvykius garantuojamos tiems transliuotojams, kurių transliacijos yra prieinamos bent 95% šalies teritorijos, t.y. taip vadinamiems A kategorijos kanalams. Tiesinėms IPTV paslaugoms galioja tie patys transliavimo turinio ir produkcijos gamybos kvotų reikalavimai. Transliavimas pagal pageidavimą reguliuojamas švelniai ir yra prižiūrimas savireguliacinės transliavimo pagal pageidavimą institucijos.[106]

---

[104] Communications Act, 2003. http://www.opsi.gov.uk/ACTS/acts2003/ukpga_20030021_en_22#pt3-ch2-pb7-l1g233 [žiūrėta 2009-11-10]

[105] 1993-09-27 Council directive on the coordination of certain rules concerning copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission 93/83/EEC http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0083:EN:HTML [žiūrėta 2009-11-10]

[106] ES valstybių, išskiriant Lietuvą, retransliavimo/transliavimo veiklos, įskaitant kabelinę televiziją, internetą, IP televiziją ir kitas susijusias paslaugas, reglamentavimo ir reguliavimo tvarka ir praktika. Optimalaus reguliavimo Lietuvoje gairės. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. 2007-10-31. http://www.lrinka.lt/Pranesim/KTVA_tyrimas.pdf [žiūrėta 2009-11-15]

2.3.2 Vokietija

Vokietijoje IPTV paslaugos yra vertinamos kaip viena pagrindinių grėsmių Vokietijos kabeliniams operatoriams. Vokietijos vyriausybė remia Deutche Telecom (tradicinio operatoriaus) investicijas į pluoštinio kabelio diegimą, suteikdama „reguliacines atostogas“ (t.y. kurį laiką nereikalaudama Deutche Telecom leisti konkurentams naudotis jos sukurta infrastruktūra), nors Europos Sąjunga ir skatina ryšių linijų atskyrimą. Deutche Telecom siekia Vokietijos transliavimo reguliatorius paversti savo sąjungininkais, plečiantis į transliavimo rinką, teigdama, kad yra linkusi savanoriškai prisidėti prie savo teikiamų IPTV paslaugų reguliavimo.

Pagal Vokietijos Konstituciją federacinės žemės turi išimtinę atsakomybę kultūros ir žiniasklaidos klausimais. Taigi, kadangi jurisdikcija dėl radijo ir televizijos transliavimo reguliavimo priklauso federacinėms žemėms, Vokietijoje nėra vienos centralizuotos reguliacinės tarnybos, o veikia 14 Žemių žiniasklaidos tarnybų (vok. *Landesmedienanstalten*, toliau – LMA), atsakingų už reguliacinius klausimus federacinių žemių lygiu. Valstybiniu lygiu klausimai yra sprendžiami LMA Direktorių Konferencijoje (vok. *Direktorenkonferenz der Landesmedienanstalten*, toliau – DLM).

Pagrindiniai LMA tikslai yra licencijų skyrimas ir komercinė radijo bei televizijos kanalų priežiūra, siekiant užtikrinti turinio įvairumą, nuomonių pliuralizmą ir suderinamumą nepilnamečių apsaugos ir reklamos srityje. LMA struktūra, kompetencija, galia bei procedūros yra reguliuojamos žiniasklaidos aktų konkrečioje žemėje, tad tarpusavyje jos skiriasi tam tikromis detalėmis. Kita vertus, stengiantis suvienodinti reguliavimą, yra priimta nemažai sutarčių tarp žemių, tarp kurių svarbiausia yra Žemių sutartis dėl transliavimo (vok. *Rundfunkstaatsvertag*).

Teisinės normos Vokietijoje atskiria perdavimo pajėgumų nustatymą tinklo operatoriams ir transliavimo licencijų, kurios leidžia pasinaudoti perdavimo pajėgumais konkretiems kanalams, suteikimą transliuotojams. Pirmoji procedūra yra reguliuojama Ryšių įstatymo ir įgyvendinama federacinio ryšių reguliavimo organo (vok. *Bundesnetzagentur*, toliau – RegTP). Antroji yra reguliuojama žemių žiniasklaidos įstatymų, taip pat Žemių sutarties dėl transliavimo, ir prižiūrima LMA.

Žemių sutarties dėl transliavimo 52 straipsnyje nurodyta, kad visos po šio straipsnio einančios nuostatos taikomos visų rūšių technologijų, kuriomis vykdomas transliavimas, platformoms, išskyrus atvirųjų tinklų (interneto, UMTS ar pan.) platformoms, kol jos neužima dominuojančios rinkos padėties, laidinėms (angl. wired) platformoms, kai yra ne daugiau nei 10 000 prijungtų vartotojų bei belaidėms platformoms kai yra ne daugiau nei 20 000 prijungtų vartotojų ir kt. [107] Kaip matyti, Vokietijos Žemių sutartyje dėl transliavimo yra aiškiai įtvirtintas technologinio neutralumo principas,

[107] Žemių sutartis dėl transliavimo, redakcija, galiojanti nuo 2009-06-01. http://www.alm.de/fileadmin/Download/Gesetze/12_RStV-englisch.pdf [žiūrėta 2009-11-13]

o tam tikrų paslaugų, neturinčių didelės rinkos dalies, bet nepriklausomai nuo technologijų (išskiriamos tik laidinės ir belaidinės), reguliavimas yra supaprastintas. Toliau paanalizuosime įdomiausius reguliavimo aspektus, susijusius su taisyklėmis, taikomomis retransliuotojams (įskaitant ir IPTV), kuriems minėtos sutarties reguliavimas taikomas visa apimtimi.

Platformų operatoriai (paslaugų teikėjai) neturi teisės keisti nei redakcinio, nei techninio perduodamo turinio, taip pat neturi teisės į kanalų paketus įtraukti individualių transliavimo paslaugų ar turinio, ar jį atlygintinai ir (ar) neatlygintinai reklamuoti. Ši sąlyga netaikoma techninių priemonių panaudojimui, siekiant efektyvesnio techninių pajėgumų panaudojimo bei atitinkančiam nustatytus kokybės standartus.

52c straipsnis numato, kad platformų operatoriai perduodantys transliavimo paslaugas privalo užtikrinti, kad jų naudojamos technologijos leistų pasiūlyti įvairaus spektro paslaugas. Užtikrinant pasirinkimų pliuralizmą bei paslaugų įvairovę, transliavimo paslaugų teikėjams siūlant savo paslaugas, neturi būti nepagrįstai tiesiogiai ar netiesiogai sudaromos kliūtys (diskriminacinės, palyginus su kitais transliavimo paslaugų teikėjais) panaudojant įvairias technologijas, įskaitant EPG, sąlyginės prieigos sistemas, API (angl. *Application programming interfaces*) ar kitas technines priemones, susijusias su skaitmeninio retransliuotojo naudojama įranga.

Kitas teisės aktas, išaiškinantis ir pritaikantis aukščiau aprašytą nuostatą dėl nediskriminavimo yra įstatymas / statutas dėl laisvos prieigos prie skaitmeninių paslaugų pagal Žemių transliavimo sutarties 53(6) skirsnį (pakeistas į 52c), kuris be kitų sąlygų, nustato asmenų, prašančių prieigos paslaugų siekiant siūlyti transliavimo paslaugas, asmenų, kurie yra diskriminuojami sistemų, per kurias vartotojas gali pasirinkti televizijos programas bei savo kainodarą (navigatoriaus), bei transliuotojų, siekiančių, kad jų programos būtų retransliuojamos skaitmeninėmis platformomis, skundų dėl sąlyginės prieigos sistemų (įeina ir minėtas navigatorius) ir API pateikimo ir nagrinėjimo procedūrą.[108] Apie bet kokį panašių sistemų naudojimą bei naudojimo sąlygas turi būti pranešama LMA, kuri vėliau, gavus informaciją iš RegTP ar skundus iš transliuotojų arba vartotojų, gali imtis sankcijų prieš operatorių.

Paminėtina, kad transliuotojų licencijos kabelinei (įskaitant ir IPTV) veiklai, jei nėra kuriamas naujas turinys, nereikia ir retransliuotojai, jei leidžia esami pajėgumai, gali laisvai veikti pagal ECTT (angl. *The Entry Capacity Transfer and Trade*) ir Europos Komisijos direktyvas.

Pagal Telekomunikacijų įstatymą (Telekommunikationsgesetz25, toliau: TKG) ryšių rinkos priežiūrą vykdo RegTP, kuriai suteiktos įvairios galios, įskaitant tinklo prieigos ir sujungimų kontrolę, tarifų bei sąlygų rinkos žaidėjams, turintiems reikšmingą galią, nustatymą. RegTP taip pat teikia licencijas tinklų operatoriams.

---

[108] 2005-12- 13 Statutas dėl laisvos prieigos prie skaitmeninių paslaugų pagal Žemių transliavimo sutarties 53(6) skirsnį (pakeistas į 52c). http://www.alm.de/fileadmin/Download/Gesetze/Zugangssatzung_2005-englisch.pdf [žiūrėta 2009-11-13]

Remiantis Vokietijos Autorinių teisių įstatymu, kabeliniai operatoriai privalo atlyginti autorinių teisių turėtojams už suteiktas transliavimo teises su sąlyga, kad teisių turėtojas dar negavo adekvataus atlygio iš transliavimo kompanijos. Tokie atlygio reikalavimai yra mokami autorinių teisių gynimo asociacijai. Nei satelitiniams operatoriams, nei skaitmeninės antžeminės televizijos retransliuotojams autorinių teisių mokesčių mokėjimo reikalavimai nėra keliami. Tuo tarpu DSL yra laikoma kabeline infrastruktūra, tad autorinių teisių gynimo asociacijos taip pat renka mokesčius už retransliavimą per DSL. Pagal Vokietijos įstatymus IPTV yra laikomas transliavimu (ar retransliavimu, jei operatorius tiesiog perteikia turinį, jo nekeisdamas) ir jam yra taikomi visos tokios pačios taisyklės kaip ir kitoms transliavimo ar retransliavimo formoms, įskaitant ir autorinius mokesčius.[109]

2.3.3 Prancūzija

Pagal 2004-07-09 Transliavimo įstatymą, perkeliantį Europos Komisijos (elektroninių ryšių reguliavimo sistemos) Direktyvas, bet kuris televizijos paslaugų kanalas privalo pasirašyti sutartį ar pateikti pareiškimą leidimui gauti Audiovizualinei tarybai (pranc. *Conseil Superieur de l'Audiovisuel, CSA* , institucija atsakinga už licencijavimą ir transliavimo reguliavimą). CSA instituciją sudaro struktūriniai padaliniai, iš kurių aktualūs nagrinėjamos paslaugos atžvilgiu yra atsakingi už audiovizualinio turinio etiškumą, skaitmeninės televizijos išteklių valdymą ir naudojimą, už reklamą ir vartotojų apsaugą, taip pat ateities transliavimo komitetas.

CSA pagal kompetenciją išduoda leidimus naudoti radijo dažnius (radijo ir televizijos transliavimo paslaugų teikėjai turi sudaryti teisinę sutartį su CSA, kurios pagrindu yra išduodamas leidimas naudoti atitinkamus dažnius). Privačių radijo ir televizijos paslaugų, transliuojamų kabeliniais, palydoviniais, ADSL, mobiliųjų telefonų tiklais, internetu ir pan., teikėjai privalo sudaryti su CSA sutartį ar užsiregistruoti CSA priklausomai nuo programoms skiriamo biudžeto (jeigu jis neviršija 150 000 eurų – privaloma registracija, jei viršija – sudaroma sutartis). Paslaugoms pagal pareikalavimą nenustatytas joks išankstinės registracijos ar leidimų rėžimas. CSA iki 2009 kovo mėnesio buvo atsakinga tik už televizijos paslaugų (linijinių paslaugų), reguliavimą, o vaizdo pagal pareikalavimą paslaugos dėl savo dvipusio interaktyvumo nepateko į CSA reguliavimo sritį, tačiau 2009-03-05 priėmus naują įstatymą, CSA reguliavimo kompetencija buvo išplėsta apimant ir paslaugų pagal pareikalavimą reguliavimą (daugiausia *catch-up TV* (paslauga pagal pareikalavimą, kai transliacijų turinys už praeitą laikotarpį yra įrašomas ir vartotojas gali šį pasižiūrėti pagal pareikalavimą) ir vaizdas pagal pareikalavimą). CSA galios, susijusios su šių paslaugų reguliavimu, apima tik programų monitoringą, nes jokia išankstinė reguliacija joms nenustatyta.

[109] ES valstybių, išskiriant Lietuvą, retransliavimo/transliavimo veiklos, įskaitant kabelinę televiziją, internetą, IP televiziją ir kitas susijusias paslaugas, reglamentavimo ir reguliavimo tvarka ir praktika. Optimalaus reguliavimo Lietuvoje gairės. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. 2007-10-31. http://www.lrinka.lt/Pranesim/KTVA_tyrimas.pdf [žiūrėta 2009-11-15]

Televizijos paslaugų platintojai (kitaip tariant, retransliuotojai) elektroninių ryšių tinklais, įskaitant kabelinės televizijos ir xDSL tinklus, kurie teikia televizijos paslaugas vartotojams yra įpareigoti pranešti CSA (pateikti pareiškimą). Šie operatoriai taip pat privalo pranešti Elektroninių ryšių ir pašto reguliavimo tarnybai (pranc. *Autorité de Régulation des Communications Électroniques et des Postes*, ARCEP, kurie licencijuoja telefono ryšių paslaugas, VoiP, kitaip tariant, institucija, kuri vadovaudamasi Telekomunikacijų aktu[110] reguliuoja elektroninių ryšių ir pašto veiklą) apie savo tinklų sukūrimą.[111] Būtina pažymėti, kad Prancūzijoje minėti operatoriai yra laikomi transliuotojais, o ne distributoriais ir turi gauti leidimus veiklai.

Vykdydama savo uždavinius CSA yra įgaliota taikyti sankcijas ne tik transliuotojams, bet ir retransliuotojams, apimančias laikiną transliavimo ir retransliavimo sustabdymą (1 mėnesiui), sutarties ar leidimo laiko sutrumpinamą ne ilgesniam nei vienerių metų laikotarpiui, finansines baudas ar netgi leidimo atėmimą ar vienšališką sutarties nutraukimą. CSA taip pat yra įgaliota spręsti ginčus, susijusius su radijo ar televizijos programų retransliavimu. Tiek transliuotojai (televizijos kanalai, radijo stotys ir pan.), tiek retransliuotojai (kabeliniai operatoriai, palydovinio transliavimo platformų, skaitmeninės antžeminės, DSL ir kt.) gali kreiptis į CSA dėl ginčo sprendimo.[112]

CSA taip pat yra atsakinga ir už audiovizualinio sektoriaus priežiūrą, siekiant, kad pastarieji vykdytų visus teisės aktuose ir (ar) leidimuose / sutartyse nustatytus įpareigojimus. Taip yra užtikrinamas transliuotojų įsipareigojimų laikymasis šešiose srityse : informacijos sąžningumas ir pliuralizmas, specialių nuostatų dėl audiovizualinių ir kino darbų laikymasis, televizijos kanalų indėlis į audiovizualinio ir kino sektoriaus plėtrą, vaikų ir paauglių apsauga, reklamai, rėmimui ir teleparduotuvėms taikomi reikalavimai, prancūzų kalbos apsauga ir naudojimas. Taisyklės, apibrėžiančios šiuos įsipareigojimus, gali būti orientuotos tiek kiekybine, tiek kokybine prasme.[113]

Būtina pažymėti, kad Prancūzijoje „*must-carry*“ įsipareigojimai taikomi visoms platformoms, laikantis technologinio neutralumo principo, įskaitant ir IPTV teikėjus. Palyginimui galime pažymėti, kad, pavyzdžiui, Danijoje, Vokietijoje, Italijoje, Ispanijoje, Olandijoje „*must-carry*“ įpareigojimai IPTV paslaugoms teikėjams nėra taikomi.[114]

---

[110] Telekomunikacijų aktas. http://www.arcep.fr/fileadmin/reprise/textes/lois/finallrt.rtf [žiūrėta 2009-11-13]
[111] 2007-12-19 OECD Working Party on Communication Infrastructures and Services Policy in Committee for information, computer and communications policy „IPTV: Market development and regulatory treatment“. http://www.oecd.org/dataoecd/11/23/39869088.pdf [žiūrėta 2009-11-10]
[112] Oficialus CSA tinklalapis. http://www.csa.fr/multi/index.php?l=uk&p=e&c=2 [žiūrėta 2009-11-13]
[113] Oficialus CSA tinklalapis. http://www.csa.fr/multi/index.php?l=uk&p=e&c=3 [žiūrėta 2009-11-13]
[114] James Thompson, ITU-T global technical IPTV workshop “IPTV – market, regulatory trends and policy options in Europe”, 2006. http://www.cullen-international.com/cullen/cipublic/presentations/iptv_europe_jthomson_final.pdf [žiūrėta 2009-11-15]

Apibendrinant šiame skyriuje išnagrinėtą informaciją, autorė daro tokias esmines išvadas:

1. IPTV, kaip turinio ir jo perdavimo elementus jungianti paslauga, yra priskirtina dviems atskirtoms turinio bei elektroninių ryšių reguliavimo sritims. Šių dviejų susijusių sričių atskyrimas neatitinka technologijų vystymosi procese susiformavusių naujųjų paslaugų poreikių, kai tas pats rinkoje veikiantis subjektas teikia abiems sritims priskirtinas paslaugas, todėl ateityje turėtų būti svarstytinas šių dviejų sričių galimo sujungimo į vieną reguliavimo sistemą klausimas.
2. Naujasis UAŽP reguliavimo rėžimas VoD paslaugai, suponavo dvigubo reguliavimo vaizdo pagal pareikalavimą paslaugoms atsiradimui, kuris, nors ir gali būti skirstomas į nustatantį bendruosius reikalavimus ir specialųjį reguliavimą, išlieka abejotinas, ypač atsižvelgiant į reguliuojančių institucijų funkcijų priešpriešą bei į tai, kad nacionaliniu mastu praktikoje bendrasis reguliavimas nėra įgyvendimas ir taikomas reguliuojančios institucijos – Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės,
3. Nacionalinio reguliavimo rėmuose, IPTV reguliavimas licencijavimo rėžimu, nėra pakankamas, nes nėra nustatytas aiškus paslaugos naudotojų teisių turinys, nėra nustatytos specialios pažeistų vartotojų teisių gynimo tvarkos, t.y. ginčai tarp abonentų ir paslaugos teikėjų sprendžiami tik bendrąja teismine tvarka, taip pat nėra nustatyti bendrieji paslaugos kokybės reikalavimai, netikrinamos ir netvirtinamos standartinės IPTV paslaugos teikimo sutartys ir taip sudaroma galimybė paslaugos teikėjams pasinaudoti sutartiniuose santykiuose turima padėtimi silpnesniosios šalies atžvilgiu.
4. Beveik vaizdo pagal pareikalavimą tiek ES, tiek Lietuvos teisės aktuose priskyrimas prie linijinių audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų, taikant šiai paslaugai griežtesnį linijinių paslaugų reguliavimo režimą yra kritikuotinas, nes beveik vaizdo pagal pareikalavimą paslaugos vartotojo turimomis pasirinkimo ir kontrolės galimybėmis, taip pat savo poveikiu visuomenei yra lygiavertiškos kitoms UAŽP rūšims ir todėl turėtų būti reguliuojamos vienodai, t.y. kaip nelinijinės paslaugos. Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektu nustatomas licencijavimo rėžimas taip pat neatitinka mažiausio būtino reguliavimo siekio, proporcingumo ir technologinio neutralumo principų, ir todėl neturėtų būti taikomas, atitinkamai pakeičiant minėto įstatymo projekto nuostatas.
5. Atsižvelgiant į Europos Komisijos siekį, kad įgyvendinant Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvą nebūtų nustatomos jokios papildomos licencijavimo ar leidimų tvarkos, Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekte įstatymų leidėjo įtvirtintas privalomasis UAŽP teikėjų registravimas, kurio paskirtis bei tikslas nėra įvardijami įstatymų leidėjo minėtą įstatymo projektą lydinčiuose dokumentuose, yra kritikuotinas ir gali būti suprantamas kaip papildomų suvaržymų rinkoje nustatymas.

3 VARTOTOJŲ TEISIŲ, ASMENS TEISĖS Į PRIVATUMĄ IR ASMENS DUOMENŲ APSAUGOS UŽTIKRINIMAS IPTV PASLAUGOS KONTEKSTE

3.1 IPTV reguliuotojas (-ai)

Šiame skyrelyje, siekiant išsiaiškinti institucijas (-ą), atsakingas už vartotojų teisių gynimą teikiant IPTV paslaugas, autorė analizuoja, kas yra IPTV, kaip dvilypės paslaugos reguliuotojas (-ai) ir kokios yra jų (-os) kompetencijos, kiek tai susiję su vartotojų teisių apsauga, ribos. Pirmiausia reikia pažymėti, kad IPTV yra tam tikra prasme „dvilypė paslauga“, kurią sudaro:

- **Perduodamas (retransliuojamas) turinys**;
- **Turinio perdavimui (retransliavimui) naudojama elektroninių ryšių infrastruktūra**.

Europos Sąjungos lygmenyje, IPTV paslauga patenka į dviejų reguliavimo sistemų: elektroninių ryšių ir televizijos transliavimo reguliavimo sritis. Europos Komisija nesiėmė jokių specialių priemonių IPTV paslaugos reguliavimui. Priėmus elektroninių ryšių reguliavimo sistemos direktyvas bei pakeitus Televizijos be sienų direktyvą Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos nuostatomis, kuriomis nustatomos bendrosios reguliavimo taisyklės tiek linijinėms, tiek nelinijinėms paslaugoms nepriklausomai nuo to, kokia platforma jos yra teikiamos, Europos Komisija tik dar kartą patvirtino, kad reguliuojant šias sritis būtina laikytis technologinio neutralumo principo. Visos valstybės narės privalo taikyti vienodą reguliavimą visiems tinklams, nes perdavimas IPTV tinklais gali pakeisti tiek kabelinį, tiek palydovinį perdavimą.[115] Iš esmės ES reguliavimo modelis pritaikytas ir Lietuvos nacionalinėje sistemoje: Elektroninių ryšių įstatymas nustato elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisykles, Visuomenės informavimo įstatymas – transliavimo ir retransliavimo veiklos sąlygas (audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų teikimo taisykles). Būtina pažymėti, kad atsižvelgdami į elektroninių ryšių bei turinio paslaugų konvergenciją IPTV kontekste toliau pateiksime trumpą išaiškinimą dėl institucijų, atsakingų už IPTV paslaugos reguliavimą, priežiūrą, kontrolę, vartotojų teisių apsaugą ir pažeistų teisių gynimą tvarką.

LRTK funkcijos. Pagal Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą (2009 10 29), LRTK yra pavestos funkcijos, susijusios su:

- retransliavimo licencijų išdavimu;

[115] Berndt Holznagel, Xu Junghi, Thomas Hart „Regulating telecommunications in EU and China: What lessons to be learned?, 2009. p. 197. http://books.google.com/books?id=iGTEB83N9E4C&pg=PT228&dq=iptv+regulation&lr=&hl=lt#v=onepage&q=iptv%20regulation&f=false [žiūrėta 2009-11-14]

- UAŽP teikėjų registravimo tvarkos nustatymu ir registravimu;
- kontroliavimu, kaip retransliuotojai ir UAŽP teikėjai laikosi Visuomenės informavimo įstatymo bei Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo (toliau – Nepilnamečių apsaugos įstatymas, NAĮ) nuostatų, prisiimtų įsipareigojimų, licencijų sąlygų, LRTK priimtų sprendimų, reikalavimų viešajai informacijai ir jos skleidimui;
- vartotojų skundų dėl retransliuotojų ir UAŽP teikėjų bei asmenų, vartotojams teikiančių prieigą prie sąlyginės prieigos sistemomis apsaugotų AŽP, teikiamų paslaugų išankstine ne teismo tvarka nagrinėjimu bei ginčų sprendimo ne teismo tvarka taisyklių tvirtinimu;
- elektroninių ryšių tinklais skleidžiamų audiovizualinių kūrinių, radijo, televizijos programų stebėsena ir monitoringo vykdymu;
- poveikio priemonių taikymu retransliuotojams ar UAŽP teikėjams, pažeidusiems Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo, Visuomenės informavimo įstatymo reikalavimus ar licencijų sąlygas, nevykdantiems LRTK priimtų sprendimų ar įpareigojimų;
- kreipimusi dėl neteisėtos retransliavimo ir UAŽP veiklos nutraukimo;
- kontroliavimu, kaip UAŽP teikėjai laikosi Visuomenės informavimo įstatyme nustatytų įpareigojimų.[116]

Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektu (2009 10 29) LRTK yra nustatoma vartotojų skundų nagrinėjimo dėl retransliavimo ir UAŽP teikimo ne teismine tvarka taisyklių sudarymo ir skundų nagrinėjimo funkcija. Pažymėtina, kad šiuo metu[117] galiojančiu Visuomenės informavimo įstatymo nuostatomis tokia funkcija LRTK nėra numatyta. Kol nėra priimtas minėtas Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas (2009 10 29) bei patvirtintos vartotojų skundų nagrinėjimo ne teismine tvarka taisyklės, nėra aišku kokius vartotojų skundus apims ši LRTK funkcija, nes įstatymo formuluotė labai plati („dėl teikiamų paslaugų“) ir apima praktiškai bet kokių skundų nagrinėjimą, tačiau kaip 2008 m. veiklos ataskaitoje LRTK pažymėjo, LRTK, kuri yra audiovizualinio turinio reguliuotoja, pagal Visuomenės informavimo įstatymą yra atsakinga už tinkamą retransliuojamų programų parinkimą ir platinimą, galiausiai – tinkamą šių programų turinį, tačiau programų siuntimo techniniai standartai ir parametrai išeina už LRTK kompetencijos ribų.[118] Taigi, manytina, kad vartotojų skundų nagrinėjimas LRTK neapimtų vartotojų skundų susijusių su IPTV, o taip pat ir kartu su ja teikiamų UAŽP, kokybės, susijusios su kokybiško vaizdo ir garso parametrais, nes vartotojas kokybišką ir reikalavimus atitinkančią paslaugą (t.y. su pagal paslaugų

[116] Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, 2009 10 29. http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=8220&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov= [žiūrėta 2009-11-14]
[117] 2009-11-14 datai.
[118] 2008 m. LRTK veiklos ataskaita. http://www.rtk.lt/lt/news2.php?strid=1007&id=33242 [žiūrėta 2009-11-14]

teikimo sutartį leistinais trikdžiais ar pan.) gauna tada, kai visa paslaugos teikimo techninė dalis funkcionuoja tinkamai (įranga, plačiajuosčiai tinklai ir kt.).

RRT funkcijos. Kaip teigiama LRTK 2008 m. veiklos ataskaitoje, kai vienas ir tas pats paslaugų teikėjas tam pačiam vartotojui teikia ir elektroninių ryšių, ir audiovizualines paslaugas, ne visuomet būna aišku, kur pasibaigia vienas, o kur prasideda kitas sektorius, ir tai yra susiję su vis didėjančia naujųjų paslaugų, įskaitant IPTV, konvergencija. Minėtoje ataskaitoje pažymima, kad pavyzdžiui, jeigu IPTV vartotojas nėra patenkintas televizijos programų priėmimo kokybe neaišku, kur jis turėtų kreiptis, nes kaip minėjome programų siuntimo techniniai standartai ir parametrai išeina už LRTK kompetencijos ribų, o RRT, kuri nustato elektroninių ryšių tinklų ir programų siuntimo techninius parametrus ir vykdo jų priežiūrą, taip pat neskuba ginti tokių vartotojų, teigdama, jog IPTV yra audiovizualinė paslauga, kurios ji nereguliuoja. Šioje vietoje svarbu pažymėti, kad RRT laikydama IPTV audiovizualine paslauga, traktuoja šią paslaugą pernelyg siaurai, neatsižvelgdama į tai, kad šios paslaugos teikimui užtikrinti labai svarbi yra elektroninių ryšių infrastruktūra (t.y. laidiniai plačiajuosčio ryšio tinklai), už kurios reguliavimą ir priežiūrą RRT yra tiesiogiai atsakinga, o įstatymus ir ES teisės aktus analizuojant formaliai IPTV, kaip retransliavimo veikla, apskritai nėra laikoma audiovizualinės žiniasklaidos paslauga. Autorės nuomone, minėtoje veiklos ataskaitoje identifikuota problema yra susijusi su institucijų bendradarbiavimo ir veiksmų koordinavimo problemomis, kuomet kiekviena institucija stengiasi numesti „nuo savo pečių“ funkcijas, kurios teisės aktuose tiesiogiai nėra įvardintos kaip atitinkamos institucijos (RRT arba LRTK) kompetencijos ribose esančios.

Atsižvelgdami į tai, kad viena iš dažniausių vartotojų skundų pateikimo priežasčių yra netinkama paslaugos kokybė[119], toliau autorė atidžiau nagrinėja RRT funkcijas, susijusias su IPTV paslauga, ir vartotojų teisių užtikrinimu.

RRT, pagal Elektroninių ryšių įstatymą:

- vykdo Elektroninių ryšių įstatymo ir jį įgyvendinančių teisės aktų nuostatų kontrolę, priežiūrą ir įgyvendinimą, įskaitant nuostatą, kad taikomųjų programų sąsajų (API) savininkai privalo sąžiningomis, protingumo kriterijus atitinkančiomis ir nediskriminacinėmis sąlygomis už tinkamą atlyginimą pateikti visą informaciją, kuri reikalinga, kad skaitmeninės televizijos paslaugų teikėjai galėtų teikti visas taikomųjų programų sąsajos palaikomas paslaugas visiškai funkcionalia forma;
- rengia bei tvirtina reikalavimus aparatūrai ir įrenginiams bei jų naudojimo sąlygas bei išduoda leidimus naudoti aparatūrą ir įrenginius, įvežti ir naudoti radijo stebėsenos įrenginius. Įgyvendindama šią funkciją turi teisę vertinti, ar aparatūra ir įrenginiai, radijo ryšio ir galiniai įrenginiai atitinka privalomus reikalavimus ir (ar) standartus, atlikti matavimus ir kitus veiksmus,

[119] Pagal Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos vartotojų prašymų analizę už 2008 m., matyti, kad didžiausią skundų dalį sudaro skundai dėl netinkamos ne maisto prekių ir paslaugų kokybės (67,2%) ir skundai dėl netinkamos elektroninių ryšių paslaugų kokybės (4,3%). http://www.vartotojoteises.lt/index.php?2267040817 [žiūrėta 2009-11-14]

skirtus įvertinti, ar aparatūros ir įrenginių, radijo ryšio ir galinių įrenginių techniniai parametrai atitinka privalomus reikalavimus;

- turi teisę nustatyti reikalavimus, susijusius su elektroninių programų vadovų ir panašių sąrašų bei navigacijos priemonių teikimu ir naudojimu;
- priima teisės aktus, įpareigojančius laikytis tarptautinių bei Europos standartizacijos organizacijų standartų, kurie nustatyta tvarka perimti kaip Lietuvos standartai, taip pat originalių Lietuvos standartų ir tarptautinių bei Europos specifikacijų ir (ar) rekomendacijų, susijusių su elektroninių ryšių tinklų, paslaugų, susijusių priemonių ir paslaugų teikimu, įskaitant radijo ir (ar) televizijos programų transliavimą, techninėmis sąsajomis ir (ar) tinklų funkcionavimu, galinių įrenginių, įskaitant radijo ir televizijos programų priėmimo įrangą, sąveika;
- privaloma išankstine ne teismo tvarka sprendžia ginčus tarp ūkio subjektų, teikiančių elektroninių ryšių tinklus ir (ar) paslaugas, dėl Elektroninių ryšių įstatymo reglamentuotų visuomeninių santykių;
- Ginčų tarp elektroninių ryšių paslaugų teikėjo ir galutinio paslaugų gavėjo nagrinėjimas išankstine ne teismo tvarka, kuri neapriboja vartotojo teisių kreiptis tiesiogiai į teismą apeinant išankstinę procedūrą.[120]

Pažymėtina, kad aukščiau yra pateiktas analizuojamai paslaugai aktualus pagrindinių RRT funkcijų ir teisių sąrašas. Šis sąrašas leidžia daryti išvadą, kad RRT yra atsakinga už techninių parametrų, teikiant IPTV paslaugą, nustatymą, priežiūrą ir kontrolę.

Kaip pateikta skyrelyje 1.2., IPTV paslaugos architektūrą sudaro daug sudedamųjų dalių. IPTV, yra (re-) transliuojama laidiniais plačiajuosčio ryšio tinklais, o plačiajuosčio ryšio tinklai sudaro elektroninių ryšių infrastruktūrą, kuri įgalina operatorių teikti IPTV paslaugą, t.y. neesant elektroninių ryšių infrastruktūros, IPTV paslaugos teikimas būtų neįmanomas. Žinoma, plačiajuosčiai ryšiai yra kaip priemonė ar būdas, retransliuoti televizijos programas, tačiau būtent šis retransliavimo būdas suponuoja paslaugos specifiką (pvz. galimybę teikti aukšto interaktyvumo lygio televizijos programų transliaciją).

Nagrinėjant nuostatas dėl elektroninių ryšių paslaugų vartotojų ginčų nagrinėjimo RRT[121], būtina dar kartą apibrėžti, elektroninių ryšių paslaugos (toliau – ERP) sąvoką. ERP - paprastai už atlygį teikiama paslauga, kurią visiškai ar daugiausiai sudaro signalų perdavimas elektroninių ryšių tinklais, įskaitant telekomunikacijų paslaugas ir perdavimo (siuntimo) paslaugas transliavimui (retransliavimui) naudojamais tinklais. Elektroninių ryšių paslaugos neapima elektroniniais ryšių tinklais ar naudojant elektroninių ryšių paslaugas perduodamos informacijos turinio teikimo ar redakcinės turinio kontrolės

[120] Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=332292 [žiūrėta 2009-11-14]

[121] Įskaitant ir RRT direktoriaus 2005-04-11 įsakymu Nr. 1V-353 patvirtintos galutinių paslaugų gavėjų ginčų su elektroninių ryšių paslaugų teikėjais sprendimo taisyklės. http://www.rrt.lt/index.php?-654775873 [žiūrėta 2009-11-14]

paslaugų, tarp jų informacinės visuomenės paslaugų, kurių visiškai ar daugiausiai nesudaro signalų perdavimas elektroninių ryšių tinklais.[122] Pagal šį apibrėžimą, informacijos turinio teikimo, taigi ir IPTV, paslaugos neįeina į ERP apibrėžimą, todėl formaliai aiškinant įstatymo nuostatas galima daryti išvadas, kad IPTV paslaugos vartotojų, kurie nelaikomi ERP gavėjais, skundus RRT gali atsisakyti nagrinėti, remdamasi formaliu teisės aktų aiškinimu ir pvz. persiųsti skundą LRTK. Kita vertus, RRT yra atsakinga institucija už techninius standartus ir parametrus IPTV paslaugos atžvilgiu, todėl jų laikymasis privalo būti prižiūrimas ir užtikrinamas RRT, nes galimas vartotojo nepasitenkinimas paslaugos kokybe gali atsirasti būtent dėl paslaugos teikėjo techninių įsipareigojimų nesilaikymo.

Šiuo atveju ir išryškėja praktikoje kylančios problemos dėl nepakankamo teisės aktų aiškumo naujųjų paslaugų, įskaitant IPTV, reguliavimo srityje bei dėl nepakankamo tarpinstitucinio bendradarbiavimo minėtų paslaugų srityje.

Vartotojų teisių apsaugos tarnybos funkcijos. Pagrindinis nacionalinis teisės aktas, reglamentuojantis vartotojų teisių apsaugą, nustatantis vartotojų teisių apsaugos institucinę sistemą bei šių institucijų kompetenciją yra Vartotojų teisių apsaugos įstatymas.[123] Vartotojų teisių apsaugos tarnybos funkcijos pagal minėtą įstatymą apima:

- Vartotojų teisių apsaugos užtikrinimą;
- Vartotojų teisių apsaugos institucijų, atsakingų už tam tikros vartojimo srities reguliavimą, veiklos koordinavimą;
- vartotojų skundų nagrinėjimą ne teismine tvarka;
- sutarčių standartinių sąlygų kontroliavimą įstatymų nustatyta tvarka ir nesąžiningų vartojimo sutarčių sąlygų ginčijimą;
- ir kitas.

Vartotojų skundų nagrinėjimas dėl elektroninių ryšių paslaugų kokybės reikalavimų, apskaitos ir apmokėjimo už suteiktas paslaugas pažeidimų yra priskirtas RRT kompetencijai, nes ryšių paslaugų teikimas vykdomas naudojant sudėtingą specifinę įrangą[124], o RRT, kaip institucija turi atitinkamą kompetenciją visapusiškai išnagrinėti ginčus. Vartotojų teisių apsaugos tarnybos funkcijos šiuo atveju apsiriboja veiklos koordinavimu.

Asmuo, norėdamas naudotis IPTV paslauga, sudaro su paslaugos teikėju sutartį, kurios pagrindu tarp šių dviejų šalių atsiranda teisiniai santykiai, pagrįsti sąžiningu šios sutarties vykdymu. IPTV paslaugos sutartis, sudaryta su fiziniu asmeniu jo asmeniniams poreikiams tenkinti yra laikoma

[122] Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=332292 [žiūrėta 2009-11-14]
[123] Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=291694 [žiūrėta 2009-11-14]
[124] Elektroninių ryšių ir informacinės visuomenės paslaugos. http://www.vartotojoteises.lt/index.php?3088449280 [žiūrėta 2009-11-14]

vartojimo sutartimi.[125] Vartojimo sutartims yra taikomi griežtesni reikalavimai paslaugos teikėjo atžvilgiu. Civilinis kodeksas bei Vartotojų teisių apsaugos įstatymas[126] apibrėžia vartojimo sutarčių nesąžiningas sąlygas.

Vartotojų teisių apsaugos tarnybos kompetencija apima standartinių sutarčių kontrolę (taikytina ir IPTV paslaugų sutartims, nes nėra nustatyto jokio specialaus reguliavimo, išskyrus į konkrečias licencijas įrašomus reikalavimus) bei vartojimo sutarčių nesąžiningų sąlygų nustatymą, teisę rekomenduoti paslaugos teikėjui pakeisti nustatytas nesąžiningas sąlygas bei kreiptis į teismą ginant viešąjį interesą, jei paslaugos teikėjas nevykdo minėtų rekomendacijų.

3.2 Standartinės IPTV paslaugos sutartys

IPTV paslaugos teikimo sutartims Lietuvoje nėra nustatytų kokių nors specialiųjų sąlygų, taip pat paslaugos teikėjams nėra nustatyta papildomų įpareigojimų dėl standartinių sutarčių turinio ar jų skelbimo sąlygų. Kai kurie IPTV paslaugos teikėjai viešai netgi neskelbia standartinių paslaugos sutarčių ar teikimo sąlygų.

IPTV paslaugos teikėjų su vartotojais sudaromos sutartys turi atitikti įstatymais (pvz. Civilinis kodeksas, Vartotojų teisių apsaugos įstatymas) ir kitais teisės aktais nustatytus reikalavimus. Be šių reikalavimų LRTK išduodamose retransliavimo laidiniais plačiajuosčio ryšio tinklais licencijose taip pat yra nustatyti tam tikri minimalūs reikalavimai abonentinei sutarčiai:

- Abonento ir licencijos turėtojo teisės ir pareigos;
- Paslaugų tarifai ir jų keitimo tvarka;
- Su abonentu suderinta abonentinio įvado vieta;
- Gedimų pašalinimo tvarka ir terminai;
- Atsiskaitymų už suteiktas paslaugas tvarka;
- Ginčų sprendimo tvarka;
- Kitos sąlygos, kurias sutarties šalys laiko esminėmis.

Paanalizavus keleto IPTV paslaugos teikėjų standartines sutartis, autorė daro išvadą, kad dauguma paslaugos teikėjų siūlo vartotojui sudaryti vieną sutartį, kurios pagrindu gali būti teikiama keletas paslaugų, pavyzdžiui, kai kurie teikėjai nurodo, kad IPTV paslauga teikiama kartu tik su interneto paslauga plačiajuosčio ryšio tinklu. Iš sutarčių sąlygų matyti, kad visi reikalavimai, nurodyti

[125] Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas 1.39 str 1 d. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=357638 [žiūrėta 2009-11-14]

licencijose, yra įgyvendinami sutartyse, tačiau vienas esminis vartotojui klausimas nėra tinkamai aptariamas – tai paslaugos kokybės klausimas.

Standartinės sutartys numato, kad, pavyzdžiui, paslaugos pateikiamumas yra 95%[127] per mėnesį, arba, kad paslaugos teikėjas įsipareigoja užtikrinti teikiamos paslaugos kokybę, atitinkančią paslaugos teikėjo nustatytus paslaugos kokybės parametrus[128], kitose sutartyse apskritai nekalbama apie paslaugos kokybę. Autorės nuomone, šiuo metu IPTV standartinių sutarčių sąlygos, numatančios paslaugos kokybės klausimus yra ydingos, nes:

i) nurodyti tik paslaugos pateikiamumą procentais dar nereiškia paslaugos kokybės apibrėžimo. Pagal šią sąlygą, vartotojas gali kreiptis su skundu tik, jeigu jam paslauga buvo teikiama mažiau nei 95% laiko per mėnesį, tačiau paslauga gali būti teikiama nurodytą procentais laiką, bet su esminiais trūkumais (pavyzdžiui vartotojui pastebimais vaizdo ar garso trukdžiais);

ii) nurodyti, kad paslauga teikiama pagal paslaugos kokybės parametrus, kurie yra nustatyti paslaugos teikėjo, bet nežinomi paslaugos vartotojui, neužtikrina pastarojo teisės į aiškumą, nes vartotojas nežino, kokio pobūdžio paslaugos teikimo sutrikimai yra laikomi „dar leistinais“, o kada vartotojas jau gali kreiptis į paslaugos teikėją su skundu ar, pavyzdžiui, prašymu sumažinti abonentinį mokestį už tam tikrą laikotarpį. Šiuo atveju, kaip ir, beje, tuo atveju, kai paslaugos kokybės klausimai apskritai nėra aptarti, gali pasitaikyti ir paslaugos teikėjų piktnaudžiavimo atvejų. Būtina pabrėžti, kad galimybė gauti aiškią informaciją apie visus parametrus, turinčius įtakos paslaugų kokybei, yra svarbiausias veiksnys galutiniams vartotojams. Antra, skaidrumas turėtų būti naudingas ne tik vartotojams, bet ir visiems galutiniams naudotojams, ypač turintiems ribotas derybų galimybes.[129]

Technologiškai paslaugos kokybės objektyvumo klausimas galėtų būti išspręstas paslaugos teikėjui įdiegus paslaugos kokybės monitoringo / stebėjimo technologinius sprendimus (įrangą), kuomet kiekvieno vartotojo namuose esantis priedėlis (angl. *set-top-box*) siunčia signalą apie to vartotojo gaunamos paslaugos kokybę paslaugos teikėjo įrangai, tokiu būtu gali būti užtikrinta objektyvi paslaugos stebėjimo kontrolė. Reikia pažymėti, kad paslaugų teikėjai jokiais teisės aktais nėra įpareigoti to padaryti.

Analizuojant ERP standartinių sutarčių reguliavimo modelį, kaip galimą pagal analogija pritaikyti IPTV paslaugos atveju, būtina pažymėti, kad RRT direktoriaus 2005-12-23 įsakymu Nr. 1V-1160 yra patvirtintos ERP teikimo taisyklės, kuriose nurodyta kas turi būti sutartyse, sudaromose tarp elektroninių ryšių paslaugų teikėjų ir abonentų. Tačiau ši griežta reguliavimo praktika taip pat yra

---

[127] UAB KAVAMEDIA Skaitmeninės abonentinės televizijos paslaugų teikimo taisyklės. http://www.kava.lt/repository/Klientu_dokumentai/taisykles_skaitmenine_abonentine_televizija.pdf [žiūrėta 2009-11-14]

[128] TEO LT, AB Daugiakanalės televizijos paslaugų teikimo privatiems klientams taisyklės. http://www.teo.lt/gallery/Dokumentai/Sutartys%20TEO/2009/IPTV.pdf [žiūrėta 2009-11-14]

[129] 2008-05-15 Vidaus rinkos ir vartotojų apsaugos komitetas Malcolm Harbour pranešimo projektas Nr. 2007/0248(COD). http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/am/722/722911/722911lt.pdf [žiūrėta 2009-11-14]

kritikuojama[130], teigiant, kad civilinėje teisėje nustatomi tam tikri viešųjų sutarčių ypatumai, nurodomos nesąžiningos vartojimo sutarčių sąlygos, tačiau civilinėje teisėje į privačius šalių tarpusavio santykius galima kištis tik tuo atveju, jei tai objektyviai pateisinama. Taip pat teigiama, kad žiūrint iš vartotojų teisių apsaugos pozicijų toks detalus ir išplėstas sutarties turinio nustatymas tik apsunkina vartotojui galimybę tinkamai susipažinti su sutartimi, nes sutartis išplečiama vartotojui sunkiai suprantamomis techninėmis detalėmis, taip užgožiant pačiam vartotojui svarbias sąlygas. Minėtame įsakyme taip pat nustatytas įpareigojimas teikėjams pateikti RRT kiekvienos siūlomos paslaugos ar jų rinkinio tipines sutartis ir teikėjo paslaugų teikimo taisykles bei vėlesnius jų pakeitimus. Toks įpareigojimas nepateisinamas jokiais svarbiais tikslais, kadangi, jeigu vartotojui kils abejonių dėl sutarties sąlygų sąžiningumo jo atžvilgiu, jis gali kreiptis dėl sutarties sąlygų sąžiningumo patikrinimo. Be to, tame pačiame įsakyme numatyta RRT teisė reikalauti pakeisti sutarčių sąlygas, teikėjo paslaugų teikimo taisykles. Tokiu būdu pernelyg išplečiama RRT diskrecija, nenurodant, kokiu pagrindu RRT gali reikalauti pakeisti sutarčių sąlygas, ypač jeigu dėl tokių sutarčių sąlygų sąžiningumo nebuvo atliktas joks tyrimas.[131]

Iš tikrųjų yra ganėtinai sudėtinga identifikuoti geriausią reguliavimo modelį dėl paslaugų standartinių sutarčių – pačių paslaugų teikėjų ar griežto institucinio reguliavimo. Autorė iš dalies pritaria ERP paslaugų taisyklių kritikai, ypač remiantis taip plačiai ES lygmeniu propaguojamo mažiausio būtino reguliavimo principu, tačiau tokiu atveju iškyla grėsmė tinkamai vartotojų teisių apsaugai. Nepaisant to, kad vartotojas bet kada gali kreiptis į Vartotojų teisių apsaugos tarnybą dėl nesąžiningų sutarčių sąlygų, tačiau kaip apginti vartotojo pažeistą teisę į tinkamą paslaugos kokybę, kai apskritai nėra aišku, kokia paslauga laikoma kokybiška, o paslaugos kokybės „tinkamumas“ taip pat nėra apibrėžiamas pačioje paslaugų teikimo sutartyje.

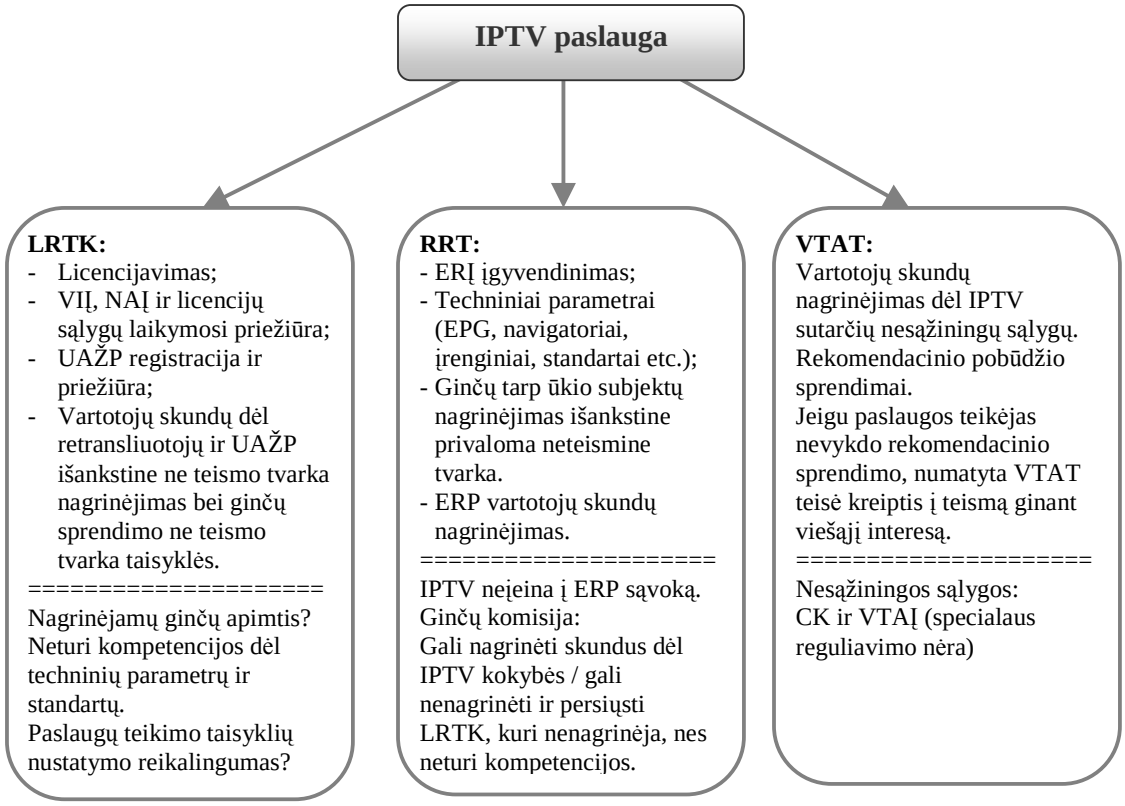
3.3 Esamo ir siūlomo IPTV institucinio reguliavimo ir vartotojų teisių užtikrinimo modeliai

Pagal šiuo metu galiojančius įstatymus ir ruošiamus Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimus, IPTV paslaugos reguliavime dalyvauja dvi institucijos: LRTK ir RRT, o kalbant apie vartotojų teisių apsaugą įsijungia ir trečioji institucija – Vartotojų teisių apsaugos tarnyba, kuri

[130] ES valstybių, išskiriant Lietuvą, retransliavimo/transliavimo veiklos, įskaitant kabelinę televiziją, internetą, IP televiziją ir kitas susijusias paslaugas, reglamentavimo ir reguliavimo tvarka ir praktika. Optimalaus reguliavimo Lietuvoje gairės. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. 2007-10-31. http://www.lrinka.lt/Pranesim/KTVA_tyrimas.pdf [žiūrėta 2009-11-15]

[131] ES valstybių, išskiriant Lietuvą, retransliavimo/transliavimo veiklos, įskaitant kabelinę televiziją, internetą, IP televiziją ir kitas susijusias paslaugas, reglamentavimo ir reguliavimo tvarka ir praktika. Optimalaus reguliavimo Lietuvoje gairės. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. 2007-10-31. http://www.lrinka.lt/Pranesim/KTVA_tyrimas.pdf [žiūrėta 2009-11-15]

atsakinga už nesąžiningų vartojimo sutarčių sąlygų nagrinėjimą. Grafiškas pavaizdavimas pateiktas paveikslėlyje Nr. 2.

Pav. 2 Esamas IPTV paslaugos reguliavimo modelis

Būtina paminėta, kad toks kelių reguliuojančių institucijų buvimas didina neaiškumą tiek paslaugos vartotojų, tiek paslaugos teikėjų atžvilgiu, o pačių institucijų identifikuotos problemos dėl susikertančių sričių reguliavimo problemiškumo dar aiškiau suformuoja klausimą, ar nereikėtų apjungti esamų reguliuotojų į vieną instituciją, jungiančią tiek ryšių, tiek transliavimo / retransliavimo paslaugų reguliavimą?

Vienos institucijos, apimančios elektroninių ryšių ir transliavimo / retransliavimo rinkų reguliavimą, sukūrimas padėtų užtikrinti efektyvesnį paslaugų reguliavimą, vartotojų teisių gynimą, suteiktų aiškumo visiems rinkos dalyviams bei būtų sutrumpintas įvairių klausimų sprendimo laikas, sumažinant sudėtingesnį tarpinstitucinį bendradarbiavimą, neretai apimantį ir kompetencijos aiškinimosi klausimus, bei pakeičiant jį vienos institucijos skyrių / departamentų ir kitų struktūrinių vienetų bendradarbiavimu.

LRTK ir RRT institucijų sujungimo į vieną klausimas, be abejo, turėtų būti nagrinėjamas ir platesne prasme, apimant ne tik su vartotojų teisėmis susijusias funkcijas, bet ir visas kitas nagrinėjamos paslaugos atžvilgiu aktualias funkcijas.

Vienos institucijos sukūrimas taip pat padėtų užtikrinti sklandesnį rinkos reguliavimą, sumažintų veiklos dubliavimąsi bei institucijų tarpusavio nesusiderinimą. Sektinas pavyzdys galėtų būti skyrelyje

2.4.1. išnagrinėtas Jungtinės Karalystės pavyzdys, kur ryšių reguliatorius *Ofcom* perėmė penkių institucijų funkcijas ir tapo pagrindine ryšių ir transliavimo reguliavimo tarnyba. Vienas pagrindinių argumentų už vienos institucijos sukūrimą yra spartesnis rinkos vystymasis bei skirtingų platformų, siūlančių panašias paslaugas, teisinio reglamentavimo suvienodinimas. Lietuvos atveju yra ypač aktualu perduoti į vienas rankas dažnių paskyrimą ir licencijų suteikimą, siekiant išvengti RRT ir LRTK tarpusavio priešpriešos ir priežiūros procesų apsunkinimo.[132]

Siekiant įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – LRV) 2008-2012 metų programos ketvirtos dalies III skyriaus „Informacinės ir žinių visuomenės plėtra“ 31 punkto nuostatą[133], Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2009 m. lapkričio 9 d. nusprendė pritarti Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko 2009 m. balandžio 16 d. Potvarkiu Nr. 142 suformuotos darbo grupės Valstybės valdymo tobulinimo komisijai (Saulėlydžio komisijai) pateiktoms išvadoms dėl visų gretutinių IRT rinkos segmentų reguliavimo ir rinkos priežiūros funkcijų suteikimo RRT, tai atliekant 2 etapais, iš kurių antrame etape numatyta RRT perduoti LRTK atliekamas audiovizualinio sektoriaus reguliavimo ir priežiūros funkcijas, atitinkamai RRT įpareigojant iki 2010 m. gruodžio 15 d. kartu su Susisiekimo ministerija pateikti LRV susijusių teisės aktų projektus.[134]

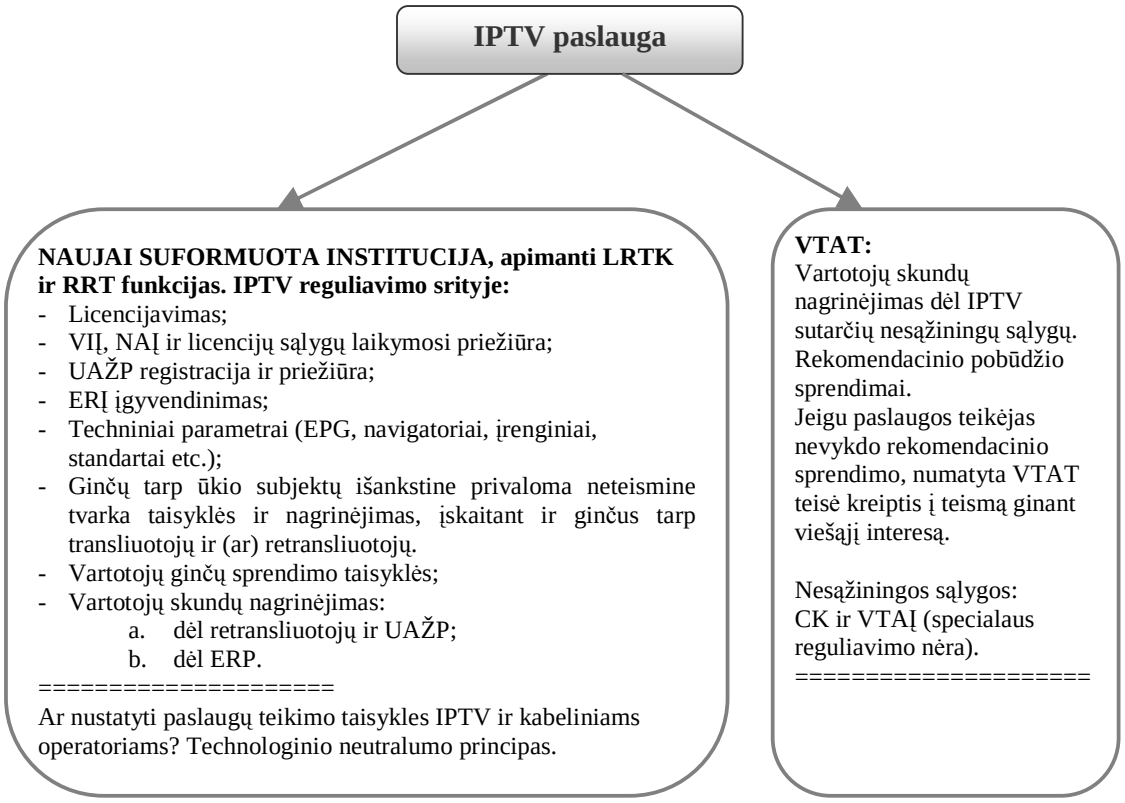
Atsižvelgdama į LRV jau patvirtintas iniciatyvas bei šiame skyriuje identifikuotas problemas, autorė siūlo pakeisti šiuo metu esantį reguliavimo modelį (pav. 2) į modelį, kuriame RRT ir LRTK funkcijos būtų pavedamos vykdyti naujai institucijai (pav. 3.).

---

[132] ES valstybių, išskiriant Lietuvą, retransliavimo/transliavimo veiklos, įskaitant kabelinę televiziją, internetą, IP televiziją ir kitas susijusias paslaugas, reglamentavimo ir reguliavimo tvarka ir praktika. Optimalaus reguliavimo Lietuvoje gairės. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. 2007-10-31. http://www.lrinka.lt/Pranesim/KTVA_tyrimas.pdf [žiūrėta 2009-11-15]

[133] Sukursime IRT rinkos ekonominio reguliavimo teisinę bazę ir atitinkamai pertvarkysime institucinę sistemą, taikydami bendrus principus visiems gretutiniams IRT rinkos segmentams, t. y. elektroninių ryšių, audiovizualinio ir kito elektroniniais tinklais teikiamo turinio, elektroninio parašo, informacinės visuomenės (elektroninės komercijos) paslaugų segmentuose, ir sutelkdami reguliavimą vienoje kompetentingoje institucijoje. http://www.lrvk.lt/bylos/vyriausybes/15_vyr_programa.pdf [žiūrėta 2009 11 17]

[134] Išrašas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės pasitarimo protokolo, 2009 11 09 Nr. 87 Dėl Ryšių reguliavimo tarnybos atliekamų funkcijų optimizavimo, tolesnės veiklos tęstinumo ir vietos valstybės sistemoje nustatymo.

Pav. 3 Siūlomas IPTV paslaugos reguliavimo modelis

Pagal paveikslėlyje Nr. 3 siūlomą modelį būtų išsprendžiama keletas šiame darbe jau nagrinėtų problemų:

1. Sujungus dvi institucijas į vieną, išnyksta tarpinstitucinio bendradarbiavimo problema, t.y. nelieka dviejų institucijų tarpusavio priešpriešos dėl kompetencijos ribų bei nėra apsunkinami priežiūros procesai.
2. Būtų nustatytos ir priimtos vartotojų skundų nagrinėjimo taisyklės ir procedūros. Tokios taisyklės galėtų nustatyti suvienodintą ERP ir IPTV vartotojų skundų nagrinėjimo tvarką ir procedūrą, kuri būtų aiški tiek paslaugų teikėjams (dažnai tie patys paslaugų teikėjai teikia ir ERP, ir IPTV paslaugas), tiek paprastam vartotojui. Vieno langelio principo veikimas šiuo atveju būtų taip pat laikomas privalumu. Asmenys ar kolegialūs organai (pvz. komisijos), nagrinėjantys vartotojų skundus tiek dėl ERP, tiek dėl IPTV paslaugų, turėtų būti kompetentingi šių paslaugų teikimo srityje ir dėl to gebantys atskirti, kur baigiasi viena paslauga ir prasideda kita.
3. Ginčų tarp ūkio subjektų išankstinė neteisminė tvarka būtų nustatyta ir ginčų nagrinėjimui tarp transliuotojų ir (ar) retransliuotojų. Vienas iš šios tvarkos privalumų būtų supaprastintos ir greitesnės procedūros ūkio subjektų ginčams nagrinėti bei ginčus nagrinėjančio organo turimos specifinės srities žinios, pagreitinančios procesą. Šis klausimas taip pat turėtų būti aktualus pakeitus Visuomenės informavimo įstatymo „*must-*

carry“ nuostatas, ko pasėkoje gali atsirasti nemažai ginčų tarp nacionalinių transliuotojų ir retransliuotojų bei vertikaliai integruotų subjektų.

4. Lieka neatsakytas klausimas dėl IPTV paslaugų teikimo taisyklių nustatymo būtinumo. Viena vertus, tam tikrų įpareigojimų IPTV paslaugos teikėjams, kiek tai susiję su vartotojų teisių apsauga, nustatymas, autorės nuomone, būtų reikalingas, tačiau ar jis būtų proporcingas siekiamam tikslui bei neprieštarautų technologinio neutralumo principui? Iš statinės perspektyvos technologinis reguliavimas vertinamas neigiamai, nes jis lemia, kad paslaugos yra pasirenkamos ne pagal vartotojų pageidavimus. Technologinis reguliavimas iškraipo paslaugų pasirinkimą, todėl gali būti pasirenkama prastesnė, tačiau mažiau reguliuojama technologija. Iš dinaminės perspektyvos technologinis neutralumas palieka atvirą technologinį pasirinkimą vartotojui, sukurdamas stipresnį inovacijų efektą. Visi technologiškai neutraliai reguliuojami operatoriai yra motyvuoti skirti lėšas konkurencingumui didinti, nes reguliavimas išskirtinai neapsaugo nė vieno jų rinkos galios. Tokiu būdu vartotojas nusprendžia, kuri technologija yra pranašesnė, o ne reguliuotojas. Technologinis neutralumas taip pat yra pagrindžiamas tuo, kad užtikrina reguliavimo tęstinumą. Kitais žodžiais, joks technologinis reguliavimas negalės pakankamai greitai adaptuotis prie nuolatinių technologinių pokyčių rinkoje. Galiausiai, tik technologiškai neutralus reguliavimas leidžia vartotojams jaustis saugiems, kad skirtingais kanalais gaunant tą pačią paslaugą, jiems bus užtikrinamos tos pačios teisės.[135]

3.4 Asmens duomenų apsauga ir teisė į privatumą teikiant IPTV paslaugas

Atsiradus naujoviškoms technologijoms (pavyzdžiui, didelės spartos bevieliams tinklams, radijo dažnių identifikavimo (RFID) priemonėms, daviklių tinklams) ir inovacinėms turinio paslaugoms (pavyzdžiui, interneto protokolo televizijai (IPTV), interneto telefonijos protokolui (VoIP), mobiliajai televizijai ir kitoms mobiliosioms paslaugoms), būtina užtikrinti atitinkamą tinklų ir informacijos saugumo lygį nuo pat kūrimo etapo pradžios, kad būtų pasiekta faktinė komercinė vertė.[136]

Saugios IPTV paslaugos struktūrą sudaro keletas saugumo aspektų:

---

[135] Ilse M. van der Haar „Technological Neutrality; What Does it Entail?“ http://www.itseurope.org/ITS%20CONF/istanbul2007/downloads/paper/01.08.2007_Haar,%20Ilse%20van%20der_%20technological%20neutralityIstanbul.pdf [žiūrėta 2009-11-15] ir ES valstybių, išskiriant Lietuvą, retransliavimo/transliavimo veiklos, įskaitant kabelinę televiziją, internetą, IP televiziją ir kitas susijusias paslaugas, reglamentavimo ir reguliavimo tvarka ir praktika. Optimalaus reguliavimo Lietuvoje gairės Lietuvos laisvosios rinkos institutas. 2007-10-31. http://www.lrinka.lt/Pranesim/KTVA_tyrimas.pdf [žiūrėta 2009-11-15].

[136] 2007-03-22 Tarybos rezoliucija dėl saugios informacinės visuomenės Europoje 2007/C 68/01. http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lng1=lt,lt&lang=&lng2=bg,cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,nl,pl,pt,ro,sk,sl,sv,&val=446149:cs&page=&hwords=null [žiūrėta 2009-11-15]

- Paslaugos apsauga – užtikrina, kad vartotojas galėtų gauti tik tas paslaugas, kurias turi teisę gauti (pvz. yra sumokėjęs už jas);
- Turinio apsauga – užtikrina, kad vartotojo naudojamos IPTV paslaugos turinys yra įsigytas pagal galiojančius teisės aktus, susijusius su autorių teisių ir gretutinių teisių apsauga;
- Vartotojo privatumas – apsaugoti asmenį identifikuojančią informaciją nuo neteisėtos prieigos ir panaudojimo;
- Tinklo ir įrenginių apsauga.[137]

Siekdama aptarti jautriausią IPTV paslaugos saugumo sritį, autorė išanalizuos pagrindinius su asmens teise į privatumą susijusius teisinius aspektus. Būtina pabrėžti, kad asmenims rūpi jų privatumas ir jie turi teisę tikėtis, kad jų asmeniniai duomenys yra ir liks konfidencialūs, tačiau beveik kiekviena organizacija su kuria asmenys susiduria kiekvieną dieną vienokiu ar kitokiu būdu renka ir saugo informaciją apie juos. Telekomunikacijų, transliavimo, duomenų perdavimo ir kitų susijusių technologijų bei paslaugų konvergencija tik dar labiau palengvina galimybę rinkti, keistis ir perduoti asmens duomenis, kas iškelia nemažai teisinių klausimų, susijusių su asmens duomenų apsaugos ir teisės į privatumą reguliavimu.[138]

Kalbant apie IPTV paslaugas ir asmens teisę į privatumą būtina apžvelgti, kodėl būtent šios paslaugos teikimas sudaro prielaidas manyti, kad gali būti pažeidžiamos asmens teisės į privatumą. IPTV paslaugos atveju, vartotojas perjungdamas kanalą kiekvieną kartą siunčia individualią užklausą paslaugos teikėjo tarpinei programinei įrangai (angl. *middleware*), kuri patikrina, ar būtent šis vartotojas turi teisę žiūrėti prašomą kanalą, tokiu pačiu principu veikia ir vaizdo pagal pareikalavimą paslaugų užsakymas (tokiu atveju asmens duomenys dar yra siunčiami ir į bilingo sistemas). Taigi, autorė daro išvadą, kad paslaugos teikėjai turi duomenis, kokius kanalus ir netgi kokias programas žiūrėjo kiekvienas vartotojas, taip pat kokius filmus ar kitą audiovizualinį turinį užsisakė, naudodamasis vaizdo pagal pareikalavimą paslauga (pvz. filmus suaugusiems). Šią informaciją paslaugos teikėjas gali panaudoti statistinei analizei (pvz. svarstydamas, ar reikalingas tam tikras retransliuojamas kanalas, ar galima būtų jo atsisakyti), rinkodarai (pvz. tam tikri vartotojai dažnai žiūri pagrindiniame pakete esančius filmų kanalus, o paslaugos teikėjas tai žinodamas, tiesiogiai siūlo užsisakyti būtent papildomą filmų kanalų paketą), įsilaužimo ar neteisėtų paslaugos teikėjo darbuotojų veiksmų atveju informacija gali tapti neteisėtai prieinama tretiesiems asmenims (pvz. panaudota straipsniams ar išplatinta informacija internetu: „ką žiūri Seimo nariai?“) ir įvairiems kitiems teisėtiems ir neteisėtiems tikslams.[139]

---

[137] Ernst Nordstrom „Overview of IPTV security“. http://users.du.se/~eno/sec/iptv-security.pdf [žiūrėta 2009-11-15]
[138] Gita Radhakrishna “Privacy in the converged communications platform”. http://www.ibima.org/pub/journals/CIBIMA/volume2/v2n19.pdf [žiūrėta 2009-11-15]
[139] Jeffrey Krauss „IPTV privacy risks“, 2006. http://www.cedmagazine.com/iptv-privacy-risks.aspx [žiūrėta 2009-11-15]

Būtina pabrėžti, kad šiuo atveju kabelinių tinklų operatorių galimybės ir IPTV teikėjų galimybės stebėti, ką vartotojas žiūri, skiriasi iš esmės, nes kabelinio tinklo operatorius neturi galimybės sužinoti kokias programas renkasi jo vartotojas iš visų jo kabeliais transliuojamų programų, t.y. nėra abipusio ryšio, vartotojas nesiunčia užklausų, jis, kaip ir visi kiti kabelinės televizijos vartotojai, „gauna“ visus kanalus kabeliais ir tada iš jų renkasi.

Viena iš pagrindinių grėsmių, kurias kelia šie nauji skaitmeninės laikmenos turinio platinimo būdai, yra galimybė sujungti emocinį televizijos poveikį (žmonės namų aplinkoje atsipalaiduoja ir reaguoja atviriau, nevaržomai) su interneto atliekamų veiksmų galiomis (duomenų išrinkimu, vartotojo profiliavimu, sumanumo veiksniais ir kt.) ir kaupti gana individualią informaciją apie asmenį arba bet kurį žiūrovą, ją iškart prisitaikyti ir atitinkamai sekti jo, kaip žiūrovo, patirtį ir netgi keisti jo įpročius.

Tarptautinė duomenų apsaugos telekomunikacijose darbo grupė, suvokdama naujų skaitmeninių laikmenų vartojimo būdus kasdieniame gyvenime bei jų augančią svarbą visuomenei, demokratijai ugdyti ir kultūrai kaip kultūrinę paslaugą užtikrinant informacijos laisvę, nuomonių įvairovę ir žiniasklaidos pliuralizmą, kita vertus, atsižvelgdama į didelį ypatingų duomenų, kaupiamų registruojant vartotojo įpročius, kiekį, identifikavo būtinas imtis priemones asmens duomenų apsaugos ir teisės į privatumą užtikrinimui:

1. Reikia remti galimybę anonimiškai naudotis skaitmenine televizija. Turėtų būti pasiūlyti anoniminiai mokėjimo būdai (t. y. išankstinio mokėjimo kortelės) nors kaip pasirenkamasis variantas be papildomų išlaidų. Informacinės sistemos (organizacija, įrengimai programinė įranga), įdiegtos skaitmeninei televizijai platinti, turi būti sukurtos, parengtos ir tvarkomos taip, kad skatintų ir užtikrintų anonimiškumą arba mažintų asmens duomenų kiekį. Todėl šiam tikslui pasiekti privalomas iš anksto įvertintas poveikis privatumui.

2. Jeigu yra renkami asmens duomenys, tai turi būti vykdoma tik teisėtais tikslais, o asmens duomenų kiekis ir jiems tvarkyti įdiegtas mechanizmas privalo atitikti nustatytus tikslus, negali būti viršijamas reikiamas duomenų kiekis. Leidžiant asmeniui pasirinkti turinį, nebūtina reikalauti jo tapatybės nustatymo.

3. Skaitmeninės televizijos teikėjai privalo iš anksto įspėti žiūrovus apie tikslius asmens duomenų rinkimo ir tvarkymo tikslus, renkamų asmens duomenų tipą, vietą ir jų saugojimo trukmę.

4. Žiūrovams profiliuoti privalomas išankstinis sutikimas (angl. *opt in*). Tiksliau sakant, skaitmeninės televizijos teikėjai žiūrovo duomenis ar profilius trečiosioms šalims (t. y. rinkodaros tikslais) gali perduoti tik su duomenų subjekto savanorišku sutikimu. Šis sutikimas turi būti išskirtas iš bendrų susitarimo dėl skaitmeninės televizijos paslaugos sąlygų vykdymo sutikimo. Žiūrovams turi būti užtikrinta teisė atsisakyti paslaugos bet kuriuo metu.

5. Žiūrovams turi būti įgyvendinta prieigos teisė, taip pat teisė patikrinti ar ištaisyti visus asmens duomenis, kai reikia, pageidautina nemokamai, įskaitant ir skaitmeninės televizijos teikėjų saugomus jų profiliavimo duomenis.

6. Surinkti asmens duomenys turi būti apsaugoti pakankamomis saugos priemonėmis.

7. Būtina, kad privatumo nuostatų laikymąsi patikrintų nepriklausomos įstaigos.[140]

Europos Sąjungos lygmeniu asmens duomenų apsauga ir teisės į privatumą užtikrinimas elektroninių ryšių sektoriuje reguliuojamas specialia Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių), kuri iš dalies buvo pakeista Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/24/EB. Šios direktyvos papildo jau esamą bendrąjį reguliavimą, nustatytą Direktyva 95/46/EB.

Pagal Direktyvos 2002/58/EB nuostatas pranešimu nelaikytina informacija, priskirtina transliavimo paslaugai, teikiamai viešųjų ryšių tinklu, ir skiriama praktiškai neribotai auditorijai. Tačiau, jeigu atskiro abonento arba naudotojo, gaunančio tokią informaciją, tapatybė gali būti nustatyta, pavyzdžiui, naudojantis užsakomųjų programų televizijos paslaugomis, tokiu atveju perduodamai informacijai taikoma pranešimo samprata pagal minėtą Direktyvą.[141] IPTV paslaugos atveju, dėl aukščiau paaiškintų paslaugos techninio teikimo aspektų, pranešimo samprata bus taikytina ir linijinėms, ir nelinijinėms paslaugoms. Pranešimu, savo ruožtu laikoma informacija, kuria apsikeičiama arba kuri perduodama tarp baigtinio skaičiaus šalių, naudojantis viešai prieinamomis elektroninių ryšių paslaugomis (t.y. būtent aukščiau minėta užklausa perjungiant kanalus arba užsisakant VoD paslaugas).

Pranešimų konfidencialumą taip pat reikėtų užtikrinti teisėto verslo praktikoje. Kai būtina ir teisiškai leistina, pranešimus galima įrašyti, siekiant įrodyti komercinio sandorio faktą. Tokiam duomenų tvarkymui taikoma Direktyva 95/46/EB. Prieš įrašant būtina informuoti su pranešimu susijusias šalis apie numatomą įrašymą, jo tikslą ir įrašo saugojimo trukmę. Įrašytas pranešimas turėtų būti sunaikintas iš karto, kai tik įmanoma, tačiau vėliausiai — pasibaigus laikotarpiui, per kurį sandorio galiojimas dar gali būti teisiškai užginčytas.

Su abonentais susiję duomenys, kurie yra tvarkomi elektroninių ryšių tinkluose sujungimų ir informacijos perdavimo tikslais, apima duomenis apie fizinių asmenų privatų gyvenimą ir susiję su jų teise į susirašinėjimo slaptumą arba susiję su teisėtais juridinių asmenų interesais. Tokie duomenys

---

[140] Tarptautinės duomenų apsaugos telekomunikacijose darbo grupės darbo dokumentas “Dėl privatumo klausimų platinant skaitmeninį laikmenų turinį ir skaitmeninės televizijos”, 2007 rugsėjo 4-5 d. http://www.ada.lt/index.php?action=page&lng=lt&id=488 [žiūrėta 2009-11-15]

[141] Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių), kuri iš dalies buvo pakeista Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/24/EB preambulės 16 str. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2002L0058:20060503:LT:PDF [žiūrėta 2009-11-15]

saugotini tiek, kiek jie reikalingi sąskaitoms pateikti ir sumokėti už tinklų sujungimus, ir tik ribotą laiko tarpą. Jeigu vėliau viešai prieinamų elektroninių ryšių paslaugų teikėjas pageidauja tvarkyti šiuos duomenis elektroninių ryšių paslaugų rinkodaros tikslais arba pridėtinės vertės paslaugai sukurti, tai leidžiama tik abonentui sutikus, kuris apsisprendžia, remdamasis tikslia ir išsamia informacija iš šio teikėjo apie numatomus duomenų tolimesnio tvarkymo būdus, apie abonento teisę nesutikti arba panaikinti duotą sutikimą tvarkyti tokius duomenis. Suteikus ryšių rinkodaros paslaugas arba pridėtinės vertės paslaugas, sunaikinami arba padaromi anoniminiais tokioms paslaugoms reikalingi srauto duomenys. Paslaugų teikėjai privalo visada informuoti abonentus apie tai, kokių tipų duomenis tvarko, kokiais tikslais ir kokį laiko tarpą.[142]

Atsižvelgiant į esamus naudotojų santykius, yra protinga leisti pasinaudoti elektroniniais kontaktiniais duomenimis papildomai siūlant panašių gaminių ir paslaugų, tačiau tik tai pačiai bendrovei, kuri buvo gavusi elektroninius kontaktinius duomenis pagal Direktyvą 95/46/EB. Gavus tokius duomenis, reikia aiškiai ir suprantamai informuoti naudotoją apie tolesnį jų naudojimą tiesioginės rinkodaros tikslais bei suteikti jam galimybę atsisakyti tokio naudojimo. Su kiekvienu nauju pranešimu tiesioginės rinkodaros tikslais naudotojas pakartotinai ir nemokamai informuojamas apie šią galimybę, tačiau apmoka visas atsisakymo perdavimo išlaidas.

Nacionaliniu lygmeniu asmens duomenų apsaugą ir teisę į privatumą reglamentuoja Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas bei tam tikros Elektroninių ryšių įstatymo IX skirsnio nuostatos. Šių nacionalinių teisės aktų nuostatose identifikuoti bendrieji asmens teisės į privatumą ir asmens duomenų apsaugos principai taikomi ir IPTV paslaugai, neišskiriant jokių specifinių įpareigojimų ar nuostatų.

Apibendrindama šiame skyriuje atliktą analizę, autorė daro tokias išvadas:

1. Nėra aišku kokius vartotojų skundus apims naujai įvedama LRTK funkcija dėl vartotojų ginčų nagrinėjimo, nes įstatymo formuluotė labai plati („dėl teikiamų paslaugų“) ir apima praktiškai bet kokių skundų nagrinėjimą, tačiau kaip 2008 m. veiklos ataskaitoje LRTK pažymėjo, LRTK, kuri yra audiovizualinio turinio reguliuotoja, pagal Visuomenės informavimo įstatymą yra atsakinga už tinkamą retransliuojamų programų parinkimą ir platinimą, galiausiai – tinkamą šių programų turinį, tačiau programų siuntimo techniniai standartai ir parametrai išeina už LRTK kompetencijos ribų;

[142] Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių), kuri iš dalies buvo pakeista Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/24/EB.
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2002L0058:20060503:LT:PDF [žiūrėta 2009-11-15]

2. Dėl vis didėjančios paslaugų konvergencijos, kai vienas ir tas pats paslaugų teikėjas tam pačiam vartotojui teikia ir elektroninių ryšių, ir audiovizualines paslaugas, ne visuomet būna aišku, kur pasibaigia vienas, o kur prasideda kitas sektorius. Institucijoms atsiranda erdvė funkcijų interpretacijai bei padidėja RRT ir LRTK tarpusavio priešprieša („kamuoliuko atmušinėjimas“);
3. Standartinėms IPTV paslaugų sutarčių sąlygoms nėra nustatomi jokie specialūs reikalavimai (kaip, pavyzdžiui, ERP), išskyrus bendruosius ir atskirose licencijose nurodytus, kurių paslaugų teikėjai iš esmės laikosi, tačiau kokybės parametrai sutartyse arba apibrėžti abstrakčiai, arba visai neapibrėžti, kas iš esmės gali apsunkinti vartotojų galimybes ginti savo pažeistas teises;
4. Atsižvelgdami į identifikuotus esamo reguliavimo trūkumus, siūlytume, remdamiesi „gerąja praktika“ Jungtinėje Karalystėje, sujungti LRTK ir RRT funkcijas ir pavesti jas vienai naujai sukurtai institucijai, kuri padėtų išspęsti šiuo metu kylančias problemas ne tik IPTV vartotojų teisių srityje bei kitose IPTV paslaugai reikšmingose srityse (pavyzdžiui, privaloma ikiteisminė ginčų tarp transliuotojų ir (ar) retransliuotojų sprendimo tvarka), bet ir atiduodant radijo dažnių skirstymą į vienas rankas bei sumažinant veiklos dubliavimąsi bei institucijų tarpusavio nesusiderinimą.
5. Autorės nuomone, siekiant efektyvesnės vartotojų teisių apsaugos, yra svarstytinas klausimas ir dėl paslaugų teikimo taisyklių, taikomų ir IPTV paslaugoms, sukūrimo, tačiau autorės nuomone svarstant šį klausimą turėtų būti atsižvelgiama į papildomų įpareigojimų nustatymo proporcingumą esamai problemai, technologinio neutralumo bei mažiausio būtino reguliavimo principus, ypač aktualius nelinijinėms paslaugoms, kurių atžvilgiu Europos Komisija pasisakė prieš bet kokių papildomų suvaržymų taikymą.
6. Asmens teisei į privatumą ir asmens duomenų apsaugai naujųjų paslaugų teikimo kontekste turi būti skiriamas didelis dėmesys, siekiant apsaugoti nuo grėsmių, kylančių iš technologijų suteiktų galimybių. Autorės nuomone, Tarptautinės duomenų apsaugos telekomunikacijose darbo grupės pasiūlymai turėtų būti remiami ir svarstomi, atsižvelgiant į naujausių technologijų vystymąsi, artimiausioje ateityje.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Atlikus kompleksinį skaitmeninės televizijos, (re-) transliuojamos laidiniais plačiajuosčio ryšio tinklais, teisinio reglamentavimo Europos Sąjungoje ir Lietuvoje tyrimą, bei identifikavus esamo reglamentavimo trūkumus bei probleminius klausimus, autorė pateikia šias išvadas bei pasiūlymus:

1. Technologiniai IPTV, vaizdo pagal pareikalavimą, elektroninio programų gido ir kitų susijusių paslaugų apibrėžimai yra labai svarbūs siekiant identifikuoti teisinį šių paslaugų statusą, pvz. skirtingos techninės vaizdo pagal pareikalavimą specifikacijos lemia skirtingą teisinį šių paslaugų statusą: kaip nelinijinių (T-Vod, P-VoD) arba kaip linijinių (N-VoD) audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų. Ne mažiau svarbu ir tai, kad technologinių IPTV veikimo principų analizė leido identifikuoti asmens teisėms į privatumą bei asmens duomenų apsaugai kylančias grėsmes naudojantis IPTV paslauga, bei IPTV ypatumus ir skirtumus nuo kitų tas pačias audiovizualinio turinio paslaugas teikiančių platformų (internetinės televizijos, kuriai naudojmi viešieji neapsaugoti tinklai, ir kabelinės televizijos, negalinčios užtikrinti abipusio ryšio), kurie yra svarbūs, nustatant specifinius IPTV esamo ar siūlytino teisinio reguliavimo aspektus.
2. IPTV, kaip paslaugą, atsiradusią konvergencijos procese, sudaro du svarbūs elementai: žiūrovui perduodamas turinys bei būdas, kuriuo šis turinys perduodamas. Dėl šių dviejų elementų egzistavimo IPTV yra priskirtina dviems atskirtoms turinio reguliavimo bei elektroninių ryšių (arba kitaip turinio perdavimo) reguliavimo sritims. Šių dviejų susijusių sričių atskyrimas neatitinka technologijų vystymosi procese susiformavusių naujųjų paslaugų poreikių, kai tas pats rinkoje veikiantis subjektas teikia abiems sritims priskirtinas paslaugas, todėl ateityje turėtų būti svarstytinas šių dviejų sričių galimo sujungimo į vieną reguliavimo sistemą klausimas.
3. Kartu su IPTV teikiamo vaizdo pagal pareikalavimą reguliavimas „švelnesnėmis“ informacinės visuomenės paslaugas reglamentuojančiomis teisės normomis, neproporcingas griežtam linijinių paslaugų reguliavimui sukūrė prielaidas naujam užsakomųjų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų reglamentavimo nustatymui. Šis naujasis rėžimas suponavo dvigubo reguliavimo vaizdo pagal pareikalavimą paslaugoms atsiradimui, kuris, nors ir gali būti skirstomas į nustatantį bendruosius reikalavimus ir specialųjį reguliavimą, išlieka abejotinas, ypač atsižvelgiant į reguliuojančių institucijų funkcijų priešpriešą.
4. Nacionalinio reguliavimo rėmuose, IPTV yra priskirtina retransliavimo paslaugoms, reguliuojamoms licencijavimo rėžimu, tačiau toks reguliavimas nėra pakankamas, nes nėra nustatytas aiškus paslaugos naudotojų teisių turinys, nėra nustatytos specialios pažeistų vartotojų teisių gynimo tvarkos, t.y. ginčai tarp abonentų ir paslaugos teikėjų sprendžiami tik

bendrąja teismine tvarka, taip pat nėra nustatyti bendrieji paslaugos kokybės reikalavimai, netikrinamos ir netvirtinamos standartinės IPTV paslaugos teikimo sutartys ir taip sudaroma galimybė paslaugos teikėjams pasinaudoti sutartiniuose santykiuose turima padėtimi silpnesniosios šalies atžvilgiu.

5. Beveik vaizdo pagal pareikalavimą tiek ES, tiek Lietuvos teisės aktuose priskyrimas prie linijinių audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų, taikant šiai paslaugai griežtesnį linijinių paslaugų reguliavimo režimą yra kritikuotinas, nes beveik vaizdo pagal pareikalavimą paslaugos vartotojo turimomis pasirinkimo ir kontrolės galimybėmis, taip pat savo poveikiu visuomenei yra lygiavertiškos kitoms užsakomųjų audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų rūšims ir todėl turėtų būti reguliuojamos vienodai, t.y. kaip nelinijinės paslaugos. Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektu nustatomas licencijavimo rėžimas taip pat neatitinka mažiausio būtino reguliavimo siekio, proporcingumo ir technologinio neutralumo principų, ir todėl neturėtų būti taikomas, atitinkamai pakeičiant minėto įstatymo projekto nuostatas.
6. Atsižvelgiant į Europos Komisijos siekį, kad įgyvendinant Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvą nebūtų nustatomos jokios papildomos licencijavimo ar leidimų tvarkos, Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekte įstatymų leidėjo įtvirtintas privalomasis UAŽP teikėjų registravimas, kurio paskirtis bei tikslas nėra įvardijami įstatymų leidėjo minėtą įstatymo projektą lydinčiuose dokumentuose, yra kritikuotinas ir gali būti suprantamas kaip papildomų suvaržymų rinkoje nustatymas.
7. Pagal galiojančius teisės aktus IPTV paslaugos atžvilgiu veikia trys institucijos, susijusios su vartotojų teisių apsauga, turinčios kompetenciją tam tikroje srityje. Dėl vis didėjančios paslaugų konvergencijos, kai vienas ir tas pats paslaugų teikėjas tam pačiam vartotojui teikia ir elektroninių ryšių, ir audiovizualines paslaugas, ne visuomet būna aišku, kur pasibaigia vienas, o kur prasideda kitas sektorius, o institucijoms atsiranda erdvė funkcijų interpretacijai. Toks reguliavimo modelis, autorės nuomone, yra ydingas, nes nėra praktiškai užtikrinama vartotojų teisių apsauga.
8. Nors įstatymų leidėjas Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekte įveda naują LRTK funkciją dėl vartotojų ginčų nagrinėjimo, sudarančią prielaidas LRTK tapti pagrindine IPTV vartotojų skundus sprendžiančia institucija, tačiau nėra aišku kokius vartotojų skundus apims ši nauja funkcija, nes įstatymo formuluotė labai plati („dėl teikiamų paslaugų“) ir apima praktiškai bet kokių skundų nagrinėjimą, tačiau LRTK nesuteikiama papildoma kompetencija techninių parametrų srityje, ko pasėkoje efektyvus vartotojų teisių gynimas tampa beveik neįmanomas ir atitinkamai nėra išsprendžiama egzistuojanti kelių reguliuotojų problema.

9. Atsižvelgdama į identifikuotus esamo reguliavimo trūkumus, autorė siūlo, remiantis „gerąja praktika“ Jungtinėje Karalystėje: sujungti LRTK ir RRT funkcijas ir pavesti jas vienai naujai sukurtai institucijai, kuri padėtų išspęsti šiuo metu kylančias problemas ne tik IPTV vartotojų teisių apsaugos bei kitose IPTV paslaugai reikšmingose srityse (pavyzdžiui, privaloma ikiteisminė ginčų tarp transliuotojų ir (ar) retransliuotojų sprendimo tvarka), bet ir atiduodant radijo dažnių skirstymą į vienas rankas bei sumažinant veiklos dubliavimąsi bei institucijų tarpusavio nesusiderinimą. Būtina pažymėti, kad šia linkme jau žengtas pirmas žingsnis, Lietuvos Respublikos Vyriausybei pavedus RRT parengti visus reikalingus teisės aktų projektus, susijusius su LRTK funkcijų, audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų reguliavimo srityje, perėmimu.
10. Asmens teisei į privatumą ir asmens duomenų apsaugai naujųjų paslaugų teikimo kontekste turi būti skiriamas didelis dėmesys, siekiant užkirsti kelią galimiems pažeidimams, nes IPTV, kaip naujosios paslaugos, technologinės galimybės leidžia kaupti gana individualią informaciją apie asmenį arba bet kurį žiūrovą, ją iškart pritaikyti ir atitinkamai sekti jo, kaip žiūrovo, patirtį ir netgi keisti jo įpročius. Autorės nuomone, Tarptautinės duomenų apsaugos telekomunikacijose darbo grupės pasiūlymai turėtų būti remiami ir svarstomi, atsižvelgiant į naujausių technologijų vystymąsi, artimiausioje ateityje.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminė literatūra

Direktyvos

1. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (**Pagrindų direktyva**). .http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:29:32002L0021:LT:PDF
2. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/20/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų leidimo (**Leidimų direktyva**). http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:29:32002L0020:LT:PDF
3. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir prieigos prie jų (**Prieigos direktyva**). http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:29:32002L0019:LT:PDF
4. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis (**Universaliųjų paslaugų direktyva).** http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002L0022:LT:NOT
5. 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (**Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių**). http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2002L0058:20060503:LT:PDF
6. 2002 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/77/EB dėl konkurencijos elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų rinkose. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:08:02:32002L0077:LT:PDF
7. 1989 m. spalio 3 d. Tarybos direktyva 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo. Direktyva su paskutiniais pakeitimais, padarytais Direktyva 97/36/EB (**Televizijos be sienų direktyva**). http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:06:02:31997L0036:LT:PDF
8. 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2007/65/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo (**Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva**). http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:332:0027:0045:LT:PDF

9. 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva). http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:13:25:32000L0031:LT:PDF
10. 1997 m. liepos 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/48/EB, iš dalies keičianti Direktyvą 98/34/EB nustatančią informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką. http://www.ivpk.lt/main.php?cat=67&gr=2

Rezoliucijos, komunikatai

1. 2007 m. lapkričio 13 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl skaitmeninės interaktyviosios televizijos paslaugų sąveikos (2007/2152 (INI)) http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0497+0+DOC+XML+V0//LT
2. 2004 m. liepos 30 d. Komisijos Komunikatas KOM(2004) 541 dėl skaitmeninės interaktyviosios televizijos paslaugų sąveikos. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2004:0541:FIN:LT:PDF
3. 2006 m. vasario 2 d. Komisijos komunikatas KOM(2006) 37 dėl skaitmeninės interaktyviosios televizijos paslaugų sąveikos persvarstymo pagal 2004 m. liepos 30 d. Komunikatą KOM(2004) 541. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0037:FIN:LT:DOC
4. 1999 m. gruodžio 14 d. Komisijos komunikatas KOM/99/0657 dėl Bendrijos audiovizualinės politikos skaitmeniniame amžiuje principų ir gairių. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:51999DC0657:LT:NOT
5. 2008 m. sausio 3 d. Komisijos komunikatas KOM(2007) 836 dėl kūrinių platinimo prijungties režimu bendrojoje rinkoje. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0836:FIN:LT:PDF
6. 2005 m. gegužės 24 d. Communication from the Commission on accelerating the transition from the analogue to digital broadcasting. Brussels COM (2005) 204 final. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0204:FIN:EN:PDF
7. 2003 m. gruodžio 15 d. Komisijos komunikatas dėl Europos audiovizualinės politikos ateities COM(2003) 784 final http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2003:0784:FIN:EN:PDF

Nacionaliniai norminiai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=114593
2. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, 2009 07 27 http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=3241&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov=
3. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, 2009 10 29 http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=8220&p_query=&p_tr2=&p_org=&p_fix=n&p_gov=
4. Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymas. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=277491&p_query=&p_tr2=
5. Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=332292
6. Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymas. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=291694
7. Lietuvos Respublikos Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=289912
8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Dėl skaitmeninės televizijos diegimo Lietuvoje modelio patvirtinimo. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=328350
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 11 16 nutarimas Nr. 1231 dėl Lietuvos plačiajuosčio ryšio infrastruktūros 2005-2010 metų plėtros strategijos patvirtinimo. http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=265819
10. 2003 m. kovo 27 d. Vyriausybės nutarimas dėl radijo dažnių skyrimo radijo ir televizijos programoms transliuoti ir siųsti strategijos patvirtinimo Nr. 376. rtk2.c-i.lt/ci.admin/Editor/assets/**Strategija**.doc
11. LRTK 2006-12-13 sprendimu Nr. 112 patvirtintos transliavimo ir retransliavimo veiklos licencijavimo taisyklės. http://www.rtk.lt/lt/static.php?strid=31349&
12. 2007 m. sausio 31 d. LR RRT direktoriaus įsakymas ir LRTK sprendimas Nr. 1V-95/11 dėl radijo dažnių skyrimo radijo ir televizijos programoms transliuoti ir siųsti strateginio plano patvirtinimo pakeitimo. rtk2.c-i.lt/ci.admin/Editor/assets/StrateginisPlanas.doc
13. 2002 03 12 LRTK sprendimas dėl kabelinės televizijos licencijų tekstų patvirtinimo Nr. 17 (įskaitant 2004 01 28 pakeitimus). http://www.rtk.lt/lt/catalog_item2.php?strid=27110&id=32445

14. RRT direktoriaus 2005-04-11 įsakymu Nr. 1V-353 patvirtintos Galutinių paslaugų gavėjų ginčų su elektroninių ryšių paslaugų teikėjais sprendimo taisyklės. http://www.rrt.lt/index.php?-654775873

Specialioji literatūra

1. Abrahams N., Subbs G. Legal Issues Arising From IPTV. Communications Law Bulletin, Vol. 24, No 3, 2005. http://www.deacons.com.au/UploadedContent/NewsPDFs/Scan001.PDF
2. Donders K. et al, Rethinking European Media and Communications Policy.- Brussel: VUBPRESS, 2009. – p.19. – ISBN 978 90 5487 603 8. http://books.google.com/books?id=HZa4ALa77b4C&pg=PT152&dq=nonlinear+audiovisual+services&lr=&hl=lt#v=onepage&q=nonlinear%20audiovisual%20services&f=false
3. ES valstybių, išskiriant Lietuvą, retransliavimo/transliavimo veiklos, įskaitant kabelinę televiziją, internetą, IP televiziją ir kitas susijusias paslaugas, reglamentavimo ir reguliavimo tvarka ir praktika. Optimalaus reguliavimo Lietuvoje gairės. Lietuvos laisvosios rinkos institutas. 2007 10 31. http://www.lrinka.lt/Pranesim/KTVA_tyrimas.pdf
4. Europos Konvencija dėl televizijos be sienų. 1989 05 05. Strasbūras. http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=95905
5. Geach N. Converging Regulation for Convergent Media: an overview of the Audiovisual Media Service Directive. Journal of information, law and technology, 2008. http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/law/elj/jilt/2008_1/geach/geach.pdf
6. Held G. Understanding IPTV.- New York: Auerbach Publications, 2007.- p.2. - ISBN 0-8493-7415-4.
7. Holznagel B., Junghi X., Hart T. Regulating telecommunications in EU and China: What lessons to be learned?, 2009. http://books.google.com/books?id=iGTEB83N9E4C&pg=PT228&dq=iptv+regulation&lr=&hl=lt#v=onepage&q=iptv%20regulation&f=false
8. Kwon, J, B., Yeom, H, Y. (2003) VCR-oriented Video Broadcasting for Near Video-On-Demand Services. In Journal of IEEE Transactions on Consumer Electronics, Vol. 49, no. 4. pp. 1106, ISSN 0098-3063.
9. Lietuvos Radijo ir Televizijos Komisijos 2008 metų veiklos ataskaita, 2009. http://www.rtk.lt/lt/news2.php?strid=1007&id=33242
10. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija pasitarimo dėl LR Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektui pareikštų pastabų derinimo protokolas Nr. 2, 2002 10 22. http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_bin?p_id=8447

11. Lietuvos Respublikos Ryšių Reguliavimo Tarnybos Ataskaita apie elektroninių ryšių sektorių pagal elektroninių ryšių operatorių ir paslaugų teikėjų pateiktą informaciją apie vykdytą elektroninių ryšių veiklą (2009 m. II ketvirtis) http://www.rrt.lt/index.php?877144433
12. Nordstrom E. Overview of IPTV security. http://users.du.se/~eno/sec/iptv-security.pdf
13. Nuomonės projektas dėl skaitmeninės interaktyviosios televizijos paslaugų sąveikos (2007-2152 (INI)).http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/pa/675/675707/675707lt.pdf
14. OECD Working Party on Communication Infrastructures and Services Policy in Committee for information, computer and communications policy IPTV: Market development and regulatory treatment, 2007 12 19. http://www.oecd.org/dataoecd/11/23/39869088.pdf
15. Open network provision committee working document The 2003 regulatory framework for electronic communications – implications for broadcasting, Brussels 2002 06 14. http://ec.europa.eu/information_society/topics/telecoms/regulatory/digital_broadcasting/documents/onpcom02_14rev1_14062002.pdf
16. Radhakrishna G. Privacy in the converged communications platform. http://www.ibima.org/pub/journals/CIBIMA/volume2/v2n19.pdf
17. Reimers U. DVB The family of international standards for Digital Video Broadcasting: monograph. – Braunschweig, Springer, 2005. – ISBN 3-540-43545-X. http://www.google.com/books?hl=lt&lr=&id=xL_Rq6qUvT0C&oi=fnd&pg=PA1&dq=dvb+atsc+isdb&ots=huwRl_sUxb&sig=5m4KpzKbnH_JO9lpAHEO7_YaA4Y#v=onepage&q=dvb%20atsc%20isdb&f=false
18. Simpson W., Greenfield H. IPTV and Internet Video. Expanding the reach of television broadcasting. Focal press, 2007.
19. Thompson J. ITU-T global technical IPTV workshop IPTV – market, regulatory trends and policy options in Europe, 2006. http://www.cullen-international.com/cullen/cipublic/presentations/iptv_europe_jthomson_final.pdf
20. Van der Haar I. M. Technological Neutrality; What Does it Entail? http://www.itseurope.org/ITS%20CONF/istanbul2007/downloads/paper/01.08.2007_Haar,%20Ilse%20van%20der_%20technological%20neutralityIstanbul.pdf
21. Weber H. Pranešimas dėl skaitmeninės interaktyviosios televizijos paslaugų sąveikos (2007/2152(INI)) A6-0390/2007 http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A6-2007-0390&language=LT

22. Zhiqi, G., Songyo Y. (2003) Conservative Staircase Data Broadcasting Protocol For Video on Demand. In Journal of IEEE Transactions on Consumer Electronics, Vol. 49, no. 2. pp. 1073, ISSN 0098-3063.

SANTRAUKA

Teisiniai skaitmeninės televizijos, (re-) transliuojamos laidiniais plačiajuosčio ryšio tinklais, aspektai

Pagrindinės sąvokos: IPTV, vaizdas pagal pareikalavimą, audiovizualinės žiniasklaidos paslauga, linijinės paslaugos, nelinijinės paslaugos.

Santraukos turinys: temos aktualumas, darbo uždavinių įgyvendinimas ir rezultatai.

IPTV, kaip skaitmeninės televizijos paslaugos, vartotojų skaičiaus augimas visame pasaulyje, įskaitant Lietuvą, verčia peržiūrėti esamas reguliavimo sistemas, identifikuoti *status quo* ir ieškoti galimų geresnio ir efektyvesnio šios paslaugos reguliavimo modelių, atsižvelgiant į tai, kad visapusiškos teisinės mokslinės šios paslaugos analizės nėra atlikta nei Lietuvoje, nei kitose Europos šalyse.

IPTV kaip paslaugos reguliavimas yra sudėtingas, nes IPTV patenka į dviejų reguliavimo sistemų – elektroninių ryšių ir turinio paslaugų – sritį. IPTV elektroninių ryšių reguliavimo sistemos nuostatomis reguliuojama labai fragmentiškai, tik tiek, kiek tai susiję su perdavimo tinklais. Kaip turinio paslaugos reguliavimas taip pat yra sudėtingas, nes IPTV nėra laikoma audiovizualinės žiniasklaidos paslauga, o perdavimo, t.y. retransliavimo paslauga, kuri nacionaliniu mastu reguliuojama per licencijavimo rėžimą. Šis reguliavimas neužtikrina visapusiškos vartotojų teisių apsaugos bei pačių paslaugų teikėjų interesų. Autorė darbe kritikuoja Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą dėl įstatymo leidėjo siūlomų apibrėžti sąvokų, galimo technologinio neutralumo principo pažeidimo.

Vaizdo pagal pareikalavimą paslaugos taip pat reguliuojamos dvejomis sistemomis – kaip informacinės visuomenės paslaugos (Elektroninės komercijos direktyva, Informacinės visuomenės paslaugų įstatymas) bei kaip užsakomosios audiovizualinės žiniasklaidos paslaugos (specialusis reguliavimas). Autorė darbe kritikuoja įstatymo leidėjo ketinimus įvesti privalomą šių paslaugų teikėjų registravimo tvarką, neapibrėžiant pastarosios paskirties ir tikslo, bei beveik vaizdo pagal pareikalavimą kaip linijinės paslaugos traktavimą bei griežtesnio reguliavimo ir licencijavimo rėžimo jai taikymą.

Autorė analizuoja IPTV vartotojų teisių apsaugos užtikrinimo modelį, pateikdama trijų atsakingų institucijų kompetencijos minėtoje srityje analizę bei išvadas apie tai, kad šis modelis nepakankamai užtikrina vartotojų teisių apsaugą ypač institucine prasme, ir todėl siūlo sujungti esamų dviejų institucijų funkcijas IPTV srityje. Išanalizavus technologinius IPTV veikimo principus, identifikuojamos asmens teisės į privatumą ir asmens duomenų apsaugai kylančios grėsmės, bei tarptautinių darbo grupių pasiūlymai, kaip užkirsti joms kelią.

SUMMARY

Digital Television over Wired Broadband Networks: Legal Issues

Key words: IPTV, video on demand, audiovisual media services, linear services, non-linear services.

Summary content: relevance of the topic, implementation of master thesis tasks and the key results.

The increase of IPTV consumers worldwide, as well as in Lithuania, leads to reconsideration of current regulation systems, identification of status quo and search for more efficient IPTV regulation model, especially taking in consideration that no comprehensive legal study of the respective service is announced yet.

IPTV falls under two basic legal regulatory frameworks – electronic communications and content regulation. The regulatory framework of electronic communications sets forth basic provisions in consideration with contribution issues that are applicable for IPTV services, while the content regulatory framework stipulates the fundamental requirements for the broadcasting services. It should be noted, that IPTV instead of being considered as audiovisual media service, shall be considered as retransmission service regulated through licensing. The Author observes that the licensing regime does not provide IPTV with sufficient regulation in consideration with an appropriate protection of consumers' rights as well as interests of service providers. Public Information Amendment Law shall be criticized as well due to the concepts to be adopted which might impose the breach of the technological neutrality principal.

Video on demand services are regulated both by information society service regulation regime (E-Commerce Directive) and as non linear services (sets special regime in comparison with information society services). The Author criticizes the intentions of legislator to impose obligatory registration of the VoD service providers while no objective legal purpose thereof is announced. Furthermore, the approach to near video on demand services as to linear services is not adequate to its nature and therefore stricter legal provisions as well as licensing regime are inappropriate and should be amended.

The IPTV consumer protection model currently applicable in Lithuania does not satisfy the required level of consumers' protection. The Author analyzes the competence of currently operating three institutions and suggests merging two main institutions in order to improve the current protection of IPTV consumers' rights as well as to improve other important issues regarding IPTV services. The analysis of technology of IPTV operation, enabled to identify the existing threats to the rights to individual privacy and personal data protection, which are suggested to be reduced or eliminated by the international work groups by implementing specific measures.